

ÖNSÖZ

Dünyanın büyük toplumsal, siyasal dönüşümler geçirmekte olduğu günümüzde her bilim dalında olduğu gibi dilbilim alanında da hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Bu paralelde, farklı diller arasında yapılan karşılaştırmalı çalışmalar da giderek önem kazanmaya başlamıştır. Ancak Türkçe ve Çince'nin karşılaştırıldığı çalışmaların sayısı ne yazık ki çok fazla değildir. yapıldığı çalışmalar çok fazla değildir.

Çince ve Türkçenin karşılaştırıldığı nadir çalışmalardan birisi Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (A.Ü. D.T.C.F.) Sinoloji Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi Li Chuan Okay'ın 1987'de yapmış olduğu "Çağdaş Çincenin Sözdizimi ve Türkçe ile Karşılaştırılması" konulu yüksek lisans tezidir. Dolayısıyla, bu konudaki çalışmalar üzerine akademik alanda gözlenen boşluğu doldurmaya katkıda bulunmak amacıyla, böyle bir çalışma planlanmıştır.

Bu tezde Çince ve Türkçe'nin sözdizimsel açıdan farklı ve benzer yönlerinin uygulamalı bir çalışma ile ele alınarak karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmanın Çince ve Türkçe'yi öğrenmek isteyen öğrencilere yardımcı bir kaynak olmasını umuyoruz.

Tez çalışmamda benden hiçbir konuda yardımlarını esirgemeyen ve karşılaştığım her zorlukta bana yol gösteren hocam Sayın Prof. Dr. Pulat OTKAN'a, TÖMER Türkçe Dil Bölüm Başkanı Aydanur ÖZKAN'a, Dr. Hakan Acar'a, uygulamalı araştırmamız için gerekli olan kompozisyonları hazırlayan A.Ü. D.T.C.F. Sinoloji Anabilim Dalı öğrencileri ve Tayvan Ulusal Chengchi Üniversitesi (T.U.C.Ü) Türkoloji Anabilim Dalı öğrencilerine ve her zaman yanımda olan aileme teşekkür ederim.

Iraz TURHAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER.....	II-IV
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM: SÖZDİZİMİ.....	5
1. Çince Cümlelerin Öğeleri.....	10
1.1. Özne.....	11
1.2. Yüklem.....	13
1.3. Nesne.....	15
1.4. Tamlayan (定语).....	18
1.5. Belirteç Eki (状语).....	23
1.6. Tümleç (补语).....	27
2. Çince ve Türkçe'nin Cümle Öğeleri Açısından Karşılaştırılması.....	35
3. Çince Cümle Çeşitleri.....	41
3.1. Basit Cümleler.....	41
3.1.1. Özne-Yüklem Cümleleri	41
3.1.2. Öznesiz- Yüklemsiz Cümleler.....	41
3.2. Bileşik Cümleler.....	43
3.3. Yüklemine Göre Cümleler.....	44
3.3.1. Yüklem-Fiil Cümleleri.....	44
3.3.2. Sıfat-Fiil Cümleleri.....	49
3.3.3. İsim-Fiil Cümleleri.....	53
3.4. Özel Yapıda Cümleler.....	54

3.4.1 是 “shi” Cümleleri.....	54
3.4.2.有 “you” Cümleleri.....	56
3.4.3.把 “ba” Cümleleri.....	57
3.4.4.被 “bei” Cümleleri.....	61
3.4.5.是.....的 “shi.....de” Cümleleri.....	65
4. Çince ve Türkçe'nin Cümle Çeşitleri Açısından Karşılaştırılması.....	66
II. BÖLÜM:UYGULAMALI ÇALIŞMA.....	74
1. Uygulamalı Çalışmanın Yöntemi.....	74
2. Çince Öğrenen Türk Öğrencilerin Çince Yazdıkları Metinlerdeki Sözdizim Hatalarının İncelenmesi.....	76
2.1. Cümlenin Öğelerinde Hata.....	76
2.1.1. Öznede Hata.....	76
2.1.2.Yüklemde Hata.....	79
2.1.3. Nesnede Hata.....	85
2.1.4. Tümleçte Hata.....	87
2.1.5.Belirteçte Hata.....	89
2.1.6. Bağlaçta Hata.....	90
2.1.7. İlgeçte Hata.....	91
2.1.8. Edatta Hata.....	92
2.2. Cümle Çeşitlerinde Hata.....	92
2.2.1. 是 “shi” Cümlelerinde Hata.....	92
2.2.2. 有 “you” Cümlelerinde Hata.....	93
2.2.3. 被 “bei” Cümlelerinde Hata.....	93

2.2.4. 是.....的 “shi.....de” Cümlelerinde Hata.....	94
2.2.5. 把 “ba” Cümlelerinde Hata.....	94
2. 3. Genel Sözdizim Hataları.....	94
3. Türkçe Öğrenen Çinli Öğrencilerin Türkçe Yazdıkları Metinlerdeki Sözdizim Hatalarının İncelenmesi.....	95
3.1.Cümlenin Öğelerinde Hata.....	95
3.1.1. Öznede Hata.....	95
3.1.2. Yüklemde Hata.....	99
3.1.3. Nesnede Hata.....	103
3.1.4. Tümleçte Hata.....	110
3.1.5. Belirteçte Hata.....	111
3.1.6. Bağlaçta Hata.....	111
3.1.7. İlgeçte Hata.....	112
3.1.8. Edatta Hata.....	112
3.2. Cümle Çeşitlerinde Hata.....	112
3.2.1.Birleşik Cümlelerde Hata.....	112
3.2.1.1. Oratçlı Cümle Yapılarında Hata.....	112
3.2.1.2. Ulaçlı Cümle Yapılarında Hata.....	113
3.2.1.3.Mastarlı (İsimleştirme) Cümle Yapılarında Hata...118	
3.2.2.Etken-Edilgen Yapılı Cümlelerde Hata.....	120
3.3.3.Özne-Yüklem Uyumunda Hata (Tekillik-Çoğulluk ekleri)..123	
SONUÇ	131
KAYNAKÇA.....	139

ÖZET	144
CONCLUSION	145
EK: Çinli ve Türk Öğrencilerin Hazırladıkları Metinler.....	146

-

GİRİŞ

Tezin adı, Çince ve Türkçenin Sözdizimsel Açıdan Karşılaştırılmasıdır.

Ara başlık; “Çince Öğrenen Türk Öğrencilerin ve Türkçe Öğrenen Çinli Öğrencilerin Yazılı Anlatım Kağıtlarındaki Sözdizim Hatalarının Yanlış Çözümleme Yöntemiyle Saptanması ve Değerlendirilmesi”dir.

Tezin konusu, Çince ve Türkçe'nin sözdizimsel yapılarının karşılaştırılarak benzerliklerin ve farklılıkların belirlenmesidir. Konu, sadece teorik düzlemde değil, uygulama açısından da ele alınacaktır. Türkler'in Çince öğrenirken, Çinlilerin de Türkçe öğrenirken yaptığı sözdizimsel hataların belirlenmesinde Karşılaştırmalı Dilbilimin bize sunduğu “Aradil, Yanlış Çözümlemesi” gibi kavramlardan yararlanılacaktır.

Araştırmanın boyutu Karşılaştırmalı Dilbilime dayanacaktır. Uygulamada ise yanlış tarama ve çözümlemesi çalışması kullanılacaktır.

Çince yapısal olarak ek almayan bir dildir. Sözcükler yapısal olarak hiçbir değişikliğe uğramazlar. Ancak Türkçe, sözcük türetimini kelime sonuna getirilen eklerle yapan, eklemeli bir dildir. Çince 2000 yıldan bu yana sözdizimsel olarak Ö+Y+N yapısı gösterirken (Sun,1996), Türkçe Ö+N+Y yapısındadır. Bu yapısal farklılık nedeniyle bu dillerin karşılıklı öğreniminde ortaya bazı güçlükler çıkmaktadır. Günümüzde çok yönlü bir boyut kazanan ülkelerarası ilişkiler yabancı dil öğrenmeyi ve öğretmeyi bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu çerçevede Ülkemizde de yabancı dil öğretimi gittikçe yoğunluk kazanmaktadır. Bu nedenle Çince ve Türkçe arasında yapılacak karşılaştırmalı çalışmaların, Çince öğretim

niteliğinin artmasına katkıda bulunacağı açıktır.

Araştırmanın amacı, Çince ve Türkçe arasındaki en önemli farklılıklardan biri olan sözdizimsel yapıların incelenmesi ve sözdizim konusunda öğrencilerin sıklıkla yaptıkları hataların belirlenip değerlendirilerek, hem Çince'nin hem de Türkçe'nin yabancı bir dil olarak öğretimine katkıda bulunulmasıdır. Açıkta ki edinilmiş olan dilsel yapılar, ikinci bir dilin öğrenilmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Diller arasındaki uyuşan yönler dil öğrenimine kolaylık sağlarken, çatışan yönler de amaç dilin öğrenilmesini güçleştirecektir (Senemoğlu,1990). Aydın'ın aktardığına göre Amerikalı dilbilimci Fries en iyi yabancı dil öğretim kitaplarının ancak anadil ile yabancı dil arasında özenli bir karşılaştırma yapıldıktan sonra yazılabileceğini öne sürmektedir (Aydın,1993).

Elbette dil öğrenimi süresince yapılan yanlışların ve karşılaşılan zorlukların tümü diller arasındaki farklılıklardan kaynaklanmamaktadır. Karşıtsal dilbilimin önde gelen isimlerinden Wagner bu yanlışlıklar ve zorlukların sebeplerini şöyle gruplamıştır:

- 1. Yabancı bir dili öğrenen herkes zaten bir dili yani kendi anadilini konuşmaktadır. Her yeni dil, anadili temelinde dayanarak öğrenilecek, dolayısıyla, bu tür bir dil öğrenim süreci, anadilini öğrenme sürecinden ayrılıklar gösterecektir.*
- 2. Her dilin kendisine özgü bir yapısı vardır. Öğrenilecek olan dil de anadilinden az ya da çok, bir ölçüde ayrılacaktır.*
- 3. Öğrenci, anadilinin özelliklerini yabancı dile aktarma eğilimindedir. Dil ile ilgili özellikler her iki dilde de ortak ise, öğrenme süreci bundan çok yararlanacaktır.*
- 4. Anadilinin özelliklerinden sapma gösteren yabancı dil özellikleri, benzeyen ya da*

aynı özelliklere oranla daha az öğrenilir. Ayrılıklar ne kadar büyükse öğrenme güçlükleri de o kadar büyüktür (Wagner,1982).

Tezin kavramsal çerçevesi Karşılaştırmalı Dilbilime dayanacaktır. Karşılaştırmalı Dilbilim çalışmaları, 1940'lardan sonra, yabancı dil eğitiminde güçlüklerle karşılaşılması sonucunda başlamıştır (Aydın,1993). İtalyan Misyoner Sasseti'nin ve daha sonra da Sir Willam Jones'un Sanskritçeyi keşfetmesiyle ortaya çıkan diller arası akrabalık sorunu; XX. yüzyıl dilbiliminin doğrultusunu belirleyen temel işlev olmuştur. Bu buluş da Alman Franz Bopp'un 1816'da Hint-Avrupa Dilleri fiil çekimleri sistemi üzerine yazdığı eserinde, bazı sözcük biçimlerinden yola çıkarak Latince, Yunanca, İngilizce, Almanca, İspanyolca, Fransızca, Rusça vb. gibi çağdaş Avrupa dilleri arasında ortak genetik ilişkiler bulunduğunu saptamasına kaynaklık etmiştir. Ve bu yapıt da çok sayıda karşılaştırmalı çalışmaların başlamasına öncü olmuştur (Kıran, 1996).

Bu çalışmada, Karşılaştırmalı Dilbilim çalışmalarından yararlanarak Çince ve Türkçeyi öğrenen öğrencilerin, bu dilleri öğrenirken, sözdizimsel açıdan yaptıkları hatalar saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, çalışmada A.Ü. D.T.C.F. Sinoloji Anabilim Dalı öğrencilerinin ve T.U.C.Ü Türkoloji Anabilim Dalı öğrencilerinin yazılı anlatım çalışmaları esas alınmıştır. Yapılacak yanlış çözümlene çalışması bu bölümlerin III. ve IV. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Öğrencilere 3'er farklı konu üzerinde kompozisyonlar yazdırılmıştır. Türk öğrencilerin konuları; "teknolojik gelişmelerin insanlık üzerindeki etkileri", "kendinizi tanıtınız" ve "ülkenizde kutlanılan bir bayramı anlatınız"dır. Çinli öğrencilerin konuları ise "teknolojik gelişmelerin insanlık üzerindeki etkileri", "ülkenizde kutlanılan bir bayramı anlatınız" ve "ülkenizde yaşanan mevsimleri anlatınız"dır. Tüm bu kompozisyonlar

üzerinde sözdizim hataları yanlış çözümleme yöntemiyle tespit edilmiş ve nedenleri irdelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın I. Bölümünde kısaca sözdizim konusuna değinilecektir ve Çincenin cümle öğeleri ile cümle çeşitleri hakkında bilgi verilecek ve Türkçe'nin sözdizim yapısı ile karşılaştırılacaktır. II. ve III. Bölümlerde Çinli ve Türk öğrencilerin yazdıkları metinler üzerinde yapılan karşılaştırmalı çalışma yer alacaktır. Sonuç Bölümde ise her iki dilde yapılan hataların hangi konular üzerinde yoğunlaştığı istatistiksel olarak verilecek ve bunların olası nedenleri hakkında bir değerlendirme yapılacaktır.

Her geçen gün önemi artan, kapsamı genişleyen uluslararası ilişkiler yabancı dil öğretiminin de önemini arttırmış, bu konudaki çalışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur. Yabancı dil öğretimi başlı başına bir bilim dalı haline gelmiş ve bu konuda sürekli yeni yöntemler, teknikler geliştirilmiştir.

Yaptığımız çalışmanın bu yönüyle Çince ve Türkçe öğrenimine katkıda bulunacağını, öğretim aşamasında sıklıkla yapılan hataları niteliksel ve niceliksel olarak azaltacağını düşünüyoruz. Bu açıdan özellikle Türkler tarafından zor olarak bilinen Çincenin öğrenilmesini kolaylaştırmaya yardımcı bir çalışma olacağını umuyoruz.

I. BÖLÜM: SÖZDİZİMİ

Her sözcük, anlamlı olmakla birlikte tek başına duyguları, düşünceleri, istekleri, yargıları tam olarak anlatmaya yetmez. Dillerde bir sıralanış bağlantısı vardır, sözcükler yan yana dizilerek bir yargı bildirirler. Düşünce, duygu, istek ve yargıları eksiksiz anlatabilmek için sözcükleri dilbilgisi kurallarına göre dizmek gerekir. İşte bu dizilişin incelenişini ve kurallarını kapsayan bölüme *sözdizimi (sentaks)* denir.

Bir dili bilmek o dilin morphem ve kelimelerini kullanarak cümle kurabilme becerisini içermektedir. Cümlelerin yapısı, formasyonu gramerin sentaks bölümünü oluşturur. Sözdizim çalışmaları 1950'lerden bu yana üzerinde en çok araştırma yapılan alan olmuştur. Dilbilimde en yeni akım, Noam Chomsky tarafından ortaya atılan *Üretimsel Dönüşümlü Dilbilim* akımıdır.¹ Chomsky 1957 yılında yayınlanan *Syntactic Structures (Sözdizimsel Yapılar)* adlı eseriyle dilbilimde yeni bir dönem başlamıştır.²

Üretimsel Dönüşümlü Dilbilim'e göre, dilin temeli ve kuram birimi cümledir. Cümle kurulurken kullanılan ilkeleri ve kuralları inceleyen alan da sözdizimidir. Üretimsel dilbilimin amacı, bir dildeki çekirdek cümlelerin belirlenerek bunlardan doğru cümleler üretmektir.³ Üretimsel Dönüşümlü dilbilgisinde cümle Ad Öbeği [AÖ] ve Eylem Öbeği [EÖ] olmak üzere iki bölümde incelenir.

¹ Hengirmen, Mehmet, *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara:Engin Yayınevi, 1998, s. 369.

² Özgür, Aydın, "Anadili Eğitimi ,Yabancı Dil Öğretimi ve Evrensel Dilbilgisi?" www.turkishchweb.com/anadilim/Anadili-Egitimi.htm, s. 5.

³ Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil*, Ankara: TDK :Yayımları, 2000, s.23.

Üretimsel Dönüşümlü Dilbilimde cümleler iki açıdan incelenirler.

1. Yüzey yapı

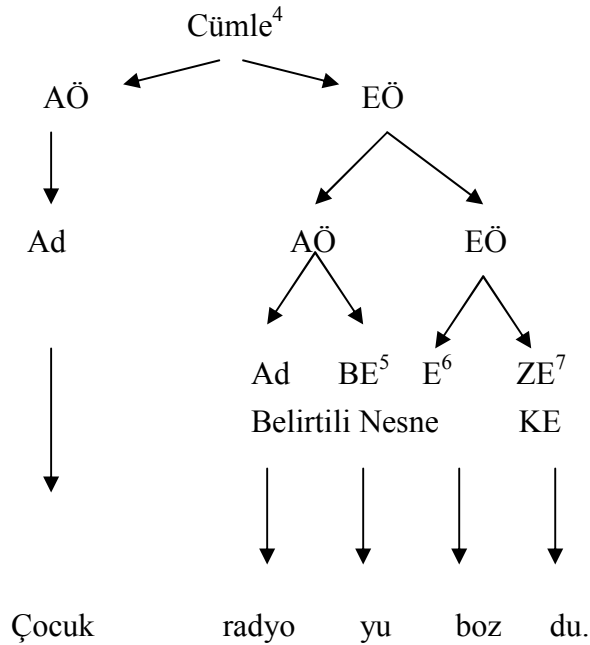
2. Derin yapı

Yüzey yapı, cümlenin anlatım biçimiyle ilgilendir. Derin yapı ise, sözdizimle ilgili bölümdür.

Cümlelerde bu iki yapı da birbirine bağlantılıdır. Yani Chomsky'e göre sözdizimi ve anlam birbiriyle ilişiktir.

Örneğin Süt kediyi içti. Cümlesi dilbilgisel olarak doğru bir cümledir ancak anlamlı değildir, çünkü sütün kediyi içmesi mümkün değildir. Yani sözdiziminde sözcükler bir araya getirilirken aralarındaki anlam ilişkisine de dikkat edilmelidir.

Kuşkusuz sözcükler birbirlerine her dilde farklı bağlanırlar. Her dilin kendine özgü cümle türetme yolları vardır. Türkçede kelimeler birbirine bağlanırken son-eklerle desteklenirler. Çince de kelimeler arasındaki bu bağlantı eklerle değil kelimelerle sağlanır.

⁴ Aksan, Doğan, Her Yönüyle Dil, Ankara: TDK :Yayınları, 2000, s.139.

⁵ BE: belirtme ad durumu eki

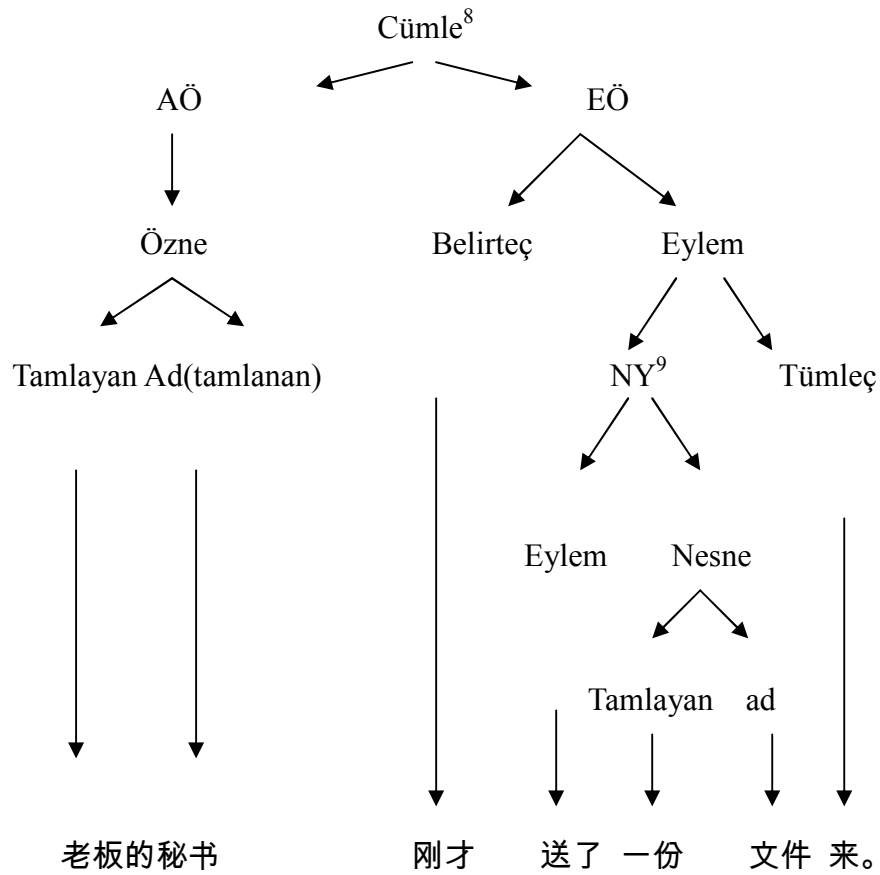
⁶ E: eylem

⁷ ZE: zaman eki KE: kişi eki

Türkçede, bir kelimenin sonuna pekçok ek getirilebilir. Örneğin,

Çekoslavakyalılaştıramadıklarımızdan mısınız?

Çekoslavakya adının arkasına eklenen eklerle hem öznesi, hem yüklemi, hem nesnesi olan, içinde isim ve sıfat olan, olumsuz bir soru cümlesi yapılmıştır. Bu yapı dünya dilleri arasında pekaz dilde rastlanan bir özelliktir. Bu durum kelimeleri ek almayan ve eklerle çekime girmeyen Çince için söz konusu değildir.

Bazı dillerde sözdizim yapısı oynak özellikler gösterirken kimi diller yerleşik sözdizim özellikleri gösterir. Türkçe oynak sözdizimi yapısına sahip bir dildir.

Örneğin İngilizcede Mecnun Leylayı seviyor cümlesini yalnız Mecnun loves Leyla

⁸ Lu, Shu Xiang 吕叔湘, 汉语语法分析问题助读(Çince Dilbilgisinin Analizi Sorunu Yardımcı Kitabı), Pekin: Yuwen Yayınevi, 2000, s. 309.

⁹ NY: Nesne-yüklem yapısı 动宾结构

şeklinde, söyleyebilirken, Türkçede bu tek cümleye karşılık 6 farklı cümle kurulabilir.¹⁰

Mecnun Leyla'yı seviyor.

Mecnun seviyor Leyla'yı.

Leyla'yı seviyor Mecnun.

Leyla'yı Mecnun seviyor.

Seviyor Leyla'yı Mecnun.

Seviyor Mecnun Leyla'yı.

Çince de bu cümle aynen İngilizcede olduğu gibi tek bir cümle ile ifade edilebilir.

[*Mecnun 愛 Leyla "Mecnun ai Leyla"*]. Çince öğelerin yeri değiştirilmek istendiğinde cümleye başka bir öge eklenir.¹¹ Türkçede ise bir tümce içerisinde bulunan öğelerin yerleri cümleye herhangi başka bir öge eklenmeksizin değiştirilebilir.

a. Ben okula gittim.

b. Okula gittim ben.

c. Gittim okula ben.

a. 我去学校了。 “Wo qu xue xiao le” Ben okula gittim.

b. 我学校去了。——→ Çince gramer kuralları açısından doğru değildir.

¹⁰ Sezer, Ayhan, “Türkçe Tümcelerde Sözdiziminin İşlevi” , Genel Dilbilim Dergisi, Ankara, 1979. s.56.

¹¹ Liu, Yue Hua (ed.) 劉月華.實用現代漢語語法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Shi Da Shu Yuan Yayınları, 1996, s.415.

我到学校去了。

c. 他从自己的座位上**拿书包起来**。

“Ta cong ziji de zuo wei shang na shu bao qi lai”

Kendi oturduğu yerden çantasını alıp gitti.

özne + yüklem + nesne + tümleçli yapı

他从自己的座位上 **把 书包 拿起来**。

Günümüzde yapılan sözdizim çalışmaları genellikle iki başlık altında incelenir.¹² Bunlar, cümle öğeleri ve cümle çeşitleridir. Bu bölümde Çince'nin cümle öğeleri ve cümle tipleri temel alınarak incelenecek ve Türkçe sözdizim kuralları ile genel bir karşılaştırılması yapılacaktır.

¹² Fang, Xiao (ed.) 范晓. 汉语的句子类型 (Çin Dilinin Cümle Yapısı), Taiyuan: Shuhai Yayınevi, 2000, s. 2.

1. Çince Cümlelerin Öğeleri

Cümle, kesin dilbilgisi kurallarına uygun olarak düzenlenen, çok çeşitli kelime ve cümleciklerden oluşur. Cümle içindeki bu kelime ve cümlecikler cümlelerin öğelerini oluştururlar.

Çince cümlelerin öğeleri 6 tanedir.¹³

Cümlelerin Öğeleri	Örnekler
Özne 主语	哥哥听音乐。
Yüklem 谓语	哥哥看小说。
Nesne 宾语	他们听音乐。
Tamlayan 定语	我哥哥看外文小说。
Belirteç/Belirteç Eki 状语	他专心地写文章。

¹³ Li, Dejin 李德津, 外国人 - 实用汉语语法 (Yabancılar için Uygulamalı Çince Gramer), Pekin, 2003,s. 232.

Tümleç 补语	他写完毕业论文。
-----------	----------

Kelimeler ve cümlecikler cümlenin ögesi olabilirler.

Örnek;

我的 朋友 都 写 完 毕业 论文 了。

1. Özne Bölümü	Yüklem Bölümü	
2. Özne	Yüklem	Nesne
Tamlayan	Belirteç Eki	Tümleç Tamlayan
3. Tamlamalı cümlecik	Yüklem-Tümleç cümlesi	Tamlamalı cümlecik
(偏正词组)	(动补词组)	(偏正词组)
Zamir İlgeç (助词) İsim	Belirteç Fiil Fiil	Fiil İsim İlgeç

1.1. Özne

Cümlede yüklem gösterdiği işi, hareketi, oluşu ve durumu üzerine alan kelime ya da kelime grubu öznedir.

Çince öznenin dilbilgisel özellikleri:

- Çince cümlenin öznesi, cümle içinde bulunduğu yerden ve anlamından çıkarılır.

Çince özne genellikle cümlenin başında ve yüklemden önce gelir.

a. 他来 O geldi

“ta lai”

b. **孩子们可爱** Çocuklar çok tatlı.

“haizimen keai”

- Çincede genelde öznenin önüne tamlayan (定语) getirilebilir.¹⁴

- Çincede hemen hemen her kelime türü ya da cümlecik özne olabilir. İsimler, zamirler, sıfatlar, fiiller, özne-yüklem öbeği (主谓词组), fiil-nesne öbeği (动宾词组), tümleç öbeği (补充词组), 的 de’lı yapı, sayı- miktar belirten kelime ya da kelime grupları gibi.

isim olanlar:

王英是我的朋友。 Wang Ying benim arkadaşımıdır.

“Wang Ying shı wo de pengyou”

zamir olanlar:

他很热情。 O çok sıcak kanlı.

“Ta hen reqing”

fiil olanlar:

学习很重要。 Eğitim çok önemlidir.

“Xuexi hen zhongyao”

ölçü birim sözcüğü:

(他们班的同学) **个个都好青年。**

“Tamen ban de tongxue gege dou hao nianqin.”

Onların sınıf arkadaşlarının hepsi çok genç.

¹⁴ Liu, Yue Hua 刘月华. 实用现代汉语语法 (Uygulamalı Çağdaş Çince Gramer), Pekin, 2004, s. 454.

özne-yüklem öbeği (主谓词组) :

我这几天不休息没关系。 Birkaç gündür dinlenmesem de sorun değil.

fiil-nesne öbeği (动宾词组) :

爬上对身体很有好处。 Dağcılık sağlık için çok faydalıdır.

“Pashang dui shenti henyou haochu.”

的 de’lı yapıda olanlar:

他说的正是我想要的。 Onun söyledikleri tamamen benim düşüncelerim.

“Ta shuo de zhengshi wo suo xiand de.”

tümleç öbeği (补充词组) :

捆得太紧不好。 Sıkı bağlamak iyi değil.

“Kun de tai jin buhao.”

- Çince kelime ve cümlecikler herhangi bir şekil değişikliğine uğramadan özne görevi görebilirler. Herhangi bir ek almazlar.

1.2. Yüklem

Cümlede iş, oluş, kılış, düşünce, duygu, yargı bildiren kelimelerdir. Yüklem cümlenin ana unsurudur.

Çince yüklem dilbilgisel özellikleri:

- Çince yüklem öznenin sonra yer alır.
- Çince tüm kelime türleri herhangi başka bir kelimeye gerek duymaksızın cümlede yüklem görevi görebilirler.¹⁵

fiil olanlar:

¹⁵ Çince özne-yüklem uyumu yoktur. Fiiller kişi ve zaman kiplerine yahut da öznenin tekil-çoğul oluşuna göre biçimsel bir değişikliğe uğramazlar.

老师**教**，学生**学**。 Öğretmen öğretir, öğrenci öğrenir.

“Laoshi jiao, xuesheng xue.”

最近，他**创建**一家公司。 O bugünlerde bir şirket kurdu.

“zuijin ta chuangjian yige gongsı.”

isim olanlar:

今天**新年**。 Bugün yeni yıl.

“jintian xinnian.”

现在**十二点钟**。 Şuan saat 12.

“xianzai shier dian zhong.”

sıfat olanlar:

北京的夏天很**凉快**。 Pekin’de yazları hava çok serindir.

“Beijing de xiatian hen liangkuai.”

这个青年战士特别**勇敢**。 Bu genç savaşçı çok cesur.

“zhe ge qingnian zhan shı tebie yonggan.”

zamir olanlar:

事情已经**这样**了。 Olay zaten böyleydi.

“Shiqing yijing zheyang le.”

他的发音**怎么样**？ Onun telaffuzu nasıl?

“Ta de fayin zenmeyang?”

- Çincede yükleme-fiiller kendisinden sonra nesne, tümleç ve eylemin durumunu belirten ilgeçler¹⁶ alabilirler.

¹⁶ Çincesi 动态助词. Çincede sık rastlanan ilgeçlerdir. Eylemin durumunu ve ani değişiklikleri

他朋友送了他一束花。 Arkadaşı ona bir demet çiçek hediye etti.

“ta pengyou songle ta yi shu hua.

我们都坐着。 Hepimiz oturuyoruz.

“women dou zuozhe.”

他上个星期来过。 Geçen hafta gelmişti.

“ta shangge xingqi laiguo.”

- Çıncede sıfat-fiiller kendisinden sonra tümleç alabilirler.

这儿的人多极了。 Burada çok fazla insan var.

“Zhe'er de ren duo jile.”

这个公园大得很。 Bu park çok büyük.

“Zhe ge gongyuan da de hen.”

1.3. Nesne

Cümlede yüklem bildirdiği ve öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir. Cümlenin önemli öğelerinden biridir. Geçişli, ettirgen cümlelerde de nesne özne ve yüklem gibi önemli bir ögedir.¹⁷

Çıncede nesne fiilin arkasına getirilir.

anlatmak için kullanılırlar. Bunların en sık kullanılanları 着 zhao、过 guo、了 le' ilgeçleridir. İngilizcede bu tür ilgeçler aspectual particles olarak adlandırılırlar.

¹⁷ Gencan, Tahir Nejat, Dilbilgisi, TDK, 1979, IV. Baskı, s. 96.

a. 他写信。 O mektup yazıyor.

“Ta xie xin.”

b. 我们都认识不少汉字了。 Artık tanıdığımız Çince karakterler az değil.

“Women dou renshi bu shao hanzı.”

Bazı durumlarda vurgu yapmak için nesne öznenin ya da yüklem - fiilin önünde yer alabilir.¹⁸ Ancak bu durumda nesne kendisinden önce edat, tümleç ya da belirteç eki getirilmelidir. Cümlede öne alınan nesne hiçbir morfolojik değişikliğe uğramaz.

Yüklemden önce gelen nesne:

a. 我最初认识小明，是在 1995 年夏天。 Onu ilk, 1995 yılında tanıdım.

“Wo zuichu renshi Xiaoming, shı zai 1995 nian xiatian.”

b. 我这些文章能看得懂。 Bu makaleleri anlayabiliyorum.

“Wo zhaxie wenzhang neng kande dong.”

Öznenen önce gelen nesne:

a. 这个问题我们解决了。 Bu sorunu biz çözdük.

“Zhe ge wenti women jieju le.”

b. 苏州、广州他都住过。 Su Zhou'da, Guan Zhou'da yaşamıştı.

“Su Zhou, Guang Zhou ta dou zhuguo.”

- Yukarıda bahsetmiş olduğumuz cümlelerin diğer öğeleri gibi nesne de hemen hemen

¹⁸ Li, Dejin 李德津, 外国人-实用汉语语法 (Yabancılar için Uygulamalı Çince Gramer), Pekin, 2003, s. 232.

her kelime ve cümlecik türünden oluşabilir.

isim olanlar:

a. 他们在编写一本**简明汉英小词典**。

Onlar Çince İngilizce kısaltmalar sözlüğü yazıyorlar.

“Tamen zai bian xie yiben jianming han ying xiao cidian.”

b. 他明天去**大使馆**。 O yarın büyükelçiliğe gidecek.

“Tamingtian qu dashiguan.”

zamir olanlar:

a. 昨天我看见**她**了。 Dün onu gördüm.

“Zuotian wo kanjian ta le.”

b. **我**去过那儿。 Oraya gitmiştim.

“Wo quguo na’r.”

sıfat olanlar:

他**不怕苦、不怕累**。 O zorluktan ve yorgunluktan korkmaz.

“Ta bu pa ku, bu pa lei.”

那儿有没有**危险**? Orası tehlikeli mi?

“Na’r you mei you weixian?”

tamlama öbeği olanlar:

他感到**高兴极了**。 O çok memnun.

“Ta gandaogaoxing jile.”

我觉得**饿得很**。 Kendimi çok aç hissediyorum.

“Wo jue de e de hen.”

的 de’lı yapıda olanlar:

这些都是**铁的**。 Bunların hepsi demirdendir.

“Zhe xie dou shı tie de.”

我要**黑的**。 Siyah olanı istiyorum.

“Wo yao hei de.”

- Çince de bazı geçişli eylemler çift nesne alırlar. Birinci nesne genellikle kişi isimi ya da zamir olurken, geçişsiz nesne kişi olmayan isim ya da cümleciktir.¹⁹

小李告诉我 **一个好消息**。 Xiao Li bana iyi bir haber verdi.

N¹ N²

“Xiao Li gaosu wo yi ge hao xiaoxi.”

你借给我 **一点钱** 可以吗？ Bana biraz borç para verebilir misin?

N¹ N²

“Ni jie gei wo yi dian qian keyi ma?”

¹⁹ Ping, Lai Si. 使用汉语课本, Practical Chinese Reader, cilt IV, Pekin: Pekin Dil Üniversitesi, 1987, s. 49.

他叫**我们 阿拉伯语**。 O bize Arapça öğretiyor.

N¹ N²

“Ta jiao women Alabo yu.”

Bu iki nesne arasında ikisini bağlayan herhangi bir kelimeye gerek duyulmaz. Ancak, her iki nesnenin sözdizimsel sırası değişmez, kesindir. Kişiyi gösteren nesne bir olayı, bir durumu işaret eden dolaylı nesneden önce kullanılmalıdır.

他还**朋友 一本地图**。 O arkadaşına bir harita ödünç verdi.

N¹ N²

“Ta huan pengyou yiben ditu.”

他还**一本地图 朋友**。 O bir harita arkadaşına ödünç verdi.²⁰

N² N¹

“Ta huan yiben ditu pengyou” cümlesi Çince sözdizim kuralları açısından doğru olmayacaktır.²¹

1.4. Tamlayan(定语)²²

Tamlayanlar, bir ismi betimleyen, nitelendiren öğeleridir. Tamlayan kendinden sonra gelen nesneyi şekil, yer, zaman, miktar, derece vs. gibi açılardan betimler.

örnek;

红旗 Kırmızı bayrak

“Hong qi.”

²⁰ Cümlenin Türkçesi Çince cümlenin aksine hem sözdizimsel hem de anlamsal açıdan doğru bir cümledir.

²¹ Liu, Yue Hua (ed.) 劉月華. 實用現代漢語語法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Taipei: Shi Da Shu Yuan Yayınları, 1996. s. 477.

²² Türkçe cümlelerde tamlayan ögesi yoktur. Tamlayanlar isim ve sıfat tamlamalarında görülür. Bu tamlamalar da cümlenin herhaği bir ögesini oluşturabilirler. Örneğin “Bahçenin kapısını açtı.” örneğinde belirtili isim tamlaması olan bahçenin kapısı cümlenin nesnesidir. Bahçe ise tamlayandır, tek başına cümlenin bir ögesi görevini görmez.

伟大的国家 Çok büyük ülke.

“Wei da de guojia.”

小张的书 Xiao Zhang'nın kitabı.

“Xiao zhang de shu.”

Öznenin önüne getirilen tamlayanlar:

a. [他朋友]是一个演员。Onun arkadaşı oyuncudur.

öznenin tamlayanı

“ta pengyou shi yi ge yanyuan”

b. [石头房子]很结实。Taştan ev çok sağlamdır.

öznenin tamlayanı

“shitou fangzi hen jieshi”

c. [下月的计划]在抽屉里。Gelecek ayın planı rafta.

“xia yue de jihua zai chouti li.”

Nesnenin önüne getirilen tamlayanlar:

a. 每到星期天，总有[很多工人，解放军，小朋友]来看他们。²³

“Mei dao xingqi tian, zong you hen duo gongren, jiefang junren, xiao pengyou lai kan tamen.”

Her haftasonu, Pazar günleri genellikle birçok işçi, kurtuluş askerleri, küçük çocuklar onları görmeye gelir.

b. 我买[两顶帽子]。İki (tane) şapka aldım.

“wo mai liang ding maozi.”

Tamlayanın (定语) dilbilgisel özellikleri:

- Çincenin sözdizim kuralları gereği tamlayan ögesi tamlananın önünde yer alır.
- Hemen hemen tüm kelime türleri ve cümlecikler tamlayan olabilirler.

isim olanlar:

a. 厂长的办公室在二层。Fabrika müdürünün ofisi ikinci katta.

“changzhang de bangongshi zai er ceng”

b. 这是爷爷的裤子。“zhe shi yeye de kuzi.” Bu dedenin pantolonu

zamir olanlar:

c. 我父亲不吸烟。 Benim babam sigara içmez.

“wo fuqin bu xiyan”

d. 我的老师对工作十分认真。 Benim öğretmenim işinde çok ciddidir.

“wo de laoshi dui gongzuo shifen renzhen.”

²³ Cümlede nesnenin tamlayanlarından biri olan 很多 “henduo” çok fazla kelimesi zarfla karıştırılmamalıdır. Çünkü 很多 “henduo” burada yüklemi değil dolaysız nesneyi tamlamaktadır.

fiil olanlar:

a. **请**的客人**都**到了。Davetli misafirlerin hepsi geldiler.

“Qing de keren dou dao le.”

b. **旅行**的人都**走**了。Seyahat eden kişilerin hepsi gittiler.

“Luxing de ren dou zou le.”

özne-yüklem öbeği olanlar:

c. **我们参观**的**工厂**在郊区。Gezdiğimiz fabrika banliyöde.

“Women canguan de gongchang zai jiaoqu.”

4. **他就是我说**的那个人。 O benim bahsettiğim kişidir.

“ta jiu shi wo shuo de na ge ren.”

nesne-yüklem öbeği olanlar:

a. **参加比赛**的**运动员**来到**体育馆**。

“canjia bisai de yundongyuan lai dao le tiyuguan.”

Yarışmaya katılacak olan sporcular spor salonuna vardılar.

b. **我想认识几个说普通话**的**中国人**。

“wo xiang renshi ji ge shuo putonghua de zhongguo pengyou.”

Birkaç tane Mandarin konuşan Çinli arkadaş tanımak istiyorum.

tümleç öbeği olanlar:

看完的书应该放回**原来**的地方。

“kan wan de shu yingai fang hui yuanlai de difang”

Okunulan kitaplar tekrar yerine konmalıdır.

- Tamlayan kendisinde sonra genellikle 的 “de” alır.

Çince bazı tamlayanların arkasına 的 “de” ilgecinin getirilmesi gerekir. Bazı tamlayanlar ise kendilerinden sonra 的 “de” ’ya gerek duymazlar. Örneğin, bir nesnenin kalitesini, neden yapıldığını anlatan tamlamalarda, akrabalık ilişkisi bildiren tamlamalarda, ölçü birim sözcükleri ile kurulan tamlamalarda isimle isim ya da sıfatla isim arasında 的 “de” ilgecine gerek duyulmaz.

- a. 他们给我讲了一个 Ø 故事。 Bana bir hiyakeye anlattılar.

“tamen gei wo jiang le yige gushi”

一个的故事 ——> şeklinde bir tamlama Çince sözdizim kuralları açısından doğru olmayacaktır.

- a. 他 Ø 哥哥 Onun ağabeyi.

“Ta gege.”

- b. 金 Ø 戒指. Altın yüzük “Jin jie zhi.”

的 “de” ilgecinin kullanılması gereken tamlamalar aşağıdaki örneklerdeki gibi sahiplik, yer ve bir nesnenin biçimini bildiren tamlamalar ile sayı tamlamaları ve nesne-özne cümlecikleri, fiiller, özne-yüklem öbekleridir.

a. **这儿的**风俗。Buranın gelenekleri.

“zhe’r de feng su”

b. **中间的**座位。 Ortadaki koltuk (yer).

“Zhong jian de zuo wei.”

c. **连五十多岁的老张也**来参加乒乓球比赛了。

50 yaşın üzerindeki Zhang bile masa tenisi yarışmasına katıldı.

“Lian wu shi duo sui de lao zhang ye lai canjia pingpang qiu bisai le.”

c. **游览长城的**人。 Çin Seddini gezen kişi.

“You lan Changcheng de ren.”

d. **留学生住的**房间。 Yabancı öğrencinin kaldığı oda.

“Liu xuesheng zhu de fangjian.”

1.5. Belirteç Eki (状语)

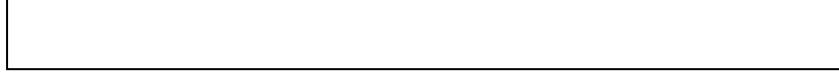
Cümlenin yüklem bölümünü tamlayan ögedir.²⁴ Belirteç eki ile ilgili olarak yapılan diğer bir tanım da belirteç ekinin yüklem-fiil tümcesini sınırlayan kelime ya da kelime grubu (限制谓语) olduğudur.²⁵ Fiilleri zaman, derece, mekan, zaman bakımından betimlerler.

²⁴ Zheng, Yi De 郑懿德. 汉语语法难点汉语语法难点释疑(Çince Gramerde Zor Noktaların Giderilmesi), Pekin: Huayu Eğitim Yayınevi, 1996. s. 27.

²⁵ YIP, Po-Ching (ed.). Chinese an Essential Grammar (Çince ve Temel Dilbilgisi), London: Routledge Yayınevi, 1997, s.36.

Belirteç Ekinin (状语) dilbilgisel özellikleri.²⁶

- Çincede belirteç ekleri yüklemün önüne getirilirler.

1.他昨天参加了一个招待会。 O, akşam bir resepsiyona katıldı.

“ta zuotian canjia le yi ge zhaodai hui.”

2.我常常打篮球。 Ben sık sık basketbol oynarım.

“Wo chang chang da lanqiu.”

3. 热烈地讨论整整进行了一天。

“Relie de taolun zhengzheng jinxing le yi tian.”

Çok ateşli olan tartışma tam bir gün sürdü.

- Vurgulanmak istenen kelimenin durumuna göre belirteç eki tamlanandan sonra getirilebilir.²⁷ Ancak bu tür örneklere daha çok edebi eserlerde rastlanır.

于是我们只好等待着黄昏的到来，**抑郁地**。

“yu shi women zhi hao deng dai zhe huang hun de daolai, yiyu de.”

²⁶ Çincede tamlayan ve belirteç eki genellikle birbirine karıştırılmaktadır. Belirteç ekleri yüklemün önce gelirken tamlayan özne ya da nesneden sonra gelir. Belirteç eklerinden sonra 地 “de” gelirken tamlayan 的 “de” ile bağlanır. Belirteç ekinin yardımcıları zarflar, yardımcı fiiller ve ilgeçlerken, tamlayanın yardımcıları isimler, zamirler ve sıfatlardır.

²⁷ Liu, Yue Hua (ed.) 刘月华. 实用现代汉语语法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Pekin: Shangwu Yayınevi, 2004. s. 512.

Beklerken gelecek gün batımını, hüzün çöküyor.

- Çincede cümle içerisinde birden fazla belirteç eki bulunabilir. Bunların cümle içindeki diziliş sıraları şöyledir;

(Ö) + Zaman ismi + yer ismi + (Ö) kapsam/ limit bildiren zarf+ derece bildiren zarf+ hareketin tarzını belirten zarf + hedef, araç, yön + tamlanan (yüklem)

昨天 在家里 都 很 高兴地 跟他说。 Dün akşam çok mutlu bir şekilde ona söyledi.

“zuo tian zai jia li dou hen gaoxing di gen ta shuo”

Zaman ve yer bildiren belirteç ekleri cümlede öznenin önünde de yer alabilirler.

Diğer cümle başında kullanılan belirteç ekleri ise ----hakkında, anlamına gelen 关于“guanyu” ve ----ilişkin olarak, ----hususunda, anlamlarına gelen 至于“zhiyu” kelimeleridir. Bunlar limit, kapsam bildiren belirteç ekleridir.

关于明年的计划，我们以后再讨论。

“Guanyu mingnian de jihua, women yihou zai taolun.”

Gelecek yılın planı hakkında başka zaman tartışalım.

- Hemen hemen her kelime türü ve cümlecik belirteç eki görevini görebilir.

isim olanlar: (yer ve zaman isimleri)

我们后年毕业。 Biz gelecek yıl mezun olacağız.

“Women hou nian biye.”

我们外边散散步吧。 Dışarıda yürüyüş yapalım, hadi.

“women wai bian san san bu ba.”

fiil olanlar:

他**尊重**地说：“谢谢”

“ta zun zhong de shuo ----- xie xie.” Saygı ile söyledi -----teşekkür ederim.

zamir olanlar:

我们这样抄。 Biz böyle kopyalıyoruz.

“Women zheyang chao.”

sıfat olanlar:

这个**字要重读**。 Bu im vurgulu okunmalı.

“Zhe ge zi yao zhong du.”

yardımcı fiil olanlar:

我能**适应**这儿的气候吗？ Buranın havasına alışabilir miyim?

“Wo neng shiying zhe’r de qihou ma?”

我们**应该**提高效率。 Etkiyi mutlaka arttırmalıyız.

“wo men yinggai tigao xiaolu”

edat olanlar:

这件事**由**他负责。 Bu işten o sorumlu.

“Zhe jian shi you ta fuze.”

客人从这边走。 Misafirler buradan gidiyorlar.

“Keren men cong zhe bian zou.”

- Çince’de derece bildiren sözcüklere zarf 副词 (fuci) denir. Bunlar da cümlede genellikle belirteç ekinin görevini görürler.

Örnek; a.他经常去市图书馆。 O sık sık şehir kütüphanesine gider.

“Ta jingchang qu shi tushuguan.”

b.他刚离开我这儿。 O burayı henüz terketti.

“Ta gang likai wo zhe’r.”

c. 我们赶快走吧。 Hadi çabuk gidelim.

“Women gankuai zou ba.”

Cümlede birkaç tane zarf bulunabilir, bunların kedi içlerinde de bir sözdizim kuralı vardır. Tamlayan her zaman zarfın önünde yer alır, yerleri değiştirildiğinde dilbilgisel ve anlamsal açılardan cümle yanlış olacaktır.

Örneğin; 很多大学生都常常举行活动。

Pekçok üniversite öğrencisi sık sık aktiveteler düzenler.

“Hen duo da xuesheng dou chang chang juxing huodong.”

常常都 şeklinde bir ifade doğru değildir.

- Belirteç ekinin ararkasına genellikle 地 “de” ilgeci getirilir.

Bazı belirteç eklerinden sonra 地 “de” ilgecinin kullanılması gerekmektedir.

a. 大家**注意地**听着。 Herkes dikkatle dinliyor.

“dajia zhuyi de ting zhe”

b. 大家**舒舒服服地**睡个觉。 Herkes çok rahat bir şekilde uyudu.

“dajia shu shu fu fu de shui le yi jiao”

c. 他**不满意地**走。 Memnun olmadan gitti.

“ta bu manyi de zou”

Ancak bazı durumlarda 地 “de” ilgeci kullanılmayabilir. Örneğin yüklem önünde zarf varsa 地 “de” kullanılmaz.

a. 很多领导人都 \emptyset 出席了这个宴会。

“hen duo lingdaoren dou chuxi le zhe ge yanhui”

Pekçok lider bu resepsiyona başkanlık etmiştir.

b. 这种花**真 \emptyset 香**。 Bu çiçek türü gerçekten çok güzel kokuyor.

“zhe zhong hua zheng xiang”

1.6. Tümleç (补语)

Çincede tümleçler yüklem arkasına getirilerek yüklemi, yön, zaman, derece açısından tamamlayan ve eylemin sonuçlanıp sonuçlanmadığını bildiren kelime ya da kelime gruplarıdır.²⁸

²⁸ Yang, Qin Hui 杨庆蕙. 对外汉语教学中的语法难点剖析 (Çince Gramerindeki Zor Noktaların Analizi), Pekin: Pekin Eğitim Üniversitesi Yayınevi, 1996, s. 112.

yüklem (yüklem-fiil, sıfat fiil) + tümleç

1. Yükleme fiil olan cümle

他写完了。 Yazdı, bitirdi.

“Ta xie wan le”

2. Yükleme sıfat olan cümle

a. 他高一米七。 O 1.70 boyundadır.

“Ta gao yi mi qi”

b. 我比他大一点儿。 Ben ondan biraz büyüğüm.

“Wo bi ta da yi dian’r”

Çince Tümlenin Dilbilgisel Özellikleri:

- Tamladıkları kelimenin (fiilin) arkasında kullanılırlar. Genel olarak, sıfatlar, fiiller, sayı sözcükleri ile kurulan cümlecikler, tümleçli cümlecikler; cümlede tümleç görevi görebilirler.
- Tümleçlerin başına genel olarak 得“de” ilgeci getirilir ve fiilin derecesini anlatır. Tamlanan ve tümleç arasında yer alır.
- Çince hem yapısal hem de anlamsal olarak 6 farklı tümleç vardır.
 1. Sonuç bildiren tümleçler
 2. Derece bildiren tümleçler

Derece bildiren tümleçler 得 “de” ilgeci ile birlikte kullanılmalıdır.

他跑得快。 O hızlı koşar

“ta pao de kuai”

Bir cümlede yüklem nesne ve tümleci aynı anda aldığında fiil iki kez tekrarlanır. Sözdizim kuralı aşağıdaki gibidir:

回答问题回答得很完整。

“hui da wenti hui da de hen wan zheng”

Soruyu eksiksiz cevapladı.

Ancak, nesne cümlede öznenen ya da yüklemden önce geliyorsa fiil tekrarlanmaz. Örneğin, 他汉语说得不错。 Çincesi çok iyi.

“Ta hanyu shuo de bu cuo.”

Sıfat ve sıfat cümlecikleri derece tümleci görevi görürler.

他挂得正。 Düzgün astı.

“Ta gua de zheng.”

Olumsuz biçimi 得 “de” ilgeci ile tümlecin arasına 不 “bu” getirilerek yapılır.

了 “le”, 着 “zhao” ve 过 “guo” ilgeçleri derece bildiren tümleçlerden sonra kullanılmazlar.

很 “hen”, 多 “duo”, 太 “tai”, 非常”feichang” gibi sıfatlar derece tümlecinden önce getirilirler.

他唱得**很好**听。 O çok iyi şarkı söyler.

“Ta chang de hen hao ting.”

他批评得**非常**正确。 Eleştirisi kesinlikle çok doğru.

“Ta bilun de fei chang zhengque.”

3. Sayı-miktar bildiren tümleçler, fiilin arkasından gelerek süre, miktar, uzunluk, kısalık gibi yönlerden tamamlarlar.

fiil (yüklem fiil/sıfat fiil) + sayı-miktar bildiren tümleç

1. 去**一次**。 Bir kez gitti.

“qu yici”

2. 写**两小时**。 İki saat yazdı.

“xie liang xiao shi”

3. 宽**一米**。 Eni 1 metre.

“kuan yi mi”

Sayı-miktar bildiren tümleçlerle fiil arasına 了 “le” ilgeci gelebilir.

这本小说他看了**两边**。 Bu romanı iki kez okudu.

“Zhe ben xiao shuo ta kan le liang bian.”

Sayı-miktar bildiren tümleçli cümlelerde zarf varsa fiilden önce yer alır. Fiille tümleç arasına giremez.

今天的晚会他只参加了一个小时。

“Jin tian de wanhui ta canjia le zhi yi ge xiaoshi.”

Bugünkü toplantıya o sadece bir saat katıldı.

参加只了一个小时 ifadesi sözdizim açıdan doğru olmayacaktır.

4. Yön bildiren tümleçler, fiilin arkasından kullanılarak hareketin yönünü belirlerler.

Çince de iki tip yön bildiren tümleç vardır.

Bunlar:

A)Basit yön bildiren tümleçler

B)Bileşik yön bildiren tümleçler

Tablo²⁹

Basit Yön Bildiren	来	去	上	下	进	出	回	过	起	开	到
Bileşik Yön Bildiren			上来	下来	进来	出来	回来	过来	起来	开来	到...来
			上去	上去	进去	出去	回去	过去		开去	到...去

A) Basit yön bildiren tümleçler; bunlar iki tanedir 来“lai” ve 去“qu”.

²⁹ Liu, Yue Hua (ed.) 刘月华. 实用现代汉语语法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Pekin: Shangwu Yayınevi, 2004. s. 546.

F

回来 Geri gelmek 拿来 Alıp gelmek

“hui lai” “na lai”

进去 İçeri girmek 拿去 Alıp gitmek

“jin qu” “na qu”

Fiil ve basit yön bildiren tümleç arasında ya da basit yön bildiren tümleçten sonra 了 “le” ilgeci kullanılabilir.

a. 他买了三斤苹果来。 3 jin elma alıp geldi.

“Ta mai le san jin pingguo lai.”

b. 他跑来了。 O koşarak geldi.

“Ta pao lai le.”

B) Bileşik yön bildiren tümleçler;

Bileşik yön bildiren tümleçleri ile tanımlanan eylemin iki yönü vardır.

a. 他走进来。

“ta zou jin qu”

Dışarıdan içeriye doğru yapılan bir hareketi anlatmaktadır.

b. 我们拉回来了。 Çekerek geri getirdik.

“women la hui lai le”

5. Kapasite, yapabilirlik gösteren tümleçler

Fiil ve tümleç arasına 得 “de” ilgeci getirilir. Cümleye kılabilirlik, yapabilirlik anlamı verirler.

fiil + 得 + tümleç

a. 他跑得下来。³⁰ Aşağı koşarak gelebilir.

“ta pao de xia lai”

b. 做得完。 Tamamlayabilir.

“zuo de wan”

Olumsuz formu 得 “de”nin yerine 不 “bu” getirilmesiyle sağlanır.

这些东西他吃不下。 Bu şeyleri o yiyemez/bitiremez

“zhe xie dongxi ta chi bu xia”

Yapabilirlik tümleçleri fiiller, sıfatlar ve fiil-tümleç yapısıyla kurulurlar.

a. 那一张桌子他们搬得动。 → fiil Bu masayı onlar taşıyabilirler.

“na yi zhang zhou zi ta men ban de dong”

b. 我记不全。 → sıfat Tamamını hatırlayamıyorum.

“wo ji bu quan”

c. 今天他们赶不回来。 Bugün dönemezler/ yetişemezler.

“jin tian tamen gan bu hui lai”

Çinceyi öğrenen yabancı öğrenciler için tümleç konusu en sık hata yapılan

³⁰ 得 “de”nin cümleye eklenmesi anlam değişikliğine neden olmuştur. Bilindiği gibi sözdizimi cümlelerin anlamı üzerinde de etkilidir.跑下来 aşağı koşarak geldi anlamı taşırken 跑得下来 aşağı koşarak gelme yetisi vardır anlamına gelmektedir.

bölümlerden biridir.³¹

Örnek,

Yanlış cümle; 车一停，他很快地车上跑下来

Doğru cümle; 车一停，他很快地从车上跑下来

Cümlenin Türkçe çevirisi; Araba durur durmaz, arabadan koşarak indi.

车上 cheshang (arabada) kelimesi kendisinden önce hareketin yönünü bildiren bir edat gerektirmektedir. Aslında *跑下来* kalıbı ile hareketin yönü belirlenmiş gibi görünse de bu sadece yukarıdan aşağıya doğru bir hareketi anlatmakta ve hareketin *arabadan* doğru olduğu hakkında bize açık bir bilgi vermemektedir. Bu nedenle de arabada (*车上*) kelimesinden önce *cong 从 -den, -dan* edatının kullanılması gerekmektedir.

as soon as the car stopped he got off the car.

cong 从 -den, -dan edatının İngilizce karşılığı *from* kelimesidir. Ancak İngilizce bu cümlede *from* edatı kullanılmamıştır. Bu nedenle de öğrenci anadilinin etkisiyle Çince de aynı şekilde düşünüp *cong 从* edatını ignore etmiştir. Burda da anadilin öğrenilen yabancı dile yapmış olduğu olumsuz aktarım görülmektedir.

Yapmış olduğumuz uygulamalı çalışmada, Çince öğrenen Türk öğrencilerin de bu konuda sıklıkla hata yaptıkları gözlenmiştir.³²

2. Çince ve Türkçe'nin Cümle Öğeleri Açısından Karşılaştırılması

³¹ Cheng, Mei Zhen 程美珍. 汉语病句办析九百列 (Çince 900 Örnek Cümlede Yanlış Analizi), Pekin: Sinolingua Yayınevi, 1997. s.115.

³² bkz. bölüm II. s. 88-89.

- Çince cümle yapısında 6 temel öge varken, Türkçede 4 temel öge vardır.

Bunlar:

1. Özne
2. Yüklem
3. Nesne (belirtili nesne, belirtisiz nesne)
4. Tümeleş (dolaylı tümeleş, zarf tümeleşci)'dir.

Özne;

- Ad ve ad soylu sözcükler, cümle ve cümlecikler, tamlamalar özne olabilir. Türkçede özne yalnızca iyelik eklerinden birini ve çoğul eki alabilir, ad durum eklerini almaz.³³
- Türkçede cümlede bazen cümlede özne görünmeyebilir, yükleme getirilen kişi eklerinden öznenin kim/ne olduğu anlaşılır.

Olur, gelebilirim. —————> Kim gelebilir? Ben gelebilirim.

好，能来。 “hao, neng lai.”————> Kim gelebilir? Eylemi gerçekleştiren

kim sorusuna cevap alınamamaktadır. Çünkü Çincede yüklem bizi eylemi gerçekleştiren kişi hakkında bilgilendirmemektedir. Bu nedenle de Çincede etken cümlelerde, eylemi gerçekleştiren kesin olarak belirtilmelidir.

好，我 / 他能来。 Olur, ben gelebilirim / o gelebilir.

“Hao, wo/ta neng lai.”

- Türkçede önemi vurgulanmak istenen öge sona kayar, yüklem önüne getirilir.

³³ Türkçeyi öğrenen öğrencilerin yazılı anlatım kağıtlarında özneye ad durum eklerinin kullanılması ile yapılmış olan morfo-sentaks hatalarına sıklıkla rastlanmıştır. bknz. bölüm III s. 97-100.

Özne de cümlenin anlamına göre yükleme yaklaşabilir. Bu da bize Türkçenin oynak bir sözdizim yapısı olduğunu gösterir.

Çorbayı **ben** pişirdim.

Ben **çorbayı** pişirdim.

1. cümlede vurgulanan öge cümlenin öznesidir. 2. cümlede ise cümlenin nesnesi olan çorba kelimesi vurgulanmıştır. Her iki cümlede de öğelerin yeri değiştirilirken kelimeler değişikliğe uğramamış ve dışarıdan herhangi yardımcı bir kelimeye ihtiyaç duyulmamıştır.

Yüklem;

- Türkçede genellikle yüklem cümle sonunda yer alır.³⁴
- Yüklem ad ve eylem soylu sözcüklerle kurulur.
- Türkçede ilgeçler, bağlaçlar, adıllar, zarflar, ortaçlar³⁵ -dır koşacıyla cümlede yüklem görevi üstlenebilirler.
- Özne ve yüklem uyumu , özne ile yüklem nicelik bakımından birbirine uyum sağlamasına denir.³⁶ Bu uyum iki açıdan belirlenir. Birincisi tekillik ve çoğulluk bakımından, diğeri ise kişi bakımından uyumdur.

(Biz) yarın sinemaya gideceğiz.

Cümlesinde özne I. çoğul kişidir. Cümlede özne kullanılmıyaydı da cümlenin öznesinin I. çoğul kişi olduğunu yükleme eklenen II. çoğul kişiden anlayabilirdik.

我们明天要去看电影。

³⁴ Konuşma dilinde, devrik cümlelerde yüklem cümle içerisinde yeri değişebilir. “**Gülme** komşuna, **gelir** başına.” (Atasözü)

³⁵ Bknz. bölüm II. s. 69-70.

³⁶ Hatipoğlu, Vehice. Türkçenin Sözdizimi, Ankara: TDK yayınları, 1972. s.124.

“Women mingtian yao qu kan dianying.”

Şimdi cümlenin öznesini kaldıralım.

明天要去看电影。 Kim ya da kimler yarın sinemaya gidecek?

Cümlenin yüklemi herhangi bir morfolojik değişikliğe uğramadığından, kişi kiplerinden ya da çoğul eklerinden herhangi birini almadığından cümlede özne hakkında bize bilgi verecek herhangi bir belirleyici bulunmamaktadır.

•Türkçede olumsuzluk, yükleme getirilen –ma, - me olumsuzluk ekleriyle ya da ek eylemle çekimlenen yüklemelerle sağlanır.

O bugün okula **gelmedi**.

Cebinde cüzdanı **yoktu**. [-idi (-imek eylemi)]

Sorunun cevabı bu **değil**. [-dır (koşaç)]

Çince de ise eylemin önüne getirilen 没有 “meiyou”、不 “bu”、别 “bie”、非 “fei”、无 “wu” kelimeleriyle sağlanır. Türkçeden farkı kelimelerin yüklemden önce gelmeleri ve yüklemde herhangi bir morfolojik değişime neden olmamalarıdır.

无抽烟。 “Wu chouyan” Sigara içilmez. .

别进去。 “Bie jin qu” İçeri girme!

今天天气不好。 “Jintian tianqi bu hao” Bugün hava güzel değil.

他连一块钱也没有。 “Ta lian yi kuai qian ye meiyou.” Bir kuruşu bile yok.

Nesne;

Türkçede nesne genellikle öznenin sonra yüklemden önce gelir. Nesne

Türkçede belirtili ve belirtisiz nesne olmak üzere iki tiptir. Bunların farkı belirtili nesnenin belirtme durum eki almasıdır.³⁷ Çince de nesne için böyle bir ayırım söz konusu değildir. Türkçede öğelerin yerlerinin herhangi bir eke ya da kelimeye ihtiyaç duyulman değiştirilebileceğinden bahsetmiştik. Cümlede nesne de cümlede verilmek istenen anlama göre yükleme yaklaşabilir ya da uzaklaşabilir. Çince de ise vurgulamak için nesnenin yeri kendisinden önce getirilen kelimeler yardımıyla değiştirilebilir.

*Tümleçler;*³⁸

- Türkçede tümleçler 3 başlık altında incelenir.³⁹

Bunlar:

1. Dolaylı tümleçler: Ad durum eklerini⁴⁰ alarak yüklemi yer, yön, zaman ve ölçü bakımından tamamlarlar.

Aç kurt **aslana** saldırır.

Evi **seksen milyona** taşıttı.

Babam **işe** gidiyor.

Araba **yolda** kaldı.

Çince de yer yön bildiren sözcükler 在 “zai” –de, -da, 从 “cong” –den, -dan, 向

“xiang”/ 对”dui” –e, -a edatları ile kullanılırlar. İsimden önce getirilirler.

我在图书馆。

³⁷ Belirtme durum ekleri –ı, -i, u ve –ü’dür.

³⁸ Çince de tümleç kavramı daha çok eylemin arkasına getirilen ve eylemin nasıl sonuçlandığını anlatan kelimeler için kullanılır. Bkn. bölüm II. s.27-33

³⁹ Hengirmen, Mehmet. Yabancılar İçin Türkçe Dilbilgisi, Ankara: Engin Yayınevi, 1999. s. 280.

⁴⁰ –de, -da bulunma, -e, -a yönelme ve –den, -dan çıkma durum eklerini alırlar. Ayrıntılı bilgi için bkzn. a.g.e. s. 281-284.

Türkçedeki eklerin çeşitliliği anadili Çince gibi eklemeli bir dil olmayan öğrenciler için karmaşık bir yapıdır. Yapılan uygulamalı çalışmamızda Çinli öğrencilerin kompozisyon kağıtlarında hatalar genelde ekler konusunda yoğunlaşmaktadır.

我从图书馆来。

我向你们表达感谢。

2. İlgeç tümleçleri: ile, için, gibi, göre ilgeçleriyle kurulmuş tümleçlerdir.

Güneş sağlığımız **için** yararlıdır.

Bu yemeği kendi ellerim**le** pişirdim.

Senin **gibi** tatlı değil.

“的” “de” ilgeci isim ve isim ya da sıfat ve isim arasındaki bağlantıyı kurar ve tamlama yapar.⁴¹ Cümlede tamlayan ögesini (定语) kurmaya yardımcı olur.

热的天气。

“Re de tianqi.”

Sıcak hava.

得“de” ilgeci fiilin arkasına gelerek cümlede derece bildiren tümleç ögesini kurmaya yardımcı olur.

他写汉字写得很厉害。

“Ta xie zi xie de hen lihài.”

Çince karakterleri yazmada çok başarılı.

“地” de ilgeci ise sıfatların arkasına gelerek, sıfatları zarflaştırır.

他称赞地点了点头。

“Ta chenzan de dian le diantou.”

⁴¹的 cümlede iki ismi ya da sıfatla ismi bağlayarak tamlama oluşturur. Türkçede ortaçlarla kurulan cümlelerle benzerlik göstermektedir. Bknz. bölüm II. s.18-22.

Beğeniyle alkışlayarak başını salladı.

1. Zarf tümleçleri: Türkçede zarflar eylemi zaman, yer, yön durum ve nicelik ilişkisiyle tamamlarlar. Bazen ad durum eklerini alırlar.

Hırsız **gizlice evden** kaçtı.

Dün gece Ankara'da evlendiler.

•Genel olarak şunu diyebiliriz ki Çince'de cümle öğelerinin cümle içerisindeki yer değişimi Türkçe'den farklıdır. Türkçe'de genellikle cümle öğelerinin yeri değişirken herhangi yeni bir öğe eklenmesine gerek duyulmaz. Ancak Çince'de bir varlığı vurgulamak için öğeler yer değiştirirken dışarıdan yardımcı sözcüklere ihtiyaç duyulur.

3. Çincede Cümle Çeşitleri

Basit ve bileşik olmak üzere iki tip cümle vardır. Bu basit ve bileşik cümleler ise kendi içlerinde ikişer gruba ayrılırlar.

3.1. Basit Cümle

Çincede basit cümle genellikle sacede özne ve yüklem bölümünden oluşur. Basit cümleler ikiye ayrılırlar. Bunlar özne-yüklem cümlesi ve öznesiz-yüklemsiz cümlelerdir.

3.1.1. Özne-Yüklem Cümleleri

Özne ve yüklem öbekleri içeren cümlelerdir.

a. 我们学习汉语 cümlesinde 我们 öznedir ve cümlenin özne öbeğini oluşturur, 学习汉语 ise fiildir ve cümlenin yüklem öbeğini oluşturur.

“women xuexi hanyü”

Biz Çince öğreniyoruz

b. 明天新年。 Yarın yeni yıl.

“ming tian xinnian”

3.1.2. Öznesiz-Yüklemsiz Cümleler⁴²

Özne öbeği ve yüklem öbeği olarak iki bölüme ayrılamayan cümlelerdir. Bu tip cümleler de kendi arasında ikiye ayrılırlar:

Öznesiz Cümleler;

Çince de genellikle; doğa olaylarını anlatan, genel bir durumdan bahseden ve nasihat anlatan cümleler ile, slogan ve deyimlerde özne kullanılmaz.

a. 下雨了。 Yağmur yağdı.

“Xia yu le.”

b. 应该早睡早起。 Erken yatmalı, erken kalkmalısın.

“Yinggai zao shui zao qi.”

c. “欢迎光临!” Hoşgeldiniz, yine bekleriz.

“Huangying guanglin.”

d. 注意车辆! Dikkat et, araba!

“Zhuyi che liang.”

f. 种瓜得瓜 , 种豆得豆。 Ne ekersen onu biçersin.

“Zhong gua de gua, zhong dou de dou.”

Cümlelerinin öznesi yoktur.⁴³

Yüklemsiz cümleler; Çince de bazı ünlem cümlelerinde, yer ve zaman anlatan

⁴² Kullanılan Çince kaynaklarda bu tip cümleler 非主谓句 “fei zhu wei ju” olarak adlandırılmıştır.

⁴³ Cümlelerin Türkçe çevirilerinde özne vardır, ancak cümlede görünmediğinden biz bunları gizli özne olarak adlandırırız. Cümledeki öznelerin kim olduğu eyleme getirilen kişi kiplerinden anlaşılmaktadır.

cümlelerde, soru cümlelerinde ve piyes diyaloglarındaki cümlelerde, yüklem kullanılmayabilir.

a. 你妈妈呢？ Ya annen?

“Ni mama ne?”

b. 总理呵，我们的好总理！

“Zongli he, women de hao zongli!”

Ah başbakan(ımız), bizim iyi başbakanımız!

3.2. Bileşik Cümleler

İçinde iki ya da ikiden fazla yargı bulunan cümlelerdir.

不管是什么颜色，我都喜欢。

yan cümle temel cümle

“ Bu guan shi shenme yanse, wo dou xihuan.”

Hangi renk olursa olsun, hepsi hoşuma gitti.

Çincede bileşik cümleler genellikle bağlaçlarla kurulurlar.

a. 这场球赛虽然迈出了一万张票，但是很多人还是没有买到。

“Zhe chang qiu cai suiran mai chu le yi wan zhang piao.”

Bu maç için 10 bin biletin satışa sunulmasına rağmen, pekçok kişi bilet alamadı.

(şart cümlesi)

b. **因为**今天星期日，**所以**公园里的人特别多。

“Yinwei jintian xingqi re, suoyi gongyuanli de rentebie duo.”

Bugün pazar olduğu için, parklar özellikle kalabalık.

(neden, sonuç ilişkisi)

c. 你**又**喜欢踢足球，**又**喜欢听音乐。

“Ni you xihuan ti zuqiu, you xihuan ting yinyue.”

Hem futbol oynamaktan hoşlanıyorsun, hem de müzik dinlemekten

(hoşlanıyorsun)

这是卧室，那是书房。

“Zhe shi wo shi, na shi shu fang.”

(hem yan cümle hem de temel cümlenin eşit önem taşıdığı cümleler.)

d. 太阳一出了，**就**暖和了。 Güneş çıkar çıkmaz hava yumuşadı.

“Tai yan yi chu le, jiu nuan he le.”

你**先**选好题目，**然后**再商量怎么写。

“Ni xian xuan hao timu, ranhou zai shanglian zenme xie.”

Önce konunu seç, daha sonra nasıl yazacağını düşünürsün.

(sıra ile yapılan eylemler önce....., daha sonra.....)

e. 你**还是**明天手术，**还是**后天手术？

“Ni hai shi mingtian shou shu, haishi houtian shou shu?”

Sen yarın yoksa öbür gün mü ameliyat olacaksın?

(seçenek sunan bağlaçla kurulan bileşik cümle)

f. 他不但会开车，而且会修车。

“Ta bu dan hui kai che, erqie hui xiu che.”

O sadece araba sürmez, üstelik araba tamiri de yapabilir.

(İlerlemeli ilişkisi olan bileşik cümle)

Çince de yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi bileşik cümle kurmayı sağlayan pek çok çeşitli bağlaç vardır.

3.3. Yüklemine Göre Cümleler

3.3.1. Yüklem-Fiil Cümleleri

Cümlenin yüklemi fiil olan cümlelerdir. Sözdizimi genellikle aşağıdaki gibidir.⁴⁴

özne + yüklem-fiil + (nesne)

他们游泳，我们钓鱼。 Onlar yüzüyor, biz balık tutuyoruz.

“tamen youyong, women diao yu”

Çince de yüklem-fiil cümlelerinde eylemler nesne alıp almadıklarına göre geçişli ve geçişsiz eylem; özne alıp almadıklarına göre de etken ve edilgen çatılı eylem olarak gruplandırılırlar.

Nesneye göre çatı:

Çince de geçişli eylemler “及物动词 ji wu dongci” geçişsiz eylemler ise “不及物动词 bu ji wu dongci” olarak adlandırılırlar.⁴⁵

⁴⁴ Fang, Xiao (ed.) 范晓. 汉语的句子类型(Çin Dilinin Cümle Yapısı), Taiyuan: Shuhai Yayınevi, 2000, s. 35.

⁴⁵ Ping, Lai Si. 用汉语课本, Practical Chinese Reader, cilt IV, Pekin: Pekin Dil Üniversitesi, 1987, s.67.

Geçişli eylemlerde, öznenin yaptığı işten nesne etkilenir.

b. 我们要一起喝汤。 Birlikte çorba içeceğiz.

“women yao yiqi he tang.” Blts.N.

c. 阿里把马达带来了。 Ali motoru getirdi.

“Ali ba mada dai laile.” B.N.

d. Turgut 把门打开了。 Turgut kapıyı açtı.

“Turgut ba men da kaile.” B.N.

e. Okan 在读诗。 Okan şiiir okuyor.

“Okan zai du she.” Blts.N.

Yukarıdaki cümlelerdeki “汤” tang (çorba), 马达 “ma da” (motor), 诗 “she” (şiiir), 门 “men” (kapı); 喝 “he” (içmek), 带来 “dailai” (getirmek), 打开 “dakai” (açmak), 读 “du” (okumak) yüklemlerinin nesnelidirler, yani yüklem yapıtı işten etkilenmişlerdir.

Geçissiz eylemlerde ise öznenin gerçekleştirdiğı eylem kendisine dönüktür ve cümlede nesne yoktur.

Aşağıdaki Çince cümleler de geçissiz eylemli cümlelere örnektir.

a. 我到学校了。 Okula gittim.

“wo dao xuexiao le.”

c. 他摔倒了。 O düştü.

“ta shuai daole.”

d. 火车早就开了。 Tren çoktan kalktı.

“huoche zao jiu kaile.”

	Özne	Belirteç Eki	Fiil	Nesne	Diğeri Öğeler
Geçişli	你们	昨天	去	王先生的家	吗？
Geçissiz	小明	刚刚	起床	Ø	了！

Geçişli-geçissiz fiillerin sözdizim şeması.

Öznesine göre cümleler

Etken ve Edilgen eylemler;

Çince de cümlede öznenin bulunup bulunmamasına göre sınıflandırılan etken-edilgen çatılı cümleler vardır. Ayrıca yine özne-yüklem ilişkisine göre ettirgen, işteş ve dönüşlü eylem tipleri de vardır.

Etken cümleler, cümlede eylemi gerçekleştiren bir öznenin bulunduğu tümcelelerdir.

她 化妆了。 O makyaj yaptı.

Ö Y

“ta huazhuang le.”

咱们 走吧 ! Hadi gidelim.

Ö Y

“Zan men zou ba.”

Edilgen cümlelerde, eylemi gerçekleştiren özne belli değildir.⁴⁶ Nesne cümlelerin öznesi konumundadır.

a. 玻璃破坏了。 Cam kırıldı.

“Boli po huaile.”

b. 门打开了。 Kapı açıldı.

“Men da kaile.”

c. 书中所有的错误均已校正。 Kitaptaki tüm yanlışlar düzeltili.

“Shuzhong suoyou de cuowu jun yi jiaozheng.”

*Dönüştürülebilir Eylemler*⁴⁷, eylemin yaptığı işin yine kendisine döndüğü eylemlerdir. Çince'de dönüştürülebilirliği sağlayan herhangi bir kelime yoktur, fiilin dönüştürülebilir eylem olduğu cümlelerin bütününden anlaşılır.

a. Orhan 罕自负不凡。 Orhan övünüyor.

⁴⁶ Çince'de edilgen yapıda fiilleri ayırt etmek zordur. Çünkü cümlelerin yüklemine de fiili edilgen yapan herhangi bir ek bulunmaz. Bazen iyi olmayan durumları anlatmak için eylemi edilgen çatıda olan cümlelerde 被 “bei” kullanılır. 被 “bei” li cümleler için bkz. bölüm I. s. 60-64.

⁴⁷ Çince'de bu tip eylemler “反身动词” fan sheng dongci olarak adlandırılır.

“Orhan han zı fu bu fan.”

b. 孩子梳洗完毕，穿好衣服。 Çocuk yıkandı, tarandı, giyindi.

“Haizı shuxi wanbi, chuan hao yifu.”

c. 学生们一升级都很高兴。 Öğrenciler sınıflarını geçince çok sevinirler.

“Xueshengmen yi sheng dou hen gaoxing.”

İşteş Eylemler, bir işin birden çok özne tarafından yapıldığını gösteren eylemlerdir. Çincede bu yapı karşılıklı gerçekleştiren eylemleri anlatmak için kullanılan “互相” huxiang ile kurulur.

a. 两个孩子互相认识了。 İki çocuk tanıştı.

“liangge haizi huxiang renshile.”

b. 两个人瓜分一块儿田。 İki kişi tarlayı bölüştüler.

“liangge ren gua fen yikau’er tian.”

c. 他们互相通信。 Onlar yazışıyorlar.

“Tamen huxiang tongxin.”

Ettirgen eylemler;

Çincede ettirgen eylemler 使“shǐ”叫“jiào” kelimeleri ile kurulur. Bu kelimeler eylemden önce getirilirler.

a. 写 yazmak 使写 yazdırmak

“xie” “shi xie”

b. 我派他去。

“Wo pai ta qu.”

Çincede III. derece ettirgen yapı bulunmasına rağmen, bu yapının kullanılmaması daha doğrudur. Çünkü II. dereceden sonra cümlede ettirgen yapının kullanılması - gramer açısından doğru olsa da- cümlenin telaffuzunu zorlaştırır ve cümlede anlam karışıklığı yaratabilir.⁴⁸

a. Okan 买书。 Okan kitabı aldı.

“Okan maile shu.”

b. Okan 叫 Ayça 买书。 Okan kitabı Ahmet’e *aldırdı*.

“Okan jiao Ayça maile shu.”

c. Okan 请 Ayça 叫 Ahmet 买书。 Okan kitabı Ayça’nın yardımıyla

“Okan qing Ayça jiao Ahmet maile shu.” Ahmet’e *aldırtmış*.

3.3.2. Sıfat-Yüklem Cümleleri

Çincede sıfatlar ya da sıfat grubu direk olarak yüklem görevini üstlenebilirler.

Çincede bu tip cümlelerde özne ile yüklem arasında 是 shi’yı, kullanmaya gerek yoktur.⁴⁹

⁴⁸ Dong, Wu Xing, 東吳興. 土耳其文動詞之研究 (Türkçe eylemler üzerine bir araştırma), Tayvan: Tayvan Ulusal Chengchi Üniversitesi, Doğu Dilleri Serisi 9. Baskı, s. 111.

⁴⁹ Liu, Yue Hua (ed.) 劉月華. 實用現代漢語語法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Taipei: Shi Da Shu Yuan Yayınları, 1996, s. 368.

özne + sıfat-fiil

a. 这儿的风景**非常美丽**。

“zhe’er de fengjing feichang meili.”

Buranın manzarası çok güzel.

sıfat-yüklem

b. 他家里**干干净净**的。

“Ta jiali ganganijingjing de.”

Evi çok temiz.

sıfat-yüklem

c. 天**慢慢**冷了。

“Tian jianjian lengle.”

Hava yavaş yavaş soğudu.

sıfat-yüklem

d. 他**高**、我**矮**。O uzun ben kısayım.

“Ta gao, wo ai.”

Çincede sıfat-yüklem cümlelerin olumsuz formu sıfat-yüklemin önüne 不“bu” nun getirilmesiyle yapılır. Değişiklik bildiren cümleler de ise 没 “mei”in sıfat yüklemden önce getirilmesi ile olumsuzluk sağlanır.

özne + 不/ 没+ sıfat-fiil

a. 这张桌子不旧。 Bu masa eski *değil*.

“zhe zhang zhuozı bu jiu”

b. 树叶还没红，不好看。

“Shu ye hai mei hong, bu hao kan.”

Ağaçların yaprakları henüz yeşillenmedi, güzel değil.

Türkçede ise sıfat-yüklem arkasına “değil” kelimesinin getirilmesiyle cümleye olumsuzluk anlamı katılır.

Sıfat-yüklem cümlelerinde eylemdeki değişiklikleri haber veren 了 “le” ilgeci getirilir.

风暖了、树青了、清明到了。

“Feng nuan le, shu qin le, Qing Ming dao le.”

Rüzgar duruldu, ağaçlar yeşillendi, Qing Ming Bayramı geldi.

Çincede sıfat-yüklemlerin kullanım alanı çok sınırlıdır.⁵⁰ En önemli ve en yaygın kullanım alanları karşılaştırma cümleleridir.

*Karşılaştırma Cümleleri*⁵¹

Varlıkları betimleyen ve onları birbiriyle karşılaştıran cümlelere karşılaştırma cümleleri denir. Türkçede karşılaştırma, gibi, kadar, göre; iğecleriyle yapılır.

a. Aslan *gibi* adam.

b. İngilizlere *göre* Türkiye bir tatil cenneti.

⁵⁰ He, Shan Fen 何善芬. 英汉语言对比研究 (Çince İngilizce Dilbilgisi Karşılaştırmalı Çalışması), Shanghai: Shanghai Yabancı Dil Eğitimi Basımevi, 2002, s.196.

⁵¹ Çincede karşılaştırma cümleleri pekçok kaynakta sıfat-yüklem cümleleri başlığı altında incelenmektedir.

c. Senin *kadar* iyi bir insan tanımadım.

Çince, açıklayıcı karşılaştırma tümcelerinin birçok türü vardır. İçlerinde edat olan “比”bi karşılaştırma tümcelerinin en sık kullanılanlarından biridir. Başlıca iki tip 比 bi tümcesi vardır.⁵² 比 “bi”, sıfattan ya da fiilden önce gelir.

Ö + 比 + + Y

a. 他比我高。

O benden daha uzun.

Ö Y

sıfat-yüklem

“ta bi wo gao.”

b. 他比我高得多。

O benden *çok daha uzun.*

“ta bi wo gao de duo.”

c. 她比你会说话。

O senden *daha iyi* konuşabilir.

“ta bi ni hui shuohua.”

d. 你比别的同学来得早。

“ni bi biede tongxue laide zao.”

Sen sınıf arkadaşlarından daha erken geldin.

özne + yüklem + 得 + Tümleç(比 + + Sıfat)

⁵² Yang, Qin Hui 杨庆蕙. 对外汉语教学中的语法难点剖析 (Çince Gramerindeki Zor Noktaların Analizi), Pekin: Pekin Eğitim Üniversitesi Yayınevi, 1996. s. 98.

a. 她唱得比我好。 O benden *daha iyi* şarkı söylüyor.

Ö Y T

“ta changde bi wo hao.”

b. 她跑得比我快。 O benden *daha hızlı* koşuyor.

Ö Y T

“ta paode bi wo kuai.”

Çincede, ayrıca 更 geng, 还 hai (daha) gibi sıfatın önüne getirilerek karşılaştırma yapan zarflar vardır.

3.3.3. İsim-Yüklem Cümleleri

Yüklemi isim ya da isim grubu olan cümlelerdir. Yer isimleri, yaş, sayılar, meslek isimleri cümlenin yüklemi olabilirler.

özne + isim-yüklem

a. 他研究生。 O araştırma öğrencisi(dir).

“ta yan jiu sheng”

b. 今天除夕。 Bugün arife.

“Jintian chu xi.”

c. 哥哥十八、我十二。 Abim 18 yaşında, ben 12 yaşındayım.

“Ge ge shi ba, wo shi er.”

d. 今天星期二。 Bugün salı.

“Jin tian xing qi er”

Çincede isim-yüklem cümlelerine çok sık rastlanılmamaktadır.⁵³

İsim-yüklem cümlelerinin olumsuz biçimi 不是 “bu shı” ile yapılır.

a. 我不是十二。 12 yaşında değilim.

“Wo bu shi er shı.”

b. 我不是中国人。 Ben Çinli değilim. “Wo bu shı zhongguo ren.”

İsim-yüklem cümlelerinde sahiplik, aitlik anlamı taşıyan cümlelerde, isim-yüklem arkasına 的 “de” getirilir.

a. 您哪一个单位的。

Siz hangi birimdensiniz?

“Nin na yi ge danwei de.”

b. 他是文化部的。

O kültür departmanından.

⁵³ Zhao, Yuen Ren (ed.) 趙元任. 中國語的文法 (Çince Dilbilgisi), 2. Baskı, Hong Kong: Çince Üniversitesi, 2002. s. 314.

“Ta wen hua bu de.”

3.4. Özel Yapıda Cümleler

3.4.1. 是 “shi” cümleleri

Çince de 是 “shi” bir fiildir. ⁵⁴ 是 “shi” cümleleri fiilin nesne olduğu cümleler olarak incelenir.⁵⁵ Kullanım alanları çok geniştir. Pekçok özellikleri vardır.⁵⁶ İsim cümleleri, sıfat cümleleri, 的 “de” lı yapı ile, nesne-yüklem yapısı ile, tamlayan grupları ile kullanılırlar. Bu tür cümlelerde 是 “shi” ve arkasından gelen nesne, birlikte cümlenin yüklemine 是 ’ “shi”lı cümlelerin öznesini ve nesnesini oluşturabilirler.

özne + 是 + nesne

a. 我是电脑公司的。 Ben bilgisayar şirketindenim.

zamir 的’lı yapı

“Wo shi dian nao gongsı de.”

b. 热心是他的特点。 Sıcakkanlılık onun özelliğidir.

⁵⁴ Türkçedeki –dir, dır bildirme eki ile aynı görevdedir.

⁵⁵ 动宾谓语句 “dong bin wei yu ju”

⁵⁶ Fang, Xiao (ed.) 范晓. 汉语的句子类型(Çin Dilinin Cümle Yapısı), Taiyuan: Shuhai Yayınevi, 2000. s.114.

Sıfat sıfat

“Re xin shı ta de te dian.”

c. 牛是动物。 İnek bir hayvandır.

isim isim

“Niu shi dongwu.”

d. 不幸的是他摔伤了。 Şanssızlığı, düşüp yaralanması.

的’lı yapı tümleçli yapı

“Bu xin de shi ta shuai shang le.”

e. 参观也是一种学习。 Gezmek de bir çeşit öğrenimdir.

fiil fiil

“Can guan ye shı yi zhong xue xi.”

f. 听音乐是我的一种爱好。

fiil-nesne yapısı

“Ting yin yue shi wo de yi zhong ai hao.”

Müzik dinlemek benim için bir çeşit hobidir.

Cümlede zarf ya da zarflı yapı varsa 是 “shi” nın önüne getirilir.

明天又是星期六。 Yarın yine cumartesi.

“Ming tian you shı xing qi liu.”

是 “shi” lı cümlelerde olumsuzluk 是 “shi”nın önüne 不 “bu” getirilerek yapılır. Türkçede ise olumsuzluk yükleme –dir bildirme ekinden önce –ma, -me

olumsuzluk ekleri getirilerek ya da –değil, yok gibi olumsuzluk kelimeleriyle yapılır.

özne + 不 + 是 + nesne

他不是大夫。 O doktor değildir.

“Ta bu shi daifu.”

是 kendinden önce ya da sonra hangi kelimeyi alırsa alsın, hiçbir biçimsel değişikliğe uğramaz.⁵⁷

3.4.2. 有 “you” Cümleleri

Bu tip cümleler herhangi bir hareketi, eylemi bildirmezler. Sahiplik anlatırlar.

özne + 有 + nesne

有 “you” cümlelerinde özne ve nesne isim, zamir, fiil, 的 “de” lı yapı olabilir.

a. 飞机场有很多飞机。

isim isim

“Fei ji chang you hen duo fei ji.”

Havaalanında pekçok uçak var.

b. 他有照片。 Onun resmi var.

zamir

“Ta you zhao pian.”

c. 休息有很多方式。 Dinlenmenin pek çok yöntemi var.

⁵⁷ Fang, Xiao (ed.) 范晓. 汉语的句子类型(Çin Dilinin Cümle Yapısı), Taiyuan: Shuhai Yayınevi, 2000. s.116.

fiil

“Xiu xi you hen duo fangshi.”

d. 申请奖学金的有十九个人。 Bursa başvuran 19 kişi var.

的 “de” lı yapı

“Sheng qin jiang xue jing de you shı jiu ge ren.”

e. 参加舞会的有他。 Dansa katılanlar arasında o da var.

zamir

“Can jia wu hui de you ta”

f. 他有蓝的。 Onda mavisi var.

的 “de” lı yapı

“Ta you lan de.”

Bu yapıda cümleler zarf aldıklarında zarflar 有“you” dan önce kullanılırlar.

a. 明天我也许有时间。 Yarın belki vaktim olabilir.

“Ming tian wo ye xü you shı jian.”

b. 我们都有今天的电影票。 Hepimizin, bugünkü sinemanın biletleri var.

“Wo men dou you jin tian de dian ying piao.”

有 “you” nun olumsuz şekli 没有 “mei you” dur.

我没有中国地图。 Benim Çin haritam yok.

“Wo mei you Zhong guo ditu.”

3.4.3. 把 “ba” Cümleleri

“把”ba tümceleri Çinceyi öğrenen yabancılar için gerçekten anlaşılması zor noktalardan biridir. “把”ba tümceleri özel yapıda tümcelerdir ve yeryüzündeki pekçok dilde rastlanmayan bir yapıdır.⁵⁸ Yapısına ve kapsamına bakıldığında ba 把 cümleleri tek tiptir diyemeyiz. Çok sayıda “把” ba cümlelerinde , edat olan 把 eylem cümlelerinde nesne ve yüklem arasında ilişki kurar, nesnenin ne tür bir eylemde bulunduğunu anlatır, cümle içerisinde açıklayıcı bir görev üstlenir.⁵⁹

主词 + 把 + 宾语 + 动词 + 。。。

zhuci binyü dongci

özne + 把 + nesne + yüklem + diğer özneler

我们把功课都做完了。

Ödevlerimizi yaptık.

(women ba gongke dou zuo wanle.)

请你们把椅子拿出去。

Sandalyeyi alıp çıkar mısınız, lütfen.

⁵⁸ Liu, Yue Hua (ed.) 劉月華. 實用現代漢語語法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Taipei: Shi Da Shu Yuan Yayınları, 1996. s.132.

⁵⁹ Liu, Yue Hua (ed.) 劉月華. 實用現代漢語語法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Taipei: Shi Da Shu Yuan Yayınları, 1996. s. 415.

(qing nimen ba yizi na chuqu.)

我不愿意把这么多都前借给他。

Ona bu kadar çok ödünç para vermeye

(wo bu yuanyi ba neme

razı değilim.

dou qian jie gei ta.)

“把” ba cümlesi bu örneklerde gerçekleşmiş ya da henüz gerçekleşmemiş eylemlerde nesneyi yönetmiş ve etkilemiştir.

Yukarıda verdiğimiz örneklerden anlaşılacağı gibi cümleye “把” ba getirildiğinde etken cümle yapısında fiilin arkasına gelen nesne fiilin önüne gelmekte ve böylece nesne ağırlık kazanmaktadır.

把 ba cümlelerinde özne işi yapan (“施事” tuoshi); nesne ise hareketin alıcısını gösterendir (“受事” shoushi). Nesnenin bir eylem alması gerekmektedir. 参考, 知道, 喜欢 gibi hareketsiz eylemlerle 把 ba tümcesi kurulamaz.

a. 我 认识 他。 Onu tanıyorum.

Ö. Hareketiz.Y. N.

“Wo ren shi ta.”

我把他认识。 Cümle yanlıştır, çünkü hareketsiz eylemlerle 把 ba yapısı kurulamaz.⁶⁰

⁶⁰ Hu, Yu Shu 胡樹裕. 現代漢語(Çağdaş Çince), Hong Kong, 1992. s.117.

b. 我 打 了 他 一 顿。 Ona bir yumruk attım. 打: da

Ö. Y. N.

我把打了他一顿。 打 da; vurmak anlamına gelen hareketli bir eylemdir. Bu nedenle cümle 把 ba yapısı ile kurulabilir.⁶¹

Çift nesneli eylemlerde 把 ba tümcesi:

Bazı eylem cümlelerinde çift nesne bulunur. Her iki nesne de hareketin alıcısını gösteren (“受事” shoushi)dir. Etkiyi daha çok hisseden nesne 把 ba’dan sonra, diğeri ise fiilden sonra getirilir.

a. 警察 把 他 关 进 了 监 狱。 Polisler onu hapse attılar.

N¹ Y N²

“Jingcha ba ta songjingle jianyu.”

b. 工 人 们 把 机 器 运 上 了 高 山。 İşçiler makineyi dağa taşıdılar.

N¹ Y N²

“Gongrenmen ba jiqi yunshangle gaoshan.”

c. 他 们 把 鸡 蛋 放 在 桌 子 上。 Yumurtayı masanın üzerine koydular.

N¹ Y N²

“Nimen ba jidan fangzai zhuozı shang.”

⁶¹ Lİ, Charles N.(ed.). Mandarin Chinese, Mandarin Çince, USA: California Üniversitesi, 1981. s. 103.

把 ba tümcelerinde Olumsuz Yapı:

把 ba'lı tümcelerde de 被 bei tümcelerindeki gibidir. “别 bie”, “不 bu”, “没有 meiyou” olumsuzluk kelimeleri en sık kullanılanlardır. Bunlar her zaman 把 ba'nın önüne gelir.

a. 别把钱掉了。 Parayı düşürme.

“Bie ba qian diaole.”

b. 我没有把信打开。 Mektubu açmadım.

“Wo meiyou ba xin dakai.”

c. 不把他们请来，怕他们会生气。

“Bu ba tamen qinglai, pa tamen hui shengqi.”

Korkarım içeri davet etmemek onları sinirlendirir.

3.4.4. “被” bei Cümleleri

“被” bei bir edattır. Çince de 被 bei tümceleri “被动式”⁶² beidong shi olarak adlandırılır.

⁶² Edilgen çatılı fiiller.

eylemden etkilenen ---- 被 edatı --- eylemi gerçekleştiren-----fiil----diğer öğeler⁶³

özne

belirteç eki

yüklem

a. 巧克力糖被 (小弟弟) 吃完了。

“qiao keli tang bei(xiao didi) chi wanle.”

The chocolate candy *has been eaten* (by little brother)

Çikolata (küçük kardeş tarafından) yendi.

b. 那些学生被 (老师) 骂了一顿。

“naxie xuesheng bei (laoshi) male yi dun.”

Öğrencilere (öğretmen tarafından) bağırıldı.

c. 书都被 (她) 送给别人。

“shu dou bei (ta) songgei bie ren.”

Kitaplar (onun tarafından) başkasına hediye edildi.

被“bei” li cümlelerin fiili geçişli olmalıdır. Yani nesne almalıdır.

被“bei” li cümlelerde fiilden sonra genel olarak diğer cümle öğeleri

kullanılabilir, yardımcı durum fiilleri olan “le” ve “guo” fiilden sonra gelebilir.

a. 被大家说服了。Onun söylediği herkes tarafından onaylandı.

Yrd. Durum fiil.

“Ta bei da jia shuo fu le.”

⁶³ Li, De Jin (ed.) 李德津. 外国人实用汉语语法(Yabancılar için Pratik Çin Dili Grameri), Pekin, 2003, s.506.

b. 浴室被他弄脏了。Banyo onun tarafından kirlletildi.

Tümleç

“yu shı bei ta nong zang le.”

c. 我弟弟被他朋友叫出去了。Kardeşim arkadaşı tarafından dışarı çıkarıldı.

yön tümleci

“Wo didi bei ta peng you jiao chu qu le.”

e. 纪念邮票被他送给朋友了。Hatıra pulları ona arkadaşı tarafından gönderildi.

tümleç-nesne

“Ji nian you piao bei ta song gei peng you le.”

被 “bei” cümlelerinde olumsuzluk 被 bei den önce 不“bu”,没有“mei you” nun kullanılması ile yapılır.

a. 家里没有被孩子们弄乱七八糟。

“jiali meiyoubei haizimen nong luanqibazao.”

Ev bu dağınık hale çocuklar tarafından getirilmedi

b. 他们车不(常)被警察罚钱。

“tamen che bu(chang) bei jingcha fakuang.”

Onların arabasına (polis tarafından) ceza (sık) verilmez.

c. 这个队伍从来没敌人打败过。

“Zhe ge dui wu, conglai mei bei di ren dao shı guo.”

Bu bölük bir kez bile düşman tarafından bozguna uğratılmadı.

Çincede “被句短语 “bei ju duan yü” “被” bei cümlesi ve “被动句 “bei dong ju” 被 “bei” yüklem-fiil cümlesi olmak üzere iki tiptir.⁶⁴ 被句短语 “bei ju duan yü” 被 “bei” cümlesinde “被” bei edat görevini üstlenirken yüklem-fiil cümlelerinde yardımcı fiil görevindedir.⁶⁵

a. 鱼被猫吃了。 Balık *kedi tarafından* yendi.

“yü bei mao chile.”

b. 鱼被吃了。 Balık *yendi*.

“yü bei chile.”

Yukarıdaki cümlelere baktığımızda; ilk cümlede 被“bei” edat görevi görürken, ikinci cümlede yardımcı fiildir.⁶⁶

Çincede 叫 “jiao”, 让 “rang” edatları da 被 “bei” edatının görevini üstlenebilirler. Ancak bunlar daha çok Çince konuşma dilinde kullanılmaktadırlar. Nesne almayan fiill cümlelerinde 叫 “jiao”, 让 “rang” edatları çince dilbilgisi kuralları gereği kullanılmaz. Bu edatlardan sonra mutlaka nesne kullanılmalıdır.

⁶⁴ Li, Da-Zhong 李大忠. 外国人学汉语语法偏误分析(Yabancı Öğrencilerin Çince Öğrenirken Sıkça Yaptıkları Hatalar), Pekin: Pekin Dil ve Kültür Üniversitesi, 1996, s. 153.

⁶⁵ Ye, Cang Cen 叶苍岑. 现代汉语常用句式 (Çağdaş Çince Sıkça Kullanılan Cümle Çeşitleri) Pekin: Pekin Eğitim Yayınları, 1987, s. 138.

⁶⁶ a.g.e. s. 139.

a. 他让汽车撞伤了。 Arabayı çarptı.

“Ta rang qi che zhuang shang le.”

b. 那对花瓶叫人拿走。 O vazo (birine) aldırılıp götürüldü.

“Na dui hua ping jiao ren na zou le.”

“被” bei’in edat olduğu cümlelerde “让” rang “叫” ve “给” gei kullanılabilir.

Ancak “给” gei kullanıldığında, “给” gei arkasından gelen nesne kaldırılır. Eğer fiil nesne almışsa da “让” rang “叫” edatları, “被” bei yerine kullanılmazlar.⁶⁷

1. **让老张**把它给拿走了。 Lao Zhang’a götürüldü.

“Rang Lao Zhang ba ta gei na zoule.”

2. 他**叫**害了。 O incitildi.

“Ta jiao haile.”

3. 这堂课**让**停了。 Bu ders kaldırıldı.

“Zhe tang ke rang tingle.”

1. cümle nesne almıştır ve buradaki “让” rang “被” bei ile aynı anlamdadır. 2. ve 3. örnekler ise yanlıştır, çünkü “让” rang “叫” jiao edatlarının “被” bei yerine kullanılması için fiilin nesne alması gerekmektedir.

被 “bei” edatı yaygın olarak kötü durumlarda, hoşnut olunmayan işler için

⁶⁷ Cheng, Hui Xiang (ed.) 程徽祥. 现代汉语 (Çağdaş Çince), 4. Baskı, Taipei: Shulin Yayınevi, 2001. s. 158.

kullanılır.⁶⁸

a. 他**被**她女朋友甩掉了。 Kız arkadaşı tarafından terkedildi.

“Ta bei ta nüpengyou shuai diaole.”

b. 那个碗**被**我打破了。 O kase benim tarafımdan kırıldı.

“Nage wan bei wo dapole.”

3.4.5. 是.....的 “shi.....de” Cümleleri

是.....的 “shi.....de” cümlelerinde 是“shi” genellikle yüklemden önce ya da öznenen önce görülür. 的 “de” ise genellikle cümle sonunda, bazı durumlarda yüklemden sonra nesneden önce kullanılırlar ve cümleyi vurgularlar.

a. 他**是**两点半出去的。 O saat 2’de çıktı.

“ Ta shi liang dian ban chu qu de.”

b. 我**是**在预售处买的票。 Bileti bilet satış merkezinden aldım.

“ Wo shi zai yu shou chu mai de piao.”

c. **是**小王告诉我的。 Xiao Wang’ın bana söylediği.

“ Shi Xiao Wang gao su wo de.”

d. 今天中午我们**是**吃的饺子。 Bugün öğlen mantı yedik.

⁶⁸ Liu, Yue Hua (ed.) 劉月華. 實用現代漢語語法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Taipei: Shi Da Shu Yuan Yayınları, 1996. s. 416.

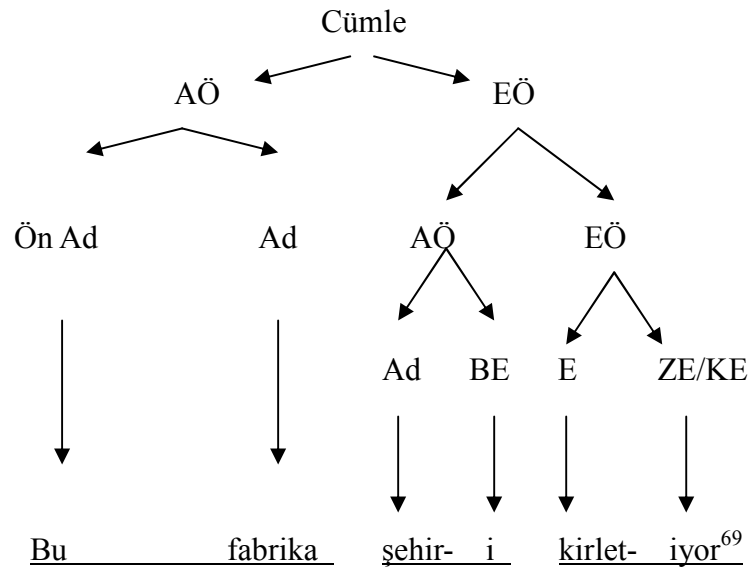
“Jin tian zhong wu wo men shi chi de jiao zi.”

e. 这封信是我妈妈寄来的。 Bu mektup annemin gönderdiği'dir.

“Zhe fengxin wo mama ji laide.”

4. Çince ve Türkçe'nin Cümle Çeşitleri Açısından Karşılaştırılması

• Türkçede eylem Çince'den farklı olarak genellikle cümlenin sonunda yer alır. Buna bağlı olarak da genellikle özne cümle başında ve nesneden önce gelmektedir. Türkçede sözcüklerin dizimi üretimsel dilbilimi kurallarına göre ad ve eylem öbeklerinden ve bileşik tümce öbeklerinden oluşur.

⁶⁹ Ancak bu kurucuların cümle içerisindeki yerleri cümlede vurgulanmak istenen ögeye göre değişebilir.

• *Ad Öbekleri:*

Türkçede ad öbeği içinde tüm öğeler addan önce gelir. Bu durum Çince de aynıdır.

Bir kitap, iki öğrenci. 一本书，两个学生。

Beş saat. 五块表。 “Wu kuai biao.

Uzun adam. 高的人。 “Gao de ren.”

Türkçe tamlamalarda tamlayanla ad yer değiştirdiğinde yapı değişikliği söz konusu olur.

Saat beş.

Adam uzun.

Yukarıdaki cümleler yapısal olarak değişikliğe uğramışlar ve tamlayanlar yüklem olmuşlardır.⁷⁰ Ancak Çince için yapısal bir değişiklik sözkonusu olmayacak, aksine tamlama anlamsız olacaktır.

表五块, 人的高, 书一本 cümleleri hem sözdizimi açısından doğru olmayacak ve anlamsız cümleler olacaktır.

Türkçede de ad öbekleri cümlenin yüklemi ve nesnesi olabilirler.⁷¹

Özne → AÖ + EÖ

Bahçenin kapısı açıktır.

⁷⁰ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Taylı, Erguvan. “Yantümcelerde Tamlayan Ekinin İşlevi Üzerine” Dilbilim araştırmaları, Hitit Yayıncılık, 1994, s.31-41.

⁷¹ Kıran, Zeynel. “Türkçede Ad ve Ad Öbeği”, Yazko Çeviri, 1983, s. 6.

Nesne → AÖ + AÖ + EÖ

Ali bahçenin kapısı açtı.

Nesne olan ad öbeğinin dilbilgisi kurallarına uygun olabilmesi için, belirtme eki alması gerekir. Ali bahçenin kapısı(**n**)ı açtı.⁷²

• Türkçede cümleler yapısına göre, yüklem türüne, fiil çatısına ve yüklem yerine göre sınıflandırılırlar.

Yapısına göre cümleler:

A) Basit cümleler: Türkçede, Çince de olduğu gibi sadece bir tek eylemle kurulan ve içinde bir yargı bulunan basit cümleler vardır. Ancak yine cümle öğelerinin dizilişi farklıdır.

(Sen) içki ve sigarayı bırak-malı-sın.

Ö N F. GK⁷³ KE
Y

你 应该 戒 烟。

Ö BE Y. N.

“Ni yinggai jie yang.”

B) Bileşik cümleler: Türkçede ve Çince de bileşik cümlelerde bir çekimli eylem ve temel cümle ile bir de temel cümleleri tamamlayan yan cümleler bulunur. Ancak bu cümlelerin birbirine bağlanış şekli her iki dilde farklılık göstermektedir.

Ali yatağından kalkarak mutfağa doğru gitti.

Yan cümle

Temel cümle

⁷² Tamlayan-iyelik dizini yapısında tamlayan yine iyelik ekini taşıyan addan önce gelir. Tamlananda iyelik eki ile diğer eklerin birarada bulunuyorsa ada önce iyelik eki daha sonra diğer ekler getirilir.

⁷³ -meli, -malı gereklilik kipi.

阿里从床上站起来 向厨房走去。

Yan cümle Temel cümle

“Ta cong chuang shang zhang qilai xiang chufang zouqu.”

Türkçede bileşik cümle kurmaya yarayan eylemsiler vardır. Bunlar, eylemlilik, ulaç ve ortaçtır.⁷⁴ Bunlar yan cümleler kurarak bileşik cümleler oluştururlar. Türkçede eylemsiler yardımıyla kurulan bu bileşik cümleler Çinceye bağlaçlarla sağlanır.

Türkçede eylemlerin adını bildiren kelimeler mastar (isimleştirme eki)dir. –mak, -mek, -iş, -ma, -me ekleri ile yapılır.

Seni **görmek** ve sana birkaç soru **sormak** istiyorum.

Müdür sizin **görüş**lerinize çok önem veriyor.

Eylemin sıfat olarak kullanılması *ortaçlı yapıları* oluşturur. Türkçede ortaç yan tümcelerin eylemine –(y)an ve -dik sonekleri getirilerek oluşturulur.⁷⁵

a. Adam konuşuyor

b.[-----konuşan] adam.

[Senin **aldığın** ayakkabı] yı çok beğendim.

Eylemden türeyen ve belirteç görevini gören sözcükler ise *ulaçlardır*. Ulaçlar ortaçlar gibi kişi kavramı taşımazlar. Ulaçlar eyleme –p, -erek (arak), -ken, -meden (madan), -ken, -diği zaman, -diğinden, -ıncaya kadar eklerinin getirilmesiyle yapılır.⁷⁶

⁷⁴ Türkçede eylemsilerle geniş bilgi için bkz. Hengirmen, Mehmet. Türkçe Dilbilgisi, 3. Baskı, Ankara: Engin Yayınevi, 1988.

⁷⁵ Geniş bilgi için bkz. Özsoy, Sumru. “Türkçede Ortaç Yapısı”Dilbilgisi Araştırmaları, Hitit Yayıncılık, 1994. s. 21-30.

⁷⁶ Geniş bilgi için bkz. Hengirmen, Mehmet. Türkçe Dilbilgisi, 3. Baskı, Ankara: Engin Yayınevi,1988, s. 254-263.

[Sofrayı toplayıp] bulaşıkları yıkadı.

[Sen geciktiğin] için tiyatro biletlerini kardeşine verdim.

Çinli öğrencilerin Türkçe bileşik cümle kurarken, özellikle ulaç ve ortaçlı yapılarda sıklıkla hata yaptıkları görülmüştür.⁷⁷

C) Yüklemin yerine göre cümleler: Türkçede, Çince cümlelerden farklı olarak yüklem yerini göre sınıflandırılan cümleler vardır. Türkçenin oynak sözdizim yapısının öğelerin cümle içerisinde serbestçe yer değiştirmesine izin vermesi nedeniyle devrik cümleler, yani, yüklemi cümle sonunda bulunmayan cümleler, kurulabilir.

Çok insan **anlamaz** eski musikimizden.

Gülme komşuna, **gelir** başına.

Çincenin sözdizim yapısı devrik cümle kurmaya izin vermemektedir.

a. 有一些人不懂老歌。

b. 不懂一些人老哥。

a. cümlesinin yüklemi başa getirildiğinde b. cümlesi hem anlamsal hem de dilbilgisel olarak doğru bir cümle olmamıştır.

D) Eylemin türüne göre cümleler: Türkçede de Çincedeki gibi yüklemi eylem soylu ve ad soylu olan cümleler vardır.

Onun elbisesi **sarıdır**.

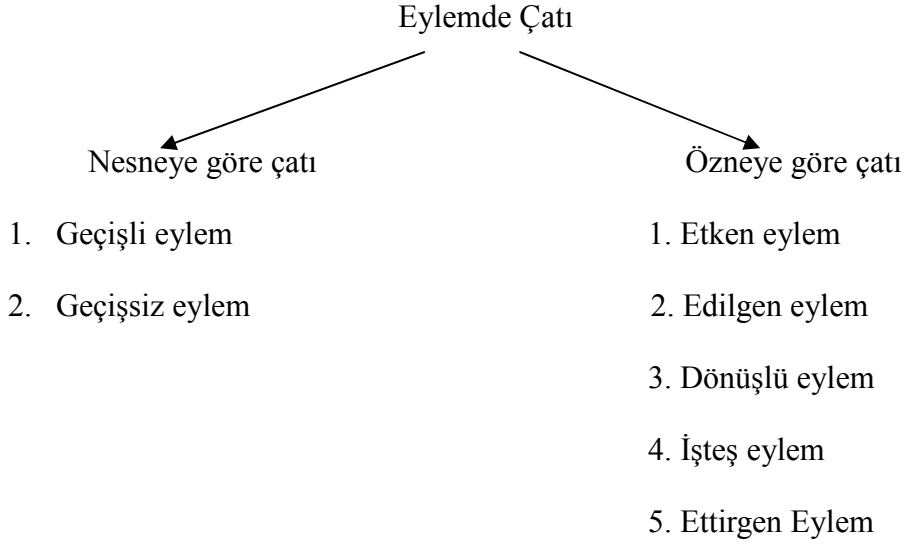
ad soylu yüklem

Ülkeyi kurtaran, kalkınma yollarını açan Atatürk **olmuştur**.

eylem soylu yüklem

⁷⁷ Bknz bölüm III. s.112-118.

E) Eylemin çatısına göre cümleler: Türkçede de Çince de olduğu gibi eylemler nesneye göre çatı ve özneye göre çatı olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Nesneye göre çatı:

Geçişli fiillerde, Türkçede nesne belirtili nesne ve belirtisiz nesne olarak ikiye ayrılır. Belirtme durum eklerini alan nesne belirtili nesnedir. Çince de nesne belirtili ve belirtisiz nesne ayırımı yoktur.

a. Ahmet arabayı yıkıyor

Belirtili nesne

Ahmet neyi yıkıyor? arabayı. Ahmet'in yaptığı iş nesneyi etkilemektedir.

Cümlemin eylemi geçişlidir.

Ayşe elbise aldı.

Belirtisiz nesne → herhangi bir elbiseden bahsedilmiş,

hangi elbise olduğu özel olarak belirtilmemiştir.

b. Bu sabah erkenden işe gittim. Cümlesinde fiil nesne almamıştır.

Eylem geçişsizdir.

Edilgen Fiiller, Türkçede edilgenlik yükleme getirilen –l(-ıl,-il,-ul,-ül) , -n(-ın,-in,-un,-ün) ekleriyle sağlanırken Çince bu yapı genellikle “被” “bei” (----tarafından) edatıyla sağlanır, bazende bu yapıyı sağlayan herhangi özel bir yapıya rastlanmaz.⁷⁸

这一些字应该记着。 Bu karakterler akılda tutulmalı.

“Zhe yixie zi yinggai zhi zhe.”

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi Çince cümlede yüklem hiçbir değişikliğe uğramamış, edilgenlik yapan herhangi bir kelime kullanılmamıştır. Cümlenin edilgen yapıya sahip olduğu cümlenin anlamından çıkarılmaktadır. Türkçe cümlede ise yükleme edilgenlik yapan eklerden [–l(-ıl,-il,-ul,-ül)] eki getirilerek edilgen çatı kurulmuştur.⁷⁹

Ettirgen Eylemler, Türkçede fiilin kök ya da gövdesine –dır, –r, –t çatı eklerinin bir ya da ikisinin üst üste getirilmesiyle kurulur. Çince ise 使“shǐ”叫 “jiao” kelimeleri ile yapılır. Ayrıca Türkçede II. ve III. derecede ettirgen yapı kurulabilir.

yazmak yazdırmak yazdırtmak

I. derece II. derece III. Derece

Öğretmen kitabı öğrenciye okuttu.

Anne çocuğa su içirdi.

Müdür mektupları sekretere yazdırıyor

Ali adamı kiralık katile öldürttü.

Ali 请杀手叫他杀死。⁸⁰

⁷⁸ Bknz. bölüm I. s. 46. a ve b örnekleri

⁷⁹ Çinli öğrencilerin kompozisyon kağıtlarında etken ve edilgen çatı ile ilgili yapılmış hatalara sıkça rastlanmıştır. Bknz. Bölüm III. s.119-123

⁸⁰ Çince III. derece ettirgen yapı pek yaygın olarak kullanılmaz.

“Ali qing sha shou jiao ta shasi.”

İşteş eylem, Türkçede -l, -n, -ş ekleriyle yapılır. Çince bu yapıyı kuran herhangi özel bir ek ya da kelime yoktur. Cümlenin bütününden ve anlamından eylemin işteşli çatı olup olmadığı anlaşılır.

Sınavı kazanınca çok sev**indim**.

Dün akşama kadar koş**u**şturdum.

Dönüşlü eylem, Türkçede eyleme getirilen -ş ve -l ekleriyle kurulur. Çince ise 互相 “huxiang” ile kurulur.

两个孩子**互相**认识了。

İki çocuk **tanıştı**.

“Liangge haizi huxiang renshi le.”

• Türkçede olumsuzluk eylemin arkasına getirilen -me, -ma olumsuzluk ekleriyle, ya da değil, yok, olmaz gibi ek eylemlere yapılır. Çince ise eylemin başına 不 “bu” 没(有) “mei (you)”, 别 “bie”, 非 “fei”, 无 “wu” gibi olumsuzluk yapan kelimeler getirilir.

Bugün kitapları kütüphaneye teslim et**medim**.

今天我把那些书**没有**还给图书馆。

“Jin tian wo ba naxie shu meiyou huan gei tu shu guan.”

Kimseden ses çık**madı**.

无人响应。

“Wu ren xiang ying.”

Açıklayacak söz yok.

非笔墨所能形容。

“Fei bi mo suo neng xinrong.”

Sakın söyleme.

别说

“Bie shuo”

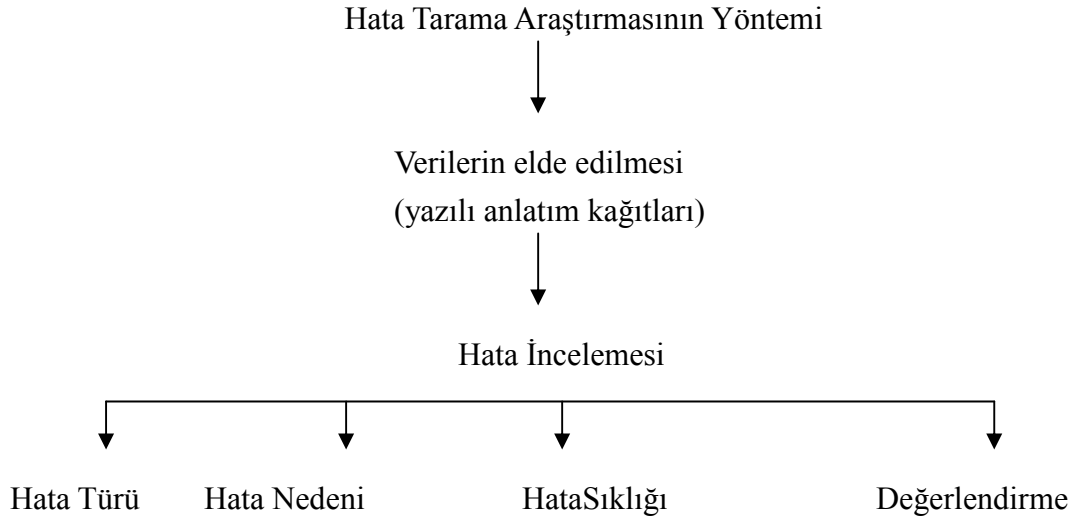
II. BÖLÜM: UYGULAMALI ÇALIŞMA

1. Uygulamalı Çalışmanın Yöntemi

Aydın'ın(1993:6)'ın Wagner(1945:9)'den aktardığı görüş “ayrımsal dilbilim çalışmaları 1940'lardan sonra, yabancı dil öğreniminde karşılaşılan güçlükler sonucu başlamıştır. Dillerin yüzey yapılarındaki kimi ayrımlar yabancı dilin öğrenilmesini güçleştirir, öğrenci bu farkları anadiline aktarma eğilimindedir” biçimindedir. Bir dili yabancı dil olarak öğrenen kişiler çeşitli sebeplere bağlı olarak hatalar yaparlar. Yapılan hatalar sadece olumsuz aktarımlardan kaynaklanmaktadır diyemeyiz. Hataya neden olan diğer başka nedenlerde vardır. Bunlardan kişisel özellikler ve kültür başta gelen etkenlerdir. Ancak başta da belirttiğimiz gibi hataların sıklıkla yapılmasında en büyük pay, dillerdeki yapısal farklılıklardır. Biz

Çinceyi ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin sözdizim kuralları ile ilgili hatalarını bulup gruplandırmaya çalıştık. Çalışmada verilerin elde edilmesinde A.Ü. D.T.C.F. Sinoloji Anabilim Dalı'nda okuyan 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile T.U.C.Ü Türkoloji Anabilim Dalı'nda okuyan 2. 3. ve 4. sınıf öğrencilerin yazdıkları metinlerden yararlanıldı. Bu öğrencilerden daha önce belirlenmiş olan konulardan (otobiyografi, teknolojik gelişmelerin insanlık üzerindeki etkileri, ülkeler, bayramlar, mevsimler) 3 tanesi hakkında 3 ayrı kompozisyon yazmaları istendi. 18 Türk öğrenciden toplam 54; 14 Çinli öğrenciden toplam 42 kompozisyon elde edildi. Bu metinler üzerinde sözdizim hataları incelendi.

Hata tarama yöntemimizi bir şema ile gösterelim.

Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin yazmış oldukları Çince ve Türkçe metinler üzerinde sıklıkla yapmış oldukları sözdizim hataları, yanlış tarama yöntemiyle saptandı ve hataların nedenleri açıklandı. Bu hatalar saptanırken öğrencinin

cümlesine sadık kalınarak doğru cümleler verildi. Elde edilen bulgularla istatistiksel bazı sonuçlar elde edildi. Bu istatistiksel çalışmaya tezin sonuç bölümünde yer verilmiştir (Bknz. Sonuç: s.134-138). Bunun yanında çalışmamızda sadece sözdizim ve eklerde sözdizim hataları arandığından diğer dilbilgisel kurallarda yapılmış hatalar inceleme kapsamına alınmamıştır.

2. Çince Öğrenen Türk Öğrencilerin Çince Yazdıkları Metinlerdeki Sözdizim

Hatalarının İncelenmesi

2.1. Cümlenin Öğelerinde Hata

2.1.1. Öznede Hata

B.4.10.

Yanlış cümle; 客人来到我们家祝贺，招待他们糖果。。。。。

Doğru cümle; 客人来到我们家祝贺，我们招待他们糖果。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Evimize misafir gelir ve biz onlara seker ikram ederiz.

Cümlede eylemi gerçekleştiren iki ayrı özne vardır. Biri eve gelme eylemini gerçekleştiren misafirler , diğeri ise onlara ikramda bulunan kişiler “biz”. Özne

eksikliğinden dolayı cümleden , misafirler- misafirlere şeker ikramında bulunuyor anlamı çıkmaktadır. Cümlede direk Türkçeden çeviri yapılmıştır. Türkçede zaman ve kişi kipleri yükleme eklenen eklerle anlaşılabilir. Ancak Çince de böyle bir yapı söz konusu olmadığından eylemi gerçekleştirenin ya da gerçekleştirenlerin belirtilmesi gerekmektedir. Cümlede özne eksikliği vardır.

B.4.13.

Yanlış cümle; 所以节日结束得很高兴。

Doğru cümle; 所以节日结束后，大家都很高兴。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Böylece bayram çok neşeli bir şekilde biter.

Mutlu olanlar kim? İnsanlar. Özne eksikliğinden dolayı cümleden mutlu olan bayramın kendisidir anlamı çıkmaktadır. Cümlede anadilin etkisi söz konusudur.

T.1.3.

Yanlış cümle; 因为他们喜欢最舒服的，所以一直产生一些东西。

Doğru cümle; 因为他们喜欢最舒服的，所以他们一直制造一些东西。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Onlar en rahat şeylerden hoşlanırlar, bu nedenle de sürekli bir şeyler üretmişlerdir. (yaratmışlardır)

Cümle etken bir cümle olduğu halde, temel cümlecüğün eylemi gerçekleştiren öznesi yoktur. Cümlede özne eksikliği vardır.

A.2.4.

Yanlış cümle; 。。。 ，所以夏天常常一起去海滨游泳。

Doğru cümle; 。。。 ，所以夏天我们常常一起去游泳。

Cümlenin Türkçe çevirisi;, yazları sık sık yüzmeye gideriz.

Cümlede özne eksikliğinden dolayı cümleden çıkan anlam denize sık sık

yüzmeye giden Bandırma şehridir anlamı çıkmaktadır.

A.g.1.

Yanlış cümle; 我是谁这道吗？

Doğru cümle; 我是谁 *你们* 这道吗？

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Ben kimim biliyor musunuz?

Benim kim olduğumu bilen kim? Siz. Cümlede özne eksikliği vardır. B.4.10. örneğinde bahsedildiği gibi, Türkçe cümlede eylemi gerçekleştirenin/ gerçekleştirenlerin kim olduğu yüklem arkasına getirilen şahıs ekleriyle anlaşılır. Çince eklemeli bir dil olmadığından her şahsa ait olan isim ya da zamir mutlaka belirtilmelidir. Cümlede özne eksikliği vardır.

A.b.2.

Yanlış cümle; 今年毕业可是不想离开安卡拉。

Doğru cümle; 今年毕业了，可是 *我* 不想离开安卡拉。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Bu yıl mezun olacağım ama Ankara'dan ayrılmak istemiyorum.

Kim mezun olunca Akara'dan ayrılmak istemiyor? Ben
Cümlenin öznesi eksiktir.

A.f.6.

Yanlış cümle; 度假如果我不去伊斯坦布尔看妈妈，喜爱游览土耳其的爱琴岸和地中海岸。

Doğru cümle; 度假如果我不去伊斯坦布尔看妈妈，*我*喜爱游览土耳其的爱琴岸和地中海岸。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Eğer tatilde İstanbul'a annemi görmeye gitmezsem, Akdeniz'e ya da Ege kıyılarına gitmeyi severim.

Kim Akdeniz'e ya da Ege kıyılarına gitmeyi sever? Ben
Cümlede özne eksikliği vardır.

T.f.5

Yanlış cümle; 很多病的 治疗发现了。

Doğru cümle; 人民发现很多病的治疗方法。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Pek çok hastalığın tedavi yöntemi buldular.

Cümle etken yapıdadır. Ancak fiile buluşu yapan kim sorusu sorulduğunda cevap alınamamaktadır. Cümlede özne eksikliği vardır.

A.2.4.

Yanlış cümle; 。。。 , 所以夏天常常一起去海滨游泳。

Doğru cümle; 。。。 , 所以夏天 我们常常一起去游泳。

Cümlenin Türkçe çevirisi;, yazları sık sık yüzmeye gideriz.

Cümle etken bir cümle olduğu halde, cümlenin özne kullanılmamıştır.

A.3.4.

Yanlış cümle; 他们的一个是大学教授。

Doğru cümle; 其中一个大学教授。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Abilerimden biri Üniversitede öğretim üyesidir.

他们的一个 kalıbı Çince'de bir anlam taşımamaktadır. Burada direk olarak anadilden aktarım sözkonusudur. Bu nedenle de cümlenin öznesi yanlış kurulmuştur. Çünkü Çince'de onlardan biri, şunlardan biri vs... gibi anlamlarını vermek için 其中一个“qi zhong yi ge” kullanılır. Cümlede “abilerimden biri” öznedir. Bu nedenle de cümlenin öznesi yanlış kurulmuştur.

A.4.3.

Yanlış cümle; 好家庭里长大的一个人是一个需负责任的人。

Doğru cümle; 好家庭里长大的人也是能负起责任的人。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; İyi ailede yetişen bir birey sorumluluk sahibidir.

Cümlenin öznesi “İyi bir ailede yetişen bir birey” kelime grubudur. Cümlede tek bir bireyden bahsedilmemektedir, genel bir anlatım söz konusudur. Ancak anadildeki olumsuz aktarım sonucu Çince cümlede de Türkçe düşünülmüş ve Türkçede cümleye genel bir anlam katan “bir birey” kalıbı Çincece 一个人 şeklinde cümle içerisinde kullanılmıştır. Oya Çincece Türkçedeki gibi 一个人 “yi ge ren” cümleye genel anlam katmamaktadır. Bu nedenle cümlenin öznesi yanlış kurulmuştur.

T.3.2.

Yanlış Cümle; 。。。, 每个家里一定有一个电话, 一个电视, 电脑还要一个洗衣机等等。

Doğru Cümle;。。。, 每个家里一定有电话, 电视, 电脑, 还有洗衣机等等。

Cümlenin Türkçe çevirisi;, her evde telefon, televizyon, bilgisayar, çamaşır makinesi var.

Her evde var olan ne? Telefon, televizyon, bilgisayar, çamaşır makinesi...

Türkçedeki gibi cümleye genellik anlamı katan “bir” 一个 “yi ge” kelimesi aynı anlamı Çince cümlede vermemektedir. Bu nedenle kullanılmamalıdır, çünkü her evde bir tane televizyon, telefon ya da bilgisayar kesin vardır diyemeyiz. Cümlenin öznesi yanlış kurulmuştur.

2.1.2. Yükleme Hata

A.4.21.

Yanlış cümle; 先我爸爸 ,。。。, 后奶奶 ,。。。。

Doğru cümle; 先是我爸爸 ,。。。, 然后是奶奶

Cümlenin Türkçe çevirisi; önce babam, , daha sonra da anneannem,

Çince Türkçedeki gibi bir olayın sıra ile yapıldığını anlatan zarflardan sonra direk olarak özne kullanılmaz, arada bir fiil kullanılması gerekmektedir. Cümlenin yüklemi eksiktir.

T.g.2.

Yanlış Cümle; 我们在家， 技术是以我们。

Doğru Cümle; 科技影响我们的生活。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Teknoloji yaşamımızı olumlu yönde etkiler.

Cümlede yüklem eksikliği vardır.

T.g.3.

Yanlış Cümle; 我们观看一部电影在戏院， 它是以我们。

Doğru Cümle; 我们在戏院观看一部影片， 它影响着我们。

Cümlenin Türkçe Çevirisi ; Sinemada izlediğimiz bir film bizi etkiler.

Cümlenin yüklemi eksiktir.

T.e.1.

Yanlış cümle; 电视一种工艺的工具。

Doğru cümle; 电视是一种工艺的工具。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Televizyon bir teknoloji aletidir.

Cümlenin yüklemi eksiktir.

A.4.16.

Yanlış cümle; 我叔父在土耳其电的公共机构或其建筑物。

Doğrucümle; 我叔父在土耳其电力公司公共机构与其他部门上班。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Amcam, Türkiye Elektrik Kurumunda ve diğer inşaa işlerinde çalışıyor.

Cümlenin fiili eksiktir.

B.1.7.

Yanlış cümle; 小城市和乡镇的人们仍然保持节日传统，贺古尔邦节。

Doğru cümle; 小城市和乡镇的人们仍然保持节日传统，庆贺古尔邦节。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Büyük şehirlerde, köy ve kasabalarda yaşayan insanlar tüm geleneksel özelliklerini koruyarak Kurban Bayramı'nı kutlarlar.

Çince bazen bileşik eylemlerin tek kelimesinin atılıp anlamlı şekilde kısaltma yapılabildiği bir dildir, ama bazı bileşik fiiller kısaltma kuralına uymazlar. 庆贺 “qing he” kutlamak fiili de kısaltma kuralının uygulanamayacağı bileşik bir fiildir. Cümlenin yüklemi tam olarak kurulamamıştır.

B.1.8.

Yanlış cümle; 他们回家以后吃早饭，宰牺牲口。

Doğru cümle; 他们回家以后吃早饭，宰杀牲口。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Sabah kahvaltılarını yaptıktan sonra kurban kesmeye giderler.

B.1.7 örneğinde bahsedildiği gibi Çince bazı fiiller bileşik fiildir, bölünemezler. Cümlenin 宰杀 “zaisha” kurban etmek fiilinin eksik kullanımı.

K.a.1.

Yanlış cümle; 我生 Adana.

Doğru cümle; 我在 Adana 出生。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Adana'da doğmuşum.

Cümlede anadilin olumsuz aktarımı ile cümlenin fiili doğru olarak kurulamamıştır.

K.e.2.

Yanlış cümle; 我生了英国 ,ooo.

Doğru cümle; 我在英国出生 ,ooo.

Cümlenin Türkçe çevirisi; Adana'da doğmuşum.

Cümlenin yüklemi doğru olarak kurulamamıştır ve cümle sentaks açısından yanlıştır.

K.o.2.

Yanlış cümle; 我妈妈没有班。

Doğru cümle; 我妈妈没有上班。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Annem çalışmıyor.

Cümlenin yüklemi eksik kurulmuştur. Çince de işte çalışmak anlamını veren fiil “shangban 上班” kelimesidir.

K.p.2.

Yanlış cümle; 我在这儿住宿舍。

Doğru cümle; 在安卡拉我住在宿舍。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Ankara'da yurttta yaşıyorum.

Cümlenin yüklemi doğru kurulmamıştır. Çince de fiiller genellikle -hareketin yönünü, tamalanıp tamamlanmadığını bildiren- edatlarla kullanılırlar.

K.r.2.

Yanlış cümle; 我跟我男朋友常常看电影。

Doğru cümle; 我跟我男朋友常常去看电影。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Ben ve erkek arkadaşım sık sık sinemaya gideriz.

Cümlenin yüklemi eksik kurulmuştur.

T.g.7.

Yanlış cümle; 没有通信在父母和他们的孩子之间。

Doğru cümle; 在父母和他们的孩子之间，失去讲通。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Aileleri ile aralarındaki diyalogu kaybediyorlar.

Cümlenin yüklemi tam olarak kurulamamıştır.

T.f.3.

Yanlış cümle; 现代社会的人们都有电话，如果要找到一个人，我们只大电话很快就要谈了。

Doğru cümle; 现代社会人都有电话，如果要找一个人我们只要打电话就可以交谈。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Günümüz toplumunda herkesin bir telefonu var, biriyle görüşmek istediğimizde hemen konuşabiliriz.

Cümlenin yüklemi tam kurulamamıştır. Çince konuşmak (sohbet etmek) anlamına gelen fiil 交谈”jiao tang” bileşik eylemdir.

A.f.2.

Yanlış cümle; 在 2000 年我回来安卡拉开始大学。

Doğru cümle; 在 2000 年我回来安卡拉开始念 / 上大学。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Ankara’ya geldikten sonra üniversiteye başladım.

Türkçedeki “üniversiteye başlamak” fiili Çinceye aynen çevrilmiş ve 开始大

学 “kaishi daxue” şeklinde yazılmıştır. Ancak Çince'de eylemin ne olduğunu anlatmak için yardımcı bir tümleç eyleme ihtiyaç vardır. Tümleç eksikliğinden dolayı cümlenin yüklemine doğru kurulamaması. Cümlede anadilin olumsuz etkisi söz konusudur.

B.2.4.

Yanlış cümle; “如果你给我孩子，我就把他为你牺牲。”

Doğru cümle; “如果你给我孩子，我就为你把他牺牲掉。”

Cümlenin Türkçe çevirisi; “Allah’ım eğer bana bir çocuk verirsen , onu senin için kurban edeceğim.”

Çince’de sonuç bildiren eylemler kendilerinden sonra işin tamamlandığını/ tamamlanacağını bildiren (掉, 完, 好) gibi tümleçler alırlar. Tümleç eksikliğinden dolayı cümlenin yüklemi tam olarak kurulamamıştır.

A.4.15.

Yanlış cümle; 。。。, 他从工作建筑摔了, 死了。

Doğru cümle; 。。。, 他从工作的建筑上摔死。

Cümlenin Türkçe çevirisi; İnşaattan aşağı düşüp hayatını kaybetti.

摔 “diao” düşmek anlamına gelen bir fiildir, tekbaşına bir sonuç bildirmez. cümlede düşme eylemi gerçekleşmiştir. Bu nedenle fiilin arkasına eylemin sonucunu bildiren bir tümleç getirilmelidir. Cümlenin yüklemi tam olarak kurulamamıştır.

B.2.8.

Yanlış cümle;, 从天上下来了一只羊。

Doğru cümle;, 从天上降下了一只羊。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Gökten bir koyun indi.

下来 fiil tümleçtir, 降下 “düşmek, inmek” kelimesi cümlelerin yapısına daha uygundur. 来 “lai”, 去 “qu” eylemin yönünü belirten tümleçlerdir. Bu nedenle cümlelerin sonunda kullanılması daha uygundur. Dolayısıyla cümlelerin yüklemi tam olarak kurulamamıştır.

T.f.1.

Yanlış cümle; 发展技术为人类一个很好的步。

Doğru cümle; 科技发胀为人类带来很大的进步。

Cümlelerin Türkçe çevirisi; Teknolojinin gelişimi insanlık için çok büyük bir adımdır.

Cümlelerin yüklemi eksik kurulmuştur.

A.2.2.

Yanlış cümle; 后来在 Dursunbey 住了。

Doğru cümle; 后来全家搬到 Dursunbey 住了。

Cümlelerin Türkçe Çevirisi; Daha sonra tüm aile Dursunbey’de yaşadı.

Cümlede 在 de da bulunma edatı yerine 搬到 *bandao* taşınma eylemi kullanılmalıdır. Türkçe anadilin olumsuz aktarımıyla cümlelerin yüklemi doğru kurulamamıştır diyebiliriz.

B.2.7.

Yanlış cümle; 他快要牺牲儿的时候 ,。。。。

Doğru cümle; 他快要把儿子杀掉的时候 ,。。。。

Cümlelerin Türkçe çevirisi; Oğlunu tam kurban edeceği (öldüreceği) sırada,....

Türkçe’de kurban adamak için öldürmek eylemi “kurban etmek” şeklinde

kullanılır, fakat Çince cümlede kullanılan 牺牲 “zaixing” kurban etme seramonisinin adıdır. Eğer gerçekleştirilen bir kurban etme eylemi ise 杀掉 “sha diao”, 杀死 “sha si” gibi kurban adamak için öldürmek anlamına gelen fiiller kullanılmalıdır. Bu nedenle de cümlenin yüklemi yanlış kurulmuştur.

B.3.4.

Yanlış cümle; 要是你看从中国来的孩子就看得见中国是衣服。

Doğru cümle; 要是你看到从中国来的孩子就看得见中国是衣服。

Cümlenin Türkçe çevirisi;,eğer Çin’den gelmiş bir çocuk görürsen hemen üzerinde Çin geleneksel kıyafetini farkedersin. (görürsün)

İlk cümlede tek başına kullanılan 看 “kan” bakmak anlamında kullanılan fiildir, ancak cümlede verilmek istenen anlam birşeyi farketmek-görmektir. Bu nedenle 看 “kan” fiilinden sonra 到 “dao” sonuç bildiren tümleci kullanılmalıdır. Cümlenin yüklemi eksik kurulmuştur.

T.f.2.

Yanlış cümle; 生产提高了。。。.

Doğru cümle; 提高生产。。。.

Cümlenin Türkçe çevirisi; Üretim arttı.....

Çince sözdizim kuralları gereği yüklem nesneden önce gelir. Cümle anadilin etkisiyle kurulmuştur.

T.f.5.

Yanlış cümle; 很多病的治疗发现了。

Doğru cümle; 发现很多病的治疗方法。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Pek çok hastalığın tedavi yöntemi bulundu.

Çince’yi sözdizim yapısı açısından Türkçe’den ayıran en önemli özelliklerden biri yüklem başta olmasıdır. Ancak cümlede anadilin olumsuz aktarımı sonucu yüklem cümle sonunda kullanılmıştır.

T.1.9.

Yanlış cümle; 紧急的情况发生的时候，人们找的人容易地找到,。。。.

Doğru cümle; 发生紧急的情况的时候，人们很容易求救。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Acil durumlarda insanlar kolayca yardım bulabilirler.

Cümlenin fiili 发生 “fasheng” bir olayın meydana gelmesi , nesnesi ise 紧急的情况 “jinji qingkuan” acil durumdur. Çince de fiiller nesneden önce gelirler. Bu nedenle bileşik cümlenin yan cümlesi 发生紧急的情况的时候 şeklinde değiştirilmelidir. Bileşik cümlede yan cümlenin yüklemine doğru yerde kullanılmaması hatası vardır.

2.1.3. Nesnede Hata

A.2.7.

Yanlış cümle; 她总是藏。

Doğru cümle; 她总是藏住我的保密 或 她总是保密。

Cümlenin Türkçe çevirisi; O sırlarımı tutar.

藏 “cang” saklamak fiili Çince de tek başına bir sonuç açıklamaz, cümle sonuna konulduğunda cümle tamamlanmış olmaz. Bu nedenle 藏 fiilinin arkasına tümleç getirilmeli, tümleçten sonra da nesne getirilmelidir. Cümlenin nesnesi eksiktir.

K.g.2.

Yanlış Cümle; 我在安卡拉大学地历史学院汉学系学习。

Doğru Cümle; 我在安卡拉大学文史地学院汉学系学习汉语。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Ben Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sinoloji Anabilim Dalı'nda Çince dil eğitim görüyorum.

Cümlede “ne öğrenimi görüyorsun?” sorusuna yanıt alınamamaktadır. Bunun nedeni ise cümledeki nesne eksikliği vardır.

K.1.2.

Yanlış Cümle; 在大学我学了两年了、我说很好汉语。

Doğru Cümle; 在大学我学了汉语两年了，我说得很好。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Üniversitede 2 yıldır Çince öğreniyorum, Çincem çok iyi.

Cümlede yükleme nesneyi bulmak için sorulan ne sorusuna cevap alınamamaktadır. Üniversitede iki yıl ne öğrendin? Çince.

Cümlede nesne eksikliği vardır

T.g.2.

Yanlış Cümle; 我们在家，技术是以我们。

Doğru Cümle; 科技影响我们的生活。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Teknoloji yaşamımızı olumlu yönde etkiler.

Teknoloji neyi etkiler? Yaşamımızı

Cümlede nesne eksikliği vardır.

B.2.6.

Yanlış cümle; 后来他梦见关于他给安拉的允诺。

Doğru cümle; [后来，他梦见安拉要他兑现承诺。] 或 [后来，他梦见安拉要他

允诺把儿子奉献出来。]

Cümlenin Türkçe çevirisi; Ardından rüyasında Allah'a oğlunu kendisine hediye vereceğine dair vermiş olduğu sözü gördü.

允诺 (söz vermek fiili) rüyada görülemez. Cümlenin aslı fiili 梦见 “meng jian” rüya görmektir. Rüyada, ancak verilen sözle ilgili olay görülebilir. Yükleme sorulan ne gördü sorusuna cevap alınanmamaktadır. Dolayısıyla cümlede nesne eksikliği vardır.

T.3.3.

Yanlış Cümle;。。。, 所以他们有更多休闲。

Doğru Cümle;。。。, 所以她们有更多休闲时间。

Cümlenin Türkçe Çevirisi;, böylece çok fazla boş zamanları kalır.

“boş zamanlar” sıfat tamlaması cümlenin nesnesidir. Çince bu tamlamalı yapı 休闲时间 “xiuxian shijian” şeklinde kullanılır. Cümlenin nesnesi tam kurulamamıştır.

A.4.10.

Yanlış cümle;。。。, 也有一个五月的儿女。

Doğru cümle;。。。, 也有一个五个月的女儿。

Cümlenin Türkçe Çevirisi;, bir de 5 aylık bir kız çocukları var.

Cümlenin nesnesi 五个月的女儿 (5 aylık çocuklar) tamlama gurubudur. 五五月 “wu yue” Mayıs ayı anlamındadır, bu nedenle de cümlede anlatılmak istenen 5 aylık süre anlamını verebilmek için Çince 五个月 “wugeyue” 5 (tane) ay şeklinde kullanılmalıdır.

A.f.3.

Yanlış Cümle;。。。, 我没学完这个系。

Doğru Cümle; 。。。, 我没修完这个系的课程。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Bölüm derslerini tamamlamadım.

Cümlenin nesnesi tam kurulamamıştır.

T.f.5

Yanlış cümle; 很多病的 治疗发现了。

Doğru cümle; 发现很多病的 治疗方法。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Pek çok hastalığın tedavi yöntemi bulundu.

keşfedilen ne? Tedavinin yöntemi

Cümlenin nesnesi tam olarak kurulamamıştır.

K.1.2.

Yanlış Cümle; 在大学我学了两年了、我说很好汉语。

Doğru Cümle; 在大学我学了汉语两年了, 我说得很好。

Cümlenin Türkçe Çevirisi; Üniversitede 2 yıldır Çince öğreniyorum, Çincem çok iyi.

Cümlenin nesnenin yanlış yerde kullanımı.

2.1.4. Tümleçte Hata

A.4.8.

Yanlış cümle; 有时候我奶奶 讲我们她难忘的事。

Doğru cümle; 我奶奶 讲给我们听她难忘的事。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Ananem, bazen bizlere unutamadığı olaylarımı anlatır.

Çince bazı geçişli fiillerle nesne arasında fiili tamamlayan tümleç alırlar.

讲 “jiang” fiili geçişli bir fiildir ve fiille nesne arasında bağlantıyı sağlayan tümlece ihtiyaç duyulmaktadır.

K.d.3.

Yanlış cümle; 我喜欢去电影。

Doğru cümle; 我喜欢去看电影

Cümlenin Türkçe çevirisi; Sinemaya gitmekten hoşlanırım.

Çincede eylemin yönünü, derecesini bildiren tümleçler vardır.⁸¹ Çincede sinemaya gitmek eylemi sonuç bildiren bir tümlece ihtiyaç duymaktadır.

去看 “qu kan” gidip izlemek

B.2.4.

Yanlış cümle; “如果你给我孩子，我就把他为你牺牲。”

Doğru cümle; “如果你给我孩子，我就为你把他牺牲掉。”

Cümlenin Türkçe çevirisi; “Allah’ım eğer bana bir çocuk verirsen , onu senin için kurban edeceğim.”

Çince’de sonuç bildiren eylemler kendilerinden sonra işin tamamlandığını/ tamamlanacağını bildiren (掉，完，好)gibi tümleçler alırlar.

A.f.2.

Yanlış cümle; 在 2000 年我回来安卡拉开始大学。

Doğru cümle; 在 2000 年我回来安卡拉开始念 / 上大学。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Ankara’ya geldikten sonra üniversiteye başladım.

Cümlenin yüklemine doğru kurulabilmesi için fiilin arkasında kullanılması gereken tümlecin kullanılmaması.

⁸¹ bkn. bölüm s. 27-35

A.4.15.

Yanlış cümle; 。。。 , 他从工作建筑摔了 , 死了。

Doğru cümle; 。。。 , 他从工作的建筑上摔死。

Cümlenin Türkçe çevirisi; İnşaattan aşağı düşerek hayatını kaybetti.

摔 “diao” düşmek anlamına gelen bir fiildir, tekbaşına bir sonuç bildirmez. cümlede düşme eylemi gerçekleşmiş ve sonuçlanmıştır. Bu nedenle fiilin arkasına düşme eyleminin sonucunun ne olduğunu bildiren bir tümlece ihtiyaç duyulmaktadır.⁸²

B.1. 2.

Yanlış cümle; 。。。 , 一只羊从天下来。

Doğru cümle; 。。。 , [一只羊从天下下来] , [一只羊从天上赶下来]

Cümlenin Türkçe çevirisi; Gökten bir koyun indi.

天(tian) kelimesi Çince’de tek başına tanrı ve gök anlamlarına gelir. Cümlede “...., gökten bir koyun indi” demek istenmiş. *gökten...* anlamını verebilmek için yer isminden sonra hareketin yönünü bildiren tümlece gerek vardır.

yer ismi+上/下

Cümlede tümleç eksikliği vardır.

A.4.8.

Yanlış cümle; 有时候我奶奶讲我们她难忘的事。

Doğru cümle; 我奶奶讲给我们听她难忘的事。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Anneannem, bazen bizlere unutamadığı olaylarını anlatır.

⁸² Türkçede bu cümle sebep-sonuç bildiren ulaç yapısı ile kurulmuştur. Bu da Türkçenin bileşik cümleleri kurmadaki esnekliğini gösterir. Türkçenin eklerle cümleleri bağlayabilme özelliği Çinceye yoktur. Çincenin bu özelliğini bilen öğrenci de eylemi tümleçle bağlamak yerine eylemi ve sonucunu iki ayrı cümlede söylemeyi tercih etmiştir.

讲 “jiang” fiili geçişli bir fiil olduğundan nesne almaktadır. Nesnenin de arkasına eylemin sonucunu bildiren tümlece ihtiyaç duyulmaktadır.

2.1.5. Belirteç Ekinde/ Belirteçte Hata

T.1.11.

Yanlış Cümle; 人们为了祝贺生日, 新年, 节等互相写信息。

Doğru Cümle; 人们在祝贺生日, 新年, 节日的时候才互相通信

Cümlenin Türkçe Çevirisi; İnsanlar doğum günü, yeni yıl, bayram kutladıklarında karşılıklı mesaj yollarlar.

Cümlede kişilerin cep telefonuyla birbirlerine mesaj yazdıklarından bahsedilmektedir , mektubun ise ancak belirli , özel günlerde yazıldığından bahsedilmiştir. Bu nedenle de bu extra durumu belirtmek için 才 “cai” zarfının kullanılması gerekmektedir.

B.3.6.

Yanlış cümle; 除了孩子们以外 , 每个人过得很愉快。

Doğru cümle; 除了孩子们以外 , 每个人都过得很愉快。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Bu bayramda yalnız çocuklar değil, herkes çok mutludur.

Cümlede zarf eksikliğinden dolayı cümleden bayramda çocuklar dışında geri kalan herkes çok mutludur anlamı çıkarılmaktadır.

2.1.6. Bağlaçta Hata

B.1.6.

Yanlış cümle; 大城市人们利用四天的节日为消除疲劳去旅游胜地参观游览。

Doğru cümle; 大城市的人们为了消除疲劳 , 就利用四天的节日去旅游胜地参观

游览。

大城市的人们利用四天的节日去旅游胜地参观游览，籍以消除疲劳

Cümlenin Türkçe çevirisi; Büyük şehirde yaşayan insanlar yorgunluklarını atmak için tatile çıkar, güzel yerleri gezerler.

Çincede 为了 “wei le” “...için” bağlacı cümlenin ortasında kullanılmaz. Sadece öznenen sonra gelir. Türkçe’de ise yüklemden önce kullanılır. Bağlacın doğru yerde kullanılıp, bileşik cümle yapısının kurulamaması.

Eğer cümlenin ortasında kullanılacaksa 好 “hao”, 以 “yi”, 籍以 “jiyi” kelimeleri kullanılır.

B.2.4.

Yanlış cümle; 如果你给我孩子，我就把他为你牺牲。

Doğru cümle; 如果你给我孩子，我就为你把他牺牲掉。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Eğer bana bir evlat verirsen, onu senin için kurban edeceğim.

为 “wei” bağlacı öznenen sonra gelir. Bağlacın doğru yerde kullanılmamasından dolayı bileşik cümlenin doğru kurulamaması.

T.2.11.

Yanlış Cümle;。。。, 可是有的人用工艺为很不好的目的。

Doğru Cümle;。。。, 可是有的人利用工艺做不好的事。 或 有的人利用工艺来进行不好的事。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Fakat bazı insanlar teknolojiyi kullanarak kötü işler yaparlar.

Çincede neden bildiren 为 “wei” için bağlacı hiç bir zaman cümle ortasında kullanılmaz. Bağlacın doğru yerde kullanılmaması ve bu nedenle de bileşik cümlenin doğru kurulamaması.

2.1.7. İlgeçte Hata

B.4.3.

Yanlış cümle; 特别老人等他们孩子们和孙子来贺节。

Doğru cümle; 老人等着他们的孩子和孙子来贺节。

Cümlenin Türkçe çevirisi; özellikle yaşlılar çocuklarının ve torunlarının gelip bayramlarını kutlamalarını beklerler.

Cümlede 等 “deng” beklemek kelimesinden sonra 着 “zhe” eylemin sürekliliğini bildiren ilgecin kullanılması gerekmektedir. Oysa Türkçede beklemek fiili bir süreç anlatmaktadır. Ama Çincede fiilin zaman kipleri eklenerek anlam değişikliğine uğratabilen bir dil olmaması istenen anlamı verebilmek için fiilden sonra bir ilgeç kullanılmasına ihtiyaç duyurmaktadır.

A.3.3.

Yanlış cümle; 。。。, 吃饭着谈话。

Doğru cümle; 。。。, 吃着饭谈话。

Cümlenin Türkçe çevirisi;, yemek yiyip sohbet ederiz.

着 “zhe” ilgeci fiili tamamlar ve eylemin sürdüğünü anlatır. Cümlede yemek 吃 “chi” fiildir. Bu nedenle de fiili tamamlayan edatın fiilin arkasına gelmesi gerekmektedir.

T.2.10.

Yanlış cümle; 发展的工艺是一个很好的事,。。。。

Doğru cümle; 发展工艺是很好的事,。。。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Gelişmiş bir teknoloji çok iyi bir şeydir. (olaydır)

发展工艺 fiil-nesne yapısındadır. Tamlayanlı bir yapı değildir. Bu nedenle cümlede kullanılan 的”de” ilgecinin kullanımı gereksizdir.

B.2.2.

Yanlış cümle; 古尔邦节经济条件好的穆斯林买了牺牲。

Doğru cümle; 古尔邦节经济条件好的穆斯林买牺牲品。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Kurban Bayramında ekonomik durumu iyi olanlar kurban alırlar.

Cümlede genel bir anlatım sözkonusudur. 了 “le” ise fiilin durumunu ve fiildeki anı değişiklikleri belirtmek için kullanılır. 了 “le” ilgecinin gereksiz kullanımı.

2.1.8. Edatta Hata

A.4.8.

Yanlış cümle; 有时候我奶奶讲我们她难忘的事。

Doğru cümle; 我奶奶讲给我们听她难忘的事。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Anneannem, bazen bizlere unutamadığı olaylarını anlatır.

讲 “jiang” söylemek anlatmak fiilinin ardından nesne getirilmelidir. Ancak nesne fiilin arasında bir edata ihtiyaç duyulmaktadır.

Anlatmak fiil ne anlatır? unutamadığı anılarını
kime anlatır? bize 给我们

2.2. Cümle Çeşitlerinde Hata

2.2.1. 是 “shi” Cümlelerinde Hata

K.d.1.

Yanlış cümle; 我是二十二岁。

Doğru cümle; 我二十二岁。

Cümlenin Türkçe çevirisi; 22 yaşındayım.

Çince de isim fiil cümlelerinde 是 “shi” kullanılmaz.⁸³

2.2.2. 有 “you” Cümlelerinde Hata

B.1.4.

Yanlış cümle; 古尔邦节是四天。

Doğru cümle; 古尔邦节一共有四天。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Kurban Bayramı 4 gündür.

Çince’de sahiplik belirten cümlelerde 有 “you” lu cümle yapısı kullanılır. Türkçede bu cümle fiile getirilen –dir, -dır bildirme eki ile kurulduğundan anadilden olumsuz aktarıma neden olmuştur ve Çince cümle 是 “shi” –dir, -dır fiili ile

⁸³ Bknz. bölüm II. s.93.

kurulmuştur.

B.3.5.

Yanlış cümle; 放完烟火以后 一个音乐家来唱歌儿。

Doğru cümle; 放完烟火以后 有音乐家来唱歌儿。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Havaifışek gösterisinden sonra bir müzisyen gelip şarkı söyler.

Cümlede eylemi gerçekleştiren herhangi bir müzisyendir. Türkçede “bir müzisyen gelip şarkı söyler” cümlesindeki bir sayı sıfatı özneyi genellerken, Çince cümleye özel bir anlam katmaktadır. Bu nedenle de cümle 有 “you” cümle yapısı ile kurulmalıdır.

T.h.2.

Yanlış cümle; 工艺学发张按照目的对人类可能影得好或者不好的影响。

Doğru cümle; 工艺学发张按照目的对人类可能 有好或不好的影响。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Teknolojinin gelişmesi insanoğlunu iyi ve kötü yönde etkilemektedir.

Çince de sahiplik bildiren cümlelerde 有 “you” cümle yapısı kullanılır. 有 “you” ile kurulması gereken bağlaçlı birleşik cümlenin kurulamaması.

2.2.3. 被 “bei” Cümlelerinde Hata

B.3.2.

Yanlış cümle; 因为这个节日 被送给全世界孩子们。

Doğru cümle; 因为这个节日属于全世界的孩子。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Çünkü bu bayram tüm dünya çocuklarına aittir.

被 “bei” kelimesi daha çok iyi olmayan durumlarla kullanılır. Cümlede 被

“bei” li cümle yapısını gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

2.2.4. 是.....的 “shide” Cümlelerinde Hata

B.2.2

Yanlış cümle; 古尔邦节开始的原因是先知 İbrahim 时候。

Doğru cümle; [古尔邦节 是从先知 İbrahim 开始的] 或 [古尔邦节由来跟先知 İbrahim 有关。]

Cümlenin Türkçe çevirisi; Kurban Bayramı İbrahim Peygamber ile başlar.

是.....的”shı.....de” kalıbı ile kurulması gereken bileşik cümlenin kurulamaması. Çince cümlede anadilin etkisi açıkça görülmektedir.

2.2.5. 把 “ba” Cümlelerinde Hata

Bu bölümle ilgili yapılmış bir hata saptanmamıştır.

2.3. Genel Sözdizim Hataları

K.e.3.

Yanlış cümle; ... , 可是长在土耳其。

Doğru cümle; ... , 可是在土耳其长大。

Cümlenin Türkçe çevirisi;, fakat Türkiye’de yetiştim.

Çince cümlelerde yer isimleri cümle sonunda olmaz. Bu nedenle cümle sözdizim açısından hatalıdır

T.1.4.

Yanlış cümle; 人们的需要是工艺学逐渐地发展的原因。

Doğru cümle; 工艺学的发展对人们的生活有好处也有坏处。或 工艺学的发展对人们的生活有正面的影响也有负面的影响。

Cümlenin Türkçe çevirisi; Teknolojik gelişme insan yaşamını hem iyi hem de kötü yönde etkilemektedir.

Tamlamalı bileşik cümlenin kurulamasından dolayı cümle genel olarak sözdizim açısından hatalıdır.

3. Türkçe Öğrenen Çinli Öğrencilerin Türkçe Yazdıkları Metinlerdeki Sözdizim Hatalarının İncelenmesi

3.1. Cümlenin Öğelerinde Hata

3.1.1. Öznede Hata

M.2.3.

Yanlış cümle; Sonbaharda sıcak değil, serinler.

Doğru cümle; Sonbaharda *hava* sıcak değildir, serin olur.

Cümlede özne eksikliği vardır.

T.8.2.

Yanlış cümle; ..., mesela telefon birbirine kolayca konuşur.

Doğru cümle; ...,mesela telefonla birbirimizle kolayca konuşuruz.

Cümlede özne eksikliği vardır.

T.6.9.

Yanlış cümle; Birbirine yaklasse, haber hızlı verebilir ve alabilir.

Doğru cümle; İnsanlar ve dünya birbirine yaklaşınca (yakınlaştıkça) hızlı haber alıp verebilir.

Hızlı haber alıp verebilme eylemini gerçekleştirecek olanlar kim? *insanlar*.
Cümlede özne eksikliği vardır.

T.6.5.

Yanlış cümle; Otomobil, araba, uçak...için birbirine yakınlaşıyor.

Doğru cümle; Otomobil, araba, uçak olduğu için (sayesinde) insanlar birbirine

yakınlaşıyor.

Birbirine yakınlaşma eylemini yapan kim, ne? *insanlar*. Cümlede özne eksikliği vardır.

M.14.7.

Yanlış cümle; Ama biraz soğuk *bazı insanlara göre*, herkes daima koşar parkta.

Doğru cümle Ama *bazı insanlara göre* hava biraz soğuktur, herkes daima koşar parkta

Cümlenin öznesi eksiktir.

M.9.2.

Yanlış cümle; Mevsimlerin *değişikliğinin* arasında çok az bellidir.

Doğru cümle; Mevsimlerin *değişikliği* arasındaki fark çok az bellidir.

Öznede tamlayan durum eki kullanımı.⁸⁴

B.6.6.

Yanlış cümle;..., çünkü bu yıl *Taiwanın* 91 yaşındadır.

Doğru cümle;..., çünkü bu yıl *Taiwan* 91 yaşındadır.

Öznede tamlayan durum eki kullanımı.

B.6.6.

Yanlış cümle;...,çünkü bu yıl *Taiwanın* 91 yaşındadır.

Doğru cümle;..., çünkü bu yıl *Taiwan* 91 yaşındadır.

Öznede tamlayan durum eki kullanımı.

B.11.6.

Yanlış cümle; Her çocuğun elinde güzel bir fener alıyor.

Doğru cümle; Her çocuk eline güzel bir fener alıyor.

Sıfat tamlamasında tamlananda tamlayan durum eki kullanımı. Her çocuk sıfat

⁸⁴ Türkçe morfo-sentaks kurallarına göre özne sadece iyelik durum eki alır. Ad durum eklerini almaz.

taamlaması cümlelerin öznesidir.⁸⁵ Türkçede özne iyelik ve çoğul eklerinden başka ek almaz.

M.15.3

Yanlış cümle; Bu zamanda bitkileri daha az olur.

Doğru cümle; Bu zamanda bitkiler daha az olur.

Öznede belirtme durum eki kullanımı.

M.1.7.

Yanlış cümle; *Yazı* insanlara tembel değiştir.

Doğru cümle; Yaz insanları tembel yapar.

Öznede ad durum eki kullanımı.

M.4.4.

Yanlış cümle; Ama kışın evimizi her zaman sıcak ve mutlu.

Doğru cümle; Ama kışın evimiz her zaman sıcak ve mutlu.

Öznede ad durum eki kullanımı.

M.10.4.

Yanlış cümle; Hep hayatı hareketli.

Doğru cümle; Hayat hep hareketli.

Öznede belirtme durumu eki kullanımı

M.12.4.

Yanlış cümle; Bunun için insanları kolay soğuk alıyorlar.

Doğru cümle; Bunun için insanlar kolay soğuk alıyorlar.

Öznede (insanlar) belirtme durum eki kullanımı.

B.7.6.

Yanlış cümle; Bu töreni insanlara Konfüçyüs'ün yüksekliğini unutmamanız gerekir der.

Doğru cümle; Bu tören insanlara “Konfüçyüs'ün yüksekliğini unutmamanız

⁸⁵ Çalışmanın bu bölümündeki tüm taamlamalar cümle içerisinde oluşturdukları ögenin başlığı altında incelenmiş, taamlama hataları altında ayrı başlık açılmamıştır.

gerekir” der.

Öznede belirtme durum eki kullanımı.

M.12.1.

Yanlış cümle; Bir yılda dört mevsimleri vardır.

Doğru cümle; Bir yılda dört mevsim vardır.

Cümlelerin öznesi olan “dört mevsim” sıfat tamlamasında belirtme durum eki kullanımı.

M.12.3.

Yanlış cümle; Kışında hava çok soğuk ve çok kar yağıyor.

Doğru cümle; Kışın hava çok soğuktur ve çok kar yağar.

Öznede ad durum eki kullanımı.

M.10.6.

Yanlış cümle; Onun için tarlalarda, ormanda hepsi yemyeşildir.

Doğru cümle; Bunun için tarlalar, ormanlar hepsi yemyeşildir.

tarla ve orman kelimeleri cümlelerin öznesidir. Türkçe sentaks kurallarına göre öznede ad durum ekleri kullanılmaz.

M.5.4.

Yanlış cümle; Doğallık canlı ve güzeldir.

Doğru cümle; Doğa canlı ve güzeldir.

Öznede -lik sıfatlaştırma eki kullanımı.

M.7.1.

Yanlış cümle; İnsanlar yüzmek istiyorlar onun için plajda ve yüzme havuzu çok canlı.

Doğru cümle; İnsanlar yüzmek istiyorlar onun için plaj ve yüzme havuzu çok canlı.

Öznede ad durum eki kullanımı.

B.6.5.

Yanlış cümle; O günde halkı erken kalkar Cumhurbaşkanlığına gittiği bayrak kaldırdığı saygı gösterir.

Doğru cümle; O gün halk erken kalkar, Cumhurbaşkanlığı'na gidip bayrak çekerek saygı gösterir.

Öznede (halk) gereksiz belirtme durumu eki kullanımı.

B.1.4.

Yanlış cümle; Akşam merkezi her park çok kalabalık gösterileri yapılıır

Doğru cümle; Akşam merkezi her parkta çok kalabalık gösteriler yapılıır.

Edilgen çatılı cümlelerde nesne özne konumundadır, özne de hiç bir zaman ad durum eklerini almaz.

M.1.4.

Yanlış cümle; Her kişi klima kullanır onun çevremizi daha sıcak olur.

Doğru cümle; Herkes klima kullandığı için çevremiz daha sıcak olur.

Öznede ad durumu eki kullanımı.

M.9.2.

Yanlış cümle; Mevsimlerin değişikliğinin arasında çok az bellidir.

Doğru cümle; Mevsimlerin değişikliği arasındaki *fark* çok az bellidir.

Mevsimlerin değişikliği arasındaki fark cümlelerin öznesidir ve cümledeki anlam bozukluğunun ortadan kalkması için özne öbeğinde fark kelimesinin kullanılması gerekmektedir.

B.3.12.

Yanlış cümle; Onları Çin'in kültürüsü sayılıır.

Doğru cümle; Onlar (tatlılar ve yemekler) Çin'in kültürü sayılırlar.

Öznede ad durum eki kullanımı.

3.1.2. Yükleme Hata

M.3.1.

Yanlış cümle; Bir yılda dört mevsim.

Doğru cümle; Bir yılda dört mevsim *vardır*.

Cümlenin yüklemi yoktur.

T.10.2

Yanlış cümle; Bazı zamanda teknoloji bize çok kolayca...

Doğru cümle; Bazı zamanlarda teknoloji bize çok kolaylık sağlar.

Cümlede yüklem kullanılmaması.

T.8.1.

Yanlış cümle; Şimdi bugünde birçok teknolojik eserler.

Doğru cümle; Günümüzde birçok teknolojik araçlar *vardır*.

Cümlede yüklem kullanılmaması.

B.8.2.

Yanlış cümle; Çift On Bayramı 10 Ekimde ve en önemli Milli Bayramdır.

Doğru cümle; Çift 10 Bayramı 10 Ekim'de kutlanır (Ekimde'dir) ve en önemli Milli Bayramdır.

Türkçe sözdizim kurallarına göre, sıralı bağımsız cümlelerde her bir cümlenin kendi yüklemi vardır. Cümlede yan cümlenin yüklemi eksiktir.

B.13.3.

Yanlış cümle; ..., bazı gelenekli bayram Kamer Bayramı ve Ejderha Kayık Bayram gibi.

Doğru cümle; ..., bazı geleneksel bayramlar, Kamer Bayramı ve Ejderha Kayık Bayramı gibi bayramlardır.

Cümlede yüklem kullanılmaması.

T.9.4.

Yanlış cümle; Onun için insanlar tembel *oldukça*.

Doğru cümle; Onun için insanlar gittikçe tembelleşir.

Cümlenin yüklemi eksiktir.

B.13.10.

Yanlış cümle; Demek ki buna “ Kırmızı zarfı”.

Doğru cümle; ...buna “kırmızı zarf” denir.

Cümlede yüklem eksikliği vardır.

T.10.1.

Yanlış cümle;Televizyon, elli telefon, klima gibi elektrikli.

Doğru cümle; Televizyon, cep telefonu, klima gibi elektrikli araçlardır.

Yüklem öbeğindeki isim tamlamasının kurulamaması nedeniyle cümlenin yüklemine eksik olması.

M.7.2.

Yanlış cümle; İlkbaharı en seviyorum çünkü havası en rahat.

Doğru cümle; En çok ilkbaharı seviyorum, çünkü havası en rahat mevsimdir.

Yüklemin doğru olarak kurulamaması.

B.12.4.

Yanlış cümle; En çok bayram Mart’tadır, ama en çok tatil Ekim’dir.

Doğru cümle; En çok bayram Mart’tadır, ama en çok tatil Ekim*de*’dir.

Yüklemde kullanılması gereken bulunma durum ekinin kullanılmamasından dolayı isim-fiilin eksik kurulması.

M.12.2.

Yanlış cümle; Bu mevsim kış, yaz, bahar ve ilkbahar *vardır*.

Doğru cümle; Bu mevsimler; kış, yaz, sonbahar ve ilkbahardır.

Yüklemin –dir, -dır eki yerine –var ile oluşturulması.

M.6.3.

Yanlış cümle; Çin’de, kışın en önemli ve en ünlü bayram “Yeni yıl” *var*.

Doğru cümle; Çin’de, kışın en önemli ve en ünlü bayram “Yeni yıl” *dır*.

Yüklemin –dir bildirme ekiyle oluşturulması gerekirken –var fiiliyle oluşturulması.

T.12.3.

Yanlış cümle; Ama *teknoloji de olumsuz etkileri var*.

Doğru cümle; Ama *teknolojinin olumsuz etkileri de var*.

teknolojinin olumsuz etkileri belirtili isim tamlamasının doğru kurulmaması nedeniyle yüklem öbeğinin oluşturulamaması.

B.11.2.

Yanlış cümle; Çin'in yeni yılının en son günü *元宵节*'dir.

Doğru cümle; Çin yeni yılının en son günü *元宵节*'dir.

Çin yeni yılı isim tamlamasının doğru kurulamaması. Dolayısıyla sıfat-yüklemin tam olarak kurulamaması.

M.5.7.

Yanlış cümle; Bu sırada doğallık cansız.

Doğru cümle; Bu sırada doğa çok cansızdır.

-dir bildirme ekiyle kurulması gereken yüklemin kurulamaması.

T.1.1.

Yanlış cümle; Teknoloji bizim hayatımız çok önemli *olur*.

Doğru cümle; Teknoloji bizim hayatımızda çok önemlidir.

Ekfiille oluşturulması gereken yüklemin –olmak fiiliyle oluşturulması.

T.1.3.

Yanlış cümle; Doğrusu teknoloji hayatımız için yardımcı *olur*.

Doğru cümle; Doğrusu teknoloji hayatımızın iyi bir yardımcısıdır.

Yüklemin ek fiil yerine olmak fiili ile oluşturulması.

B.5.4.

Yanlış cümle; Bir geleneksel ejderha biçimine göre yapılan kayık yarışı da o günde *edildi*.

Doğru cümle; Ejderha biçiminde kayıklarla yapılan geleneksel Ejderha Kayık Bayramı da o gün *ilan edildi*.

Cümlenin yüklem öbeğinin eksik kurulması. Yüklemin doğru kurulamaması.

B.11.1.

Yanlış cümle; Taiwan'da şimdi az bayram tatil günü çünkü her hafta sonu iki gün var.

Doğru cümle; Taiwan'da şimdi tatil günleri azdır. Çünkü hafta sonları zaten iki gün tatildir.

İsim-yüklem cümlesinin tam olarak kurulamaması.

M.7.2.

Yanlış cümle; İlkbaharı *en* seviyorum çünkü havası *en* rahat.

Doğru cümle; En çok ilkbaharı seviyorum, çünkü havası *en rahat olan mevsimdir*.

Sıfat fiilin eksik kurulması.

B.13.11.

Yanlış cümle; Her ne kadar, şimdi bayramlar az tatil yapılır, öğrenci tarafında yine neşeli duyur.

Doğru cümle; Her ne kadar şimdi bayramlarda az tatil yapılırsa da öğrenciler tarafından neşe duyulur.

Cümlenin yüklemde gereksiz sıfatlaştırma eki kullanımı.

3.1.3. Nesnede Hata

B.6.9.

Yanlış cümle; Onun için ırmağa *attığı* öldü.

Doğru cümle; Onun için kendini ırmağa atarak intihar etti.

Cümlede nesne eksikliği vardır.

M.1.6.

Yanlış cümle;Taiwan'ın dört mevsimlerinden yazı sevmiyorum çünkü çok sıcak olduğu her zamam evimde kalmak istiyorum.

Doğru cümle;Taiwan'in dört mevsiminden biri olan yazı sevmiyorum, çünkü *hava* çok sıcak olduğu için evde kalmak istiyorum.

Cümlede sıcak olan ne? sorusuna yanıt alınamamaktadır. Cümlede nesne eksikliği söz konusudur.

M.14.4.

Yanlış cümle; İlkbaharda havası onun insanlar beğenir onun için soğuk değil ve sıcak değil.

Doğru cümle; İlkbaharda hava soğuk olmadığı için insanlar *bu mevsimi* (ilkbaharı) beğenir.

İnsanlar neyi beğenir? bu mevsimi (ilkbaharı) beğenir. Cümlede yükleme cevap veren nesne bulunmamaktadır.

B.3.5.

Yanlış cümle; İyi ders çalışsak için Konfüçyüs'ü dilerler.

Doğru cümle; İyi not almak için Konfüçyüs'ten *şans* dilerler.

Cümlede eyleme sorulan ne dilerler sorusuna cevap alınamamaktadır. Dolayısıyla cümlede nesne eksikliği vardır.

B.12.6.

Yanlış cümle; Biz “iki kat on günü” deriz.

Doğru cümle; Biz bu *bayrama* ‘iki kat on gün’ deriz.

Neye iki kat on gün deriz? Bu bayrama.

Cümlenin nesnesi eksiktir.

B.7.1.

Yanlış cümle; O çok öğrenciyi öğretmiştir.

Doğru cümle; O çok öğrenciyi *ilim* öğretmiştir.

Cümlenin nesnesi eksiktir.

M.1.5.

Yanlış cümle; Yazın de çok nemli.

Doğru cümle; Yazın da *hava* çok nemli.

Nemli olan ne? hava Cümlede nesne eksikliği vardır.

B.10.6.

Yanlış cümle; Çünkü bugün Çinli babası Şun-yi-şen Çin monarşiyi devre etti ve demokratik yönetime geçilmiştir.

Doğru cümle; ..., çünkü bugün Çinliler'in babası Sun Yat Sen monarşiyi devirmiştir ve *ülkeyi* demokratik yönetime geçirmiştir.

Cümlenin nesnesi eksiktir

M.14.1.

Yanlış cümle; Taiwan'daki mevsimleri çok belli olur.

Doğru cümle; Taiwan'da mevsimler çok belirgindir.

Nesnede gereksiz iyelik eki kullanımı.

B.11.1.

Yanlış cümle; Benim favori bayram 元宵节'dir.(the Lantern Festival)

Doğru cümle; Benim favori bayramım 元宵节'dir.

Cümlenin nesnesi olan belirtili isim tamlamasının doğru olarak kurulamaması.

T.10.3.

Yanlış cümle; Ya gecelerde ışık verdiği için, kitabı okuyabiliriz, ya televizyon tatilde ve boş zamanda seyretebiliriz.

Doğru cümle; Hem gece ışık olduğu için kitap okuyabiliriz, hem tatilde ve boş zamanlarımızda televizyon seyredebiliriz.

Cümlede genel bir anlatım sözkonusudur, bu nedenle de cümlenin nesnesinde kullanılan belirtme durumu eki gereksizdir.

T.1.8.

Yanlış cümle; Teknoloji bize çok olumlu etkilerin getirir.

Doğru cümle; Teknoloji bize çok olumlu etkiler getirir.

Nesnede gereksiz tamlayan durum eki kullanımı.

T.6.8.

Yanlış cümle; Araba, tren ve otomobilden az vaktin *gerektir*.

Doğru cümle; Araba, tren ve otomobilden az vakit gerektirir.

Nesnede gereksiz tamlayan durum eki kullanımı.

T.4.1.

Yanlış cümle; Mesela televizyon dünyanın önemli şeyleri en kısa saatta bildirir.

Doğru cümle; Mesela televizyon dünyanın en önemli şeylerini en kısa zamanda bildirir.

Cümlenin belirtili nesnesini oluşturan belirtili isim tamlamasında kullanılması gereken belirtme durum ekinin kullanılmaması.

T.4.3.

Yanlış cümle; ..., çünkü onlar televizyon seyretme seçer,

Doğru cümle; ..., çünkü onlar televizyon seyretmeyi sever.

Nesnede belirtme durum ekinin eksik kullanımı.

T.6.8.

Yanlış cümle; Araba, tren ve otomobilden az vaktin *gerektir*.

Doğru cümle; Araba, tren ve otomobilden daha az vakit gerektirir.

Nesnede gereksiz tamlayan durum eki kullanımı.

T.12.1.

Yanlış cümle; İlk zamanlarda her şey biz yaptık.

Doğru cümle; İlk zamanlarda her şeyi biz yaptık.

Nesnede kullanılması gereken belirtme durum ekinin kullanılmaması.

B.8.7

Yanlış cümle; Sabah saat 6'de Taiwanlı ve Başkan birlikte devletin şarkısı söyler ve bayrak çeker.

Doğru cümle; Sabah saat 6'da Tayvalılar ve Başkan birlikte devletin şarkısını (Milli Marşı) söylerler ve bayrak çekerler.

Nesnede (devletin şarkısı) ve fiil arasındaki bağlantıyı sağlayan belirtme ad durum ekinin kullanılmaması.

M.14.1.

Yanlış cümle; Taiwan'daki mevsimleri çok belli olur.

Doğru cümle; Taiwan'da mevsimler çok belirgindir.

Nesnede belirtme durum eki kullanımı.

M.4.1.

Yanlış cümle; Mevsimler dünyaya güzelliği, çirkinliği, mutluluğu, üzülüğü, canı ve ölümünü getirirler.

Doğru cümle; Mevsimler dünyaya güzelliği, çirkinliği, mutluluğu, üzüntüyü, canlılığı ve ölümü getirirler.

Nesnede gereksiz belirtme durumu eki kullanımı.

M.9.3.

Yanlış cümle; "Taiwan'ın mevsimleri *bütün* ilkbahar gibidir." derler.

Doğru cümle; "Taiwan'ın *bütün mevsimleri* ilkbahar gibidir." derler.

Cümlenin nesnesi olan *Taiwan'ın bütün mevsimleri* tamlamasının doğru kurulamaması.

Türkçede tamlamalarda tamlayan hem sıfat hem de addan oluşuyorsa sıfat addan önce getirilir.

M.1.7.

Yanlış cümle; Yazı insanlara tembel değiştir.

Doğru cümle; Yaz insanları tembel yapar.

Nesnede yanlış ad durum eki kullanımı. Belirtme ad durum eki yerine yönelme ad durum eki seçimi.

M.14.3

Yanlış cümle; Bu nedenle insanlar çok elbiseyi giyer.

Doğru cümle; Bu nedenle insanlar çok elbise giyer.

Nesnede belirtme durum eki kullanımı.

T.11.1.

Yanlış cümle; İnsan teknolojisi var için insane hızlı ve kolay istediği şeyler alır.

Doğru cümle; İnsan teknolojiye sahip olduğu için hızla ve kolayca istediği şeyleri alır.

Nesnede belirtme durum ekinin eksik kullanımı.

B.4.8.

Yanlış cümle; Bazan kızartmayı da edilir.

Doğru cümle; Bazen kızartma da yapılır.

Edilgen yapıda cümlelerde nesne cümlenin öznesi konumundadır. Özne de ad durum eklerinden hiç birini almaz.

B.7.5.

Yanlış cümle; Konfüçyüs'ün yüksek öğretimini anmak için bu töreni olur.

Doğru cümle; Konfüçyüs'ün yüksek öğretimini anmak için bu tören yapılır.

Nesnede gereksiz belirtme durum eki kullanımı.

T.12.1.

Yanlış cümle; İlk zamanlarda herşey biz yaptık.

Doğru cümle; İlk zamanlarda herşeyi biz yaptık.

Nesnede yönelme durumu ekinin kullanılmaması.

T.1.3.

Yanlış cümle; Cep telefonu kullanıyor, internet gidiyor, televizyon seyrediyor yani araba kullanıyoruz herşey teknolojidten getirir.

Doğru cümle; Cep telefonu kullanıyoruz, internete giriyoruz, televizyon seyrediyoruz, araba kullanıyoruz, yani herşey teknolojidten geçer. (teknolojiyle ilgilidir.)

Nesnede kullanılması gereken yönelme durum ekinin kullanılmaması.

T.1.5.

Yanlış cümle; Başka insanlar internet gitmek çok seviyorlar.

Doğru cümle; Bazı insanlar internete gitmeyi çok seviyorlar

Belirtili nesnede (internete gitmeyi) kullanılması gereken yönelme durum ekinin kullanılmaması.

T.12.1.

Yanlış cümle; İlk zamanlarda herşey biz yaptık.

Doğru cümle; İlk zamanlarda herşeyi biz yaptık.

Belirtili nesnede yönelme durum ekinin eksik kullanımı.

B.6.8.

Yanlış cümle; Bir gün ırmak yanında yürürken bir balıkçı rastladı.

Doğru cümle; Bir gün ırmağın yanında yürürken bir balıkçıya rastladı.

Nesne ve yüklem arasında bağlantıyı sağlayan yönelme durum ekinin kullanılmaması.

B.3.2.

Yanlış cümle; İlim güneşe benzer. Girdiği yer aydınlatır.

Doğru cümle; İlim güneşe benzer, girdiği yeri aydınlatır.

Nesnede yönelme durumu eki eksikliği vardır.

B.3.4.

Yanlış cümle; Öğrenciler o günde onların öğretmenlerini kartı veya mektup teşekkür etmek için yazarlar.

Doğru cümle; Öğrenciler o günde öğretmenlerine teşekkür etmek için kart veya mektup yazarlar.

Nesne grubunda öğretmenler kelimesinde yönelme durum eki yerine bulunma durum ekinin kullanımı.

B.11.3.

Yanlış cümle; Annem aile için *tür bir* nefis tatlı yapıyor.

Doğru cümle; Annem aile için bir tür nefis tatlı yapıyor. (yapar)

bir tür nefis tatlı sıfat tamlaması cümlenin nesnesidir. Türkçede sıfat tamlamalarında birden fazla sıfat bulunuyorsa sayı sıfatları diğer sıfatlardan önce getirilir.

B.2.4.

Yanlış cümle; Bunlardan başka *bir* ünlü bayram Ata Bayramıdır.

Doğru cümle; Bunlardan başka ünlü bir bayram da Ata Bayramı'dır.

Bir sayı sıfatı her zaman isme en yakın olan sıfattır. Cümlenin nesnesi olan sıfat tamlamasında sözdizim hatası vardır.

B.7.8.

Yanlış cümle; Bütün öğretmen günlük *bir* tatil yapar.

Doğru cümle; Bütün öğretmenler bir günlük tatil yapar.

Cümlenin nesnesi olan bir günlük tatil sıfat tamlamasında sözdizim hatası vardır. Sıfatlar tamlamalarında sıfat her zaman ismin önüne gelir.

B.8.3.

Yanlış cümle; Halk Bayramından 3 *en önemli* Bayramlar var.

Doğru cümle; Halk Bayramları arasında en önemli 3 bayram var.

Türkçede sıfat tamlamalarında sayı sıfatı isime en yakın olan sıfattır. Sıfat tamlamasında sözdizim hatası vardır.

3.1.4. Tümlençte Hata

B.7.4.

Yanlış cümle; Her yılın öğretmenler gününde Konfiçyüsü andığı tapınakta Konfüçyusa tapınma töreni var.

Doğru cümle; Her yıl öğretmenler gününde Konfüçyüs'un anıldığı tapınakta Konfüçyüs'e tapınma töreni var.

Cümlenin dolaylı tümlenç ögesini oluşturan *her yıl* sıfat tamlamasında ikinci isimde gereksiz tamlayan durumu kullanımı.

M.15.2.

Yanlış cümle; Denizdeki ve havuzdaki her zaman da çok kişi yüzüyordu.

Doğru cümle; Denizde ve havuzda her zaman çok kişi yüzüyordu.

Dolaylı tümlençte gereksiz belirtme ad durum eki kullanımı.

3.1.5. Belirteçte Hata

Bu bölümle ilgili yapılmış bir hata saptanmamıştır.

3.1.6. Bağlaçta Hata

T.10.3

Yanlış cümle; Ya gecelerde ışık verdiği için, kitabı okuyabiliriz, ya televizyon tatilde ve boş zamanda seyretebiliriz. Ya telefonla bize arkadaşlara sohbet edebiliriz

Doğru cümle; Hem gece ışık olduğu için kitap okuyabiliriz, hem tatilde ve boş zamanlarımızda televizyon seyredebiliriz, hem de telefonla arkadaşlarımızla sohbet edebiliriz

hem....hem....hem de bağlaç yapısının doğru kullanılmaması nedeniyle bileşik cümlenin kurulamaması.

T.6.3.

Yanlış cümle; Demir ve odun *da* tekrar kullanılabilir dünya için iyi.

Doğru cümle; Demirin ve odunun tekrar kullanılabilmesi dünya için iyi bir

gelişmedir.

-de, -da bağlacının gereksiz kullanımı.

T.1.2.

Yanlış cümle; Cep telefonu kullanıyor, internet gidiyor, televizyon seyrediyor, yani araba kullanıyoruz herşey teknolojiden getirir.

Doğru cümle; Cep telefonu kullanıyoruz, internete giriyoruz, televizyon seyrediyoruz, araba kullanıyoruz, *yani* herşey teknolojiden geçer. (teknolojiyle ilgilidir)

yani bağlacının yanlış yerde kullanımı.

T.12.3.

Yanlış cümle; Ama teknoloji *de* olumsuz etkileri var.

Doğru cümle; Ama teknolojinin olumsuz etkileri de var.

-de bağlacının cümlelerin yanlış yerinde kullanımı.

3.1.7. İlgeçte Hata

T.1.1

Yanlış cümle; Teknoloji bizim hayatımız çok önemli olur.

Doğru cümle; teknoloji bizim hayatımız *için* çok önemlidir.

için ilgecinin kullanılmaması.

T.10.4.

Yanlış cümle; Ya telefonla bize arkadaşlara sohbet edebiliriz.

Doğru cümle; Hem telefonla arkadaşlarımızla sohbet edebiliriz.

-ile ilgeci yerine yönelme durum eki kullanımı

3.1.8. Edatta Hata

Bu bölümle ilgili yapılmış bir hata saptanmamıştır.

3.2. Cümle Çeşitlerinde Hata

3.2.1. Bileşik Cümlelerde Hata

3.2.1.1. Ortaçlı Cümle Yapılarında Hata

M.16.3.

Yanlış cümle; Yazın sıcaklaşırın hava insanları işleri yaptıkları keyifler yoktadır, denize getirip orda yüzünür.

Doğru cümle; Yazın sıcaklaşan hava, *insanların yaptıkları işten aldığı keyfi* yokeder, insanlar denize gidip yüzerler.

Ortaçlı yapı ile oluşturulması gereken zincirleme isim tamlamasının kurulamaması.

M.10.13.

Yanlış cümle; Onlar bir yılda mevsimler değişikliktir.

Doğru cümle; Bunlar bir yılda mevsimlerde *olan* değişikliklerdir.

-an ortaç ekiyle kurulması gereken yapının kurulmaması.

M.13.2

Yanlış cümle; Ama bazı su spor yapmaya hoş gidene, yazı en çok sever.

Doğru cümle; Ama su sporu yapmaktan *hoşlanan* bazı insanlar en çok yazı sever.

Ortaçlı yapının kurulamaması.

B.8.10

Yanlış cümle; Bu bayramda Zhong-ci yaprakları içinde pilâf var, bir yemek yenir ve Ejder kayığının yarışı edilir.

Doğru cümle; Bu bayramda yapraklarının içinde pilav *olan* Zhong-ci adında bir yemek yenir ve Ejder Kayığı yarışı yapılır.

Ortaçlı yapının kurulamamasından dolayı cümle bütünlüğünün sağlanamaması.

B.9.15.

Yanlış cümle; Ay pastası ayın gibi yuvarlak ve içinde yumurta sarısı var bir tatlı.

Doğru cümle; Ay pastası ay gibi yuvarlak ve içinde yumurta sarısı *olan* bir tatlıdır.

Ortaçlı yapının kurulamaması.

B.9.17.

Yanlış cümle; Her anlamlı bayram Atamıza sükrettiğimiz için deveran edilir.

Doğru cümle; Hepsi anlamlı *olan* bayramlarımız atalarımıza teşekkür etmek için kutlanır.

Ortaçlı yapının kurulamaması.

3.2.1.2 Ulaçlı Cümle Yapılarında Hata

M.1.4.

Yanlış cümle; Her kişi klima kullanır onun çevremizi daha sıcak olur.

Doğru cümle; Herkes klima kullandığı için çevremiz daha sıcak olur.

Sebep-sonuç bildiren ulaçlı yapının kurulamaması. Dolayısıyla da bileşik cümlelerin doğru kurulamaması.

M.4.2.

Yanlış cümle; Yazın sıcak için, denizler ve dağlar sevilir.

Doğru cümle; Yazın sıcak *olduğu için* denizler ve dağlar sevilir.

Ulaçlı yapının oluşturulamaması, bileşik cümlelerin doğru kurulamaması.

B.13.6.

Yanlış cümle; Onlar dans etmeli için en yüksek eğitimciyi kutlarlar.

Doğru cümle; Onlar dans *ederek* en yüksek eğitimciyi kutlarlar.

Ulaçlı yapının kurulamaması, bileşik cümlelerin doğru kurulamaması.

M.14.2

Yanlış cümle; Çünkü mevsimler değişir için dört havadır.

Doğru cümle; Mevsimler *değiştigi için* dört farklı mevsim vardır.

Ulaçlı yapının kurulamaması, bileşik cümlelerin doğru kurulamaması.

M.10.12.

Yanlış cümle; Bazı yerde *havası çok kötü için* kar yağdığı gibi insanlar bile kışın evlerden ayırmaz.

Doğru cümle; Bazı yerlerde hava çok kötü olduğu ve kar yağdığı için insanlar bile kışın evlerinden ayrılmazlar.

Ulaçlı yapının oluşturulamaması, bileşik cümlelerin doğru kurulamaması.

M.14.5.

Yanlış cümle; İlkbaharda havası onun insanlar beğenir, onun için *soğuk değil ve sıcak değil*.

Doğru cümle; İnsanlar ilkbaharın havasını *ne sıcak, ne de soğuk olduğu için* beğenir.

Ulaçlı yapının kurulup birleşik cümlelerin oluşturulamaması.

M.14.4.

Yanlış cümle; İlkbaharda havası onun insanlar beğenir onun için soğuk değil ve sıcak değil.

Doğru cümle; İlkbaharda hava soğuk olmadığı için insanlar bu mevsimi beğenir.

Sebebi sonuç ilişkisi bildiren ulaçlı yapının kurulamaması.

T.11.1.

Yanlış cümle; İnsanın teknolojisi var için insan hızlı ve kolay istediği şeyler alır.

Doğru cümle; İnsan teknolojiye sahip *olduğu için* hızla ve kolayca istediği şeyleri alır.

Ulaçlı yapının kurulup, birleşik cümlelerin oluşturulamaması.

M.9.4.

Yanlış cümle; Ama uzun uzun yaz tatili için öğrenciler yaz çok severler.

Doğru cümle; ..., ama uzun uzun yaz tatili *olduğu için* öğrenciler yazı çok severler.

Birleşik cümlelerin kurulup ulaçlı yapının oluşturulamaması.

M.9.1.

Yanlış cümle; Taiwan'in mevsimleri dünyada başka yerler gibi dört mevsim vardır.

Doğru cümle; Taiwan'da mevsimler dünyada başka yerlerde *olduğu gibi* dört mevsimdir. (tanedir.)

Ulaçlı yapının kurulup, birleşik cümlelerin oluşturulamaması.

T.6.9.

Yanlış cümle; Birbirine yaklaşıp haber hızlı verebilir ve alabilir.

Doğru cümle; İnsanlar ve dünya birbirine yaklaşıp *hızlı* haber alıp verebilir.

Ulaçlı yapı yerine şartlı cümle yapısı kullanılması.

T.6.5.

Yanlış cümle; Otomobil, araba, uçak...için birbirine yakınlaşıyor.

Doğru cümle; Otomobil, araba, uçak *olduğu için* dünya ve insanlar birbirine yakınlaşıyor.

Ulaçlı yapının kurulup, birleşik cümlelerin oluşturulamaması.

M.12.9.

Yanlış cümle; Çünkü hava çok sıcak için insanlar denize gidiyorlar.

Doğru cümle; Hava çok sıcak *olduğu için* insanlar denize gidiyorlar.

Sebebi-sonuç bildiren ulaçlı yapının kurulamaması.

M.5.1.

Yanlış cümle; Ayrıca kışın çok bayram var olduğu için insanlar toplam çeşitli törenler ve gösterileri seyredir.

Doğru cümle; Ayrıca kışın çok bayram olduğu için insanlar toplam *çok* çeşitli törenleri ve gösterileri seyrederek.

Ulaçlı yapının kurulup, birleşik cümlelerin oluşturulamaması.

B.5.1.

Yanlış cümle;Yeni yıl kış tatilindeki için daha çok zaman evimizde temizlik yapabiliriz.

Doğru cümle;Yeni yıl kış tatilinde olduğu için evimizde daha çok temizlik yapabiliriz.

Ulaçlı yapının kurulup, birleşik cümlelerin oluşturulamaması.

T.6.3.

Yanlış cümle; Demir ve odun da tekrar kullanılabilir, dünya için iyi.

Doğru cümle;Demirin ve odunun tekrar kullanılabilmesi dünya için iyidir (iyi bir gelişmedir).

Ulaçlı yapının kurulup, birleşik cümlelerin oluşturulamaması.

Ulaç eklerinin birbirine karıştırdığı hatalar:

M.10.7.

Yanlış cümle; Adamlar tarlalardan olduğunu topladılar.

Doğru cümle; İnsanlar tarlalardan olan (yetişen) ürünleri toplarlar.

-an yerine –dik ulaç yapan ek kullanımı.

M.10.9.

Yanlış cümle; Ağaçlar ve çiçekler öldüğü gibi uyurlar.

Doğru cümle; Ağaçlar ve çiçekler ölmüş gibi uyurlar.

-miş ulaç eki yerine –dik ulaç ekinin kullanımı.

T.4.4.

Yanlış cümle; İnsanlar her zaman bilgisayar kullanmak için çok az mektup yazılır.

Doğru cümle; İnsanlar her zaman bilgisayar kullandığı için çok az mektup yazarlar.

-dik ekiyle kurulması gereken ulaçlı yapının –mak ulaç ekiyle kurulması.

T.1.7.

Yanlış cümle; Budan beri sağlıkları kötü olur çünkü her zaman bilgisayarı paravanaya gözünü dikip bakıyorlar.

Doğru cümle; Bundan sonra sağlıkları kötü olur, çünkü her zaman bilgisayarın ekranına gözlerini dikip bakarlar.

Ulaçlı yapının bundan sonra kalıbı yerine bundan beri kalıbıyla kurulması.

B.4.7.

Yanlış cümle; Ay bayramının için toplanıldığı her aile ay pastasını yerip yuvarlak ayı seyrederek sohbet eder.

Doğru cümle; Ay Bayramı için toplanan her aile ay pastasını yiyip, yuvarlak ayı seyrederek sohbet eder.

toplanmak kelimesinde –an ulaç eki yerine –dik ulaç ekinin kullanımı.

B.5.6.

Yanlış cümle; 1 Ocak sabah gelirken herkes çok yorgunmuş ama daha sevinçli olmuş.

Doğru cümle; 1 Ocak sabahı geldiğinde herkes çok yorgundur, ama daha sevinçlidir.

Bileşik bağlı cümlenin -dığında ulaç eki yerine –ken ulaç yapan ek ile

bağlanması.

B.5.2.

Yanlış cümle; Bu zamanda herkes şanslı olduğu için kıpkırmızı elbiseyi giyiyordu ve herşeyi de kırmızı rengile süsleniyordu.

Doğru cümle; Bu zamanda şans getirmesi için herkes kırmızı elbise giyer ve herşeyi de kırmızı ile süsler.

Amaç bildiren –mesi, -ması ulaçlı yapı yerine; sebep bildiren –dik ulaç yapısının kullanılması.

B.6.5.

Yanlış cümle; O günde halkı erken kalkar Cumhurbaşkanlığına gittiği bayrak kaldırdığı saygı gösterir.

Doğru cümle; O gün halk erken kalkar, Cumhurbaşkanlığı'na gidip bayrak çekerek saygı gösterir.

-erek ekiyle oluşturulması gereken ulaçlı yapının –diği ekiyle oluşturulması.

Ulaç ve Ortaçl birbirine karıştırıldığı hatalar:

B.6.9.

Yanlış cümle; Onun için ırmağa attığı öldü.

Doğru cümle; Onun için kendini ırmağa atarak intihar etti.

Ulaçlı yapı yerine ortaçlı yapı kullanımı.

B.10.4.

Yanlış cümle; Sabahta başkanız kitsel ile beraber devletin binası önünde bayrağımız gören saygı duruşunda bulunurlar da ilahi söylerler..

Doğru cümle; Sabahleyin başkanımız hükümet üyeleriyle beraber devlet binasının önünde bayrağımıza bakarak saygı duruşunda bulunurlar ve marş okurlar.

Ulaçlı yapı yerine ortaçlı yapının kullanılması.

B.6.9.

Yanlış cümle; Onun için ırmağa attığı öldü.

Doğru cümle; Onun için kendini ırmağa atarak intihar etti.

Ulaçlı yapı yerine ortaçlı yapı kullanımı.

3.2.1.3. Mastar Cümle (isimleştirme) Yapılarında Hata

M.16.1.

Yanlış cümle; Yılda dört mevsimin güzel değiş dünyamıza çeşitli neşeleri getirir.

Doğru cümle; Yılda (yıl içinde) (dört) mevsimin güzel *değişimi* (*değişmesi*) dünyamıza neşe getirir.

Mastar yapıyla kurulması gereken bir cümledir.

M.16.3.

Yanlış cümle; Yaratık *uyumadığından* uyanar gibi yeşillesen dünyada yeni yılına başlar

Doğru cümle; Canlılar uykusundan uyanır gibi yeşillesen dünyada yeni yıla başlar.

–ma,-me isimleştirme eki yerine –mak,-mek isimleştirme ekinin kullanımı.

M.2.3

Yanlış cümle; Kışın *uyumaya* çok güzeldir.

Doğru cümle; Kışın *uyumak* çok güzel.

Yanlış isimleştirme ekinin kullanımı.

M.15.12

Yanlış cümle; Kışın herke evde *uyuduğu* seviyordu.

Doğru cümle; Kışın herkes evde *uyumayı* seviyordu.

Yanlış isimleştirme eki kullanımı.

M.11.3.

Yanlış cümle; Havanın sıcaklığı ve yağmur *yadığından* başka, yazda bazı iyi şey var.

Doğru cümle; Havanın sıcaklığı ve yağmur *yağmasından* başka, yazın bazı iyi şeyler de var.

–ma,-me isimleştirme eki yerine –dık, –dik isimleştirme ekinin kullanımı.

T.12.2.

Yanlış cümle; Ama şimdi araba var, arabala her yere gittiğimiz çok hızlı.

Doğru cümle; Ama şimdi araba var, arabayla her yere gidişimiz çok hızlıdır.

gitmek kelimesinde –ma yerine –iş isimleştirme ekinin kullanılması

M.12.13.

Yanlış cümle; ...; çünkü ben kar yağmak gösteriyorum.

Doğru cümle; ...; çünkü ben kar yağdığını görüyorum.

İsimleştirmenin –dik isimleştirme eki ile değil –mek isimleştirme ekiyle yapılması.

M.15.1

Yanlış cümle; ..., bu nedenle herkes evde kaldığı seviyordu.

Doğru cümle; ..., bu nedenle yazın herkes evde kalmayı sever.

İsimleştirmenin –dik isimleştirme eki yerine –ma isimleştirme eki ile yapılması.

3.2.2. Etken Edilgen Yapılı Cümlelerde Hata

Etken Cümleler:

B.13.1

Yanlış cümle; Ama bir parça bayram, acak kutlama tatil *yapmaz*.

Doğru cümle; Ama bazı bayramlarda, kutlama ve tatil yapılmaz.

Cümlede özne olmadığı halde fiilin etken çatı ile kurulması.

B.7.4.

Yanlış cümle; Her yılın öğretmenler gününde Konfüçyüs'ün *andığı* tapınakta Konfüçyüs'a tapınma töreni var.

Doğru cümle; Her yıl öğretmenler gününde Konfüçyüs'ün *anıldığı* tapınakta Konfüçyüs'a tapınma töreni var.

Yan cümlenin öznesi olmadığı halde etken fiilin etken yapıda kurulması.

M.4.3.

Yanlış cümle; Gelecek mevsimler, hazırlamak için yaz da çalışmalıyan bir mevsim.
Doğru cümle; Gelecek mevsimlere hazırlanmak için yaz çalışılması gereken bir mevsimdir.

Cümlede özne olmadığı halde etken fiil yapısı kullanımı.

Edilgen Cümleler:**T.6.8.**

Yanlış cümle; Araba, tren ve otomobilden az vakitin *gerektir*.
Doğru cümle; Araba, tren ve otomobilden az vakit gerektirir.

Edilgen fiil yapısının kurulamaması.

M.16.2.

Yanlış cümle; Yazın *sıcaklaşır*an hava insanları işleri yaptıkları keyifler yoktur, denize *gettirip* orda yüzünür.
Doğru cümle; Yazın sıcaklaşan hava, insanların yaptıkları işten aldığı keyfi yokeder, insanlar denize gidip yüzerler.

Öznesi olan cümle etken yapıdadır. Gereksiz edilgen yapı kullanımı.

M.15.4.

Yanlış cümle; Ama çok meyveleri olmuştu ve toplanılıyordu.
Doğru cümle; Ama çok meyve olur ve toplanır.

Fiilde çift ettirgen kullanımı.

B.10.7.

Yanlış cümle; Aksamıda sık sık fener festivali var.
Doğru cümle; Aksamları da sık sık fener gösterileri yapılır.

Cümlede genel bir anlatım söz konusu olduğundan cümlenin öznesi yoktur.
Öznesi olmayan cümle de pasif fiil çatı gerektirir.

T.3.2.

Yanlış cümle; Ama o sağlık bozulur.
Doğru cümle; Ama o sağlık bozar.

Cümlede özne olduğu halde pasif edilgen yapı kullanımı.

M.10.7.

Yanlış cümle; Adamlar tarlalardan olduğunu toplandırlar.

Doğru cümle; İnsanlar tarlalardan yetişen ürünleri toplarlar.

Cümlede özne olduğu halde fiilin pasif yapıda kurulması.

M.16.2.

Yanlış cümle; Yazın sıcaklaşırın hava insanları işleri yaptıkları keyifler yoktur, denize getirip orda yüzünür.

Doğru cümle; Yazın sıcaklaşan hava, insanların yaptıkları işten aldığı keyfi yokeder, insanlar denize gidip yüzerler.

Cümlede özne olduğu halde edilgen çatı kullanımı.

M.3.4.

Yanlış cümle; Kışın rüzgar soğuk olduğu için herkes kalın elbiseyi giyindir.

Doğru cümle; Kışın rüzgar soğuk olduğu (estiği) için herkes kalın elbise giyer.

Cümlede özne olduğu halde edilgen fiil kullanımı.

T.4.4.

Yanlış cümle; İnsanlar her zaman bilgisayar kullanmak için çok az mektup yazılır.

Doğru cümle; İnsanlar her zaman bilgisayar kullandığı için çok az mektup yazarlar.

Cümlede özne olduğu halde fiilin edilgen kullanımı.

B.10.6.

Yanlış cümle; Çünkü bugün Çinli babası Şun-yi-şen Çin monarşiyi devre etti ve demokratik yönetime geçilmiştir.

Doğru cümle; ..., çünkü bugün Çinliler'in babası Sun Yat Sen monarşiyi devirmiştir ve ülkeyi demokratik yönetime geçirmiştir.

Cümlelerin öznesi olduğu halde fiilin edilgen yapıda kurulması.

B.4.11.

Yanlış cümle; Bütün ülke bu bayramın için neşeyle kutlanır.

Doğru cümle; Bütün ülke bu bayramı neşeyle kutlar.

Cümlede özne olduğu halde fiilin edilgen yapıda kurulması.

B.13.7.

Yanlış cümle; Önce bu bayram, herkes bütün ev baştan aşağı *temizlenir* ve donatar.
Doğru cümle; Önce, bu bayramda herkes bütün evi baştan aşağı *temizler* ve donatır.

Öznesi olan cümlede edilgen fiil çatısı kullanımı.

B.8.6.

Yanlış cümle; Erkenden çok faaliyetler başlanır.
Doğru cümle; Birçok faaliyet erkenden *başlar*.

Cümlede özne olduğu halde fiilin edilgen yapıda kurulması.

B.5.2.

Yanlış cümle; Bu zamanda herkes şanslı olduğu için kıpkırmızı elbiseyi giyiyordu ve herşeyi de kırmızı rengile *süsleniyordu*.
Doğru cümle; Bu zamanda şans getirmesi için herkes kırmızı elbise giyer ve herşeyi de kırmızı ile *süsler*.

Cümlede özne olduğu halde fiilin edilgen çatıda kurulması.

B.4.11.

Yanlış cümle; Bütün ülke bu bayramın için neşeyle *kutlanır*.
Doğru cümle; Bütün ülke bu bayramı neşeyle *kutlar*.

Cümlede özne olduğu halde yüklem edilgen fiil çatısı ile kurulması.

B.13.11.

Yanlış cümle; Her ne kadar, şimdi bayramlar az tatil yapılır, öğrenci *tarafında* yine neşeli *duyur*.
Doğru cümle; Her ne kadar şimdi bayramlarda az tatil yapılırsa da öğrenciler *tarafından* neşe *duyulur*.

Temel cümle edilgen yapıdadır. Ancak yüklem etken yapıda kurulmuştur.

B.2.6.

Yanlış cümle; Yeni bir yılın iyice *geçilmeyi* dua eder.
Doğru cümle; Yeni bir yılın iyi *geçmesi* için dua ederler

Cümlede özne olduğu halde edilgen fiilin edilgen yapıda kurulması.

M.10.7.

Yanlış cümle; Adamlar tarlalardan olduğunu toplandırlar.

Doğru cümle; İnsanlar tarlalardan olan (yetişen) ürünleri toplarlar.

Cümlede özne olduğu halde fiilin pasif yapıda kurulması.

3.3.3. Özne-Yüklem Uyumunda Hata (Tekillik-Çoğulluk Ekleri)

M.10.13.

Yanlış cümle; Onlar bir yılda mevsimler değişiklidir.

Doğru cümle; Bunlar bir yılda mevsimlerde olan değişikliklerdir.

Cümlenin öznesi çoğuldur, özne yüklem uyumunun sağlanması için yüklem de çoğul olması gerekmektedir.

M.11.3.

Yanlış cümle; Havanın sıcaklığı ve yağmur yağdığından başka, yazda bazı iyi şey var.

Doğru cümle; Havanın sıcaklığı ve yağmur yağmasından başka, yazın bazı iyi şeyler de var.

Öznede kullanılması gereken çoğul ekinin kullanılmaması.

M.11.4.

Yanlış cümle; Bunda bazı çiçek, ot ve ağaç yaşlanır.

Doğru cümle; Sonbaharda, bazı çiçekler, otlar ve ağaçlar yaşlanır.

Bazı belgisizlik sıfatından sonra gelen isim çoğul eki alır.

M.10.12.

Yanlış cümle; Bazı yerde havası çok kötü için kar yağdığı gibi insanlar bile kışın evlerden ayırmaz.

Doğru cümle; Bazı yerlerde hava çok kötü olduğu ve kar yağdığı için insanlar bile kışın evlerinden ayrılmaz.

Bazı belgisizlik sıfatından sonra gelen isim çoğul eki gerektirir.

M.14.6.

Yanlış cümle; Çiçek ve ağaç pekçok güzel ve yeşil.

Doğru cümle; Çiçekler ve ağaçlar pekçok güzel ve yeşil.

Cümlede bir tek çiçekten, bir tek ağaçtan değil genel olarak pekçok çiçekten bahsedilmektedir. Bu nedenle de cümlenin öznesi olan çiçek ve ağaç kelimelerine çoğul eki getirilmelidir.

M.14.4.

Yanlış cümle; Adam sık sık denizde yüzer.

Doğru cümle; İnsanlar sık sık denizde yüzerler.

Cümlede genel bir ifade olduğundan özne çoğul eki gerektirir.

T.10.2.

Yanlış cümle; Bazı zamanda teknoloji bize çok kolayca...

Doğru cümle; Bazı zamanlarda teknoloji bize çok kolaylık sağlar.

Bazı belgisizlik sıfatından sonra gelen isim çoğul eki gerektirir.

T10.3.

Yanlış cümle; Ya gecelerde ışık vardı için, kitabı okuyabiliriz, ya televizyon tatilde ve boş zamanda seyretebiliriz.

Doğru cümle; Hem gece ışık olduğu için kitap okuyabiliriz, hem tatilde ve boş zamanlarımızda televizyon seyredebiliriz.

Cümlede genel bir ifade olmasından dolayı, zaman kelimesinde çoğul ekinin kullanılması gerekmektedir.

T.4.5.

Yanlış cümle; Onun için kelime soğuk olur, el ile yazmak ılık gibi değil.

Doğru cümle; Onun için kelimeler soğuk olur, el ile yazmak gibi sıcak değildir.

Öznede kullanılması gereken –ler çoğul ekinin kullanılmaması.

T.9.5.

Yanlış cümle; Bu en önemli hastalıktan biridir.

Doğru cümle; Bu en önemli hastalıklardan biridir.

Hastalık kelimesinde kullanılması gereken çoğul ekinin kullanılmaması.

T.8.4.

Yanlış cümle;, çünkü hergün yeni haber televizyondan buluruz ve biz sık sık alışveriş yaparız televizyondan.

Doğru cümle;, çünkü hergün yeni haberleri televizyondan buluruz ve biz televizyondan sık sık alışveriş yaparız.

Haber kelimesinde kullanılması gereken çoğul ekinin kullanılmaması.

B.11.5.

Yanlış cümle; Biraz anne ve baba çocukları ile evinden çıkıyorlar.

Doğru cümle; Bazı anne, baba ve çocuklar birlikte evlerinden çıkıyorlar.

Cümlenin öznesi çoğuldur, bu nedenle dolaylı tümlecini de çoğul olması gerekmektedir.

B.8.13.

Yanlış cümle; İnsan daima ay pastası hazırlar ve hediye gibi arkadaşına verir.

Doğru cümle; İnsanlar daima ay pastası hazırlar ve hediye olarak arkadaşlarına verirler.

Cümlede eylemi bir tek insanın gerçekleştirdiğinden değil genel olarak insanların gerçekleştirdiğinden bahsedilmektedir. Bu nedenle de öznenin çoğul olması gerekmektedir.

B.13.2.

Yanlış cümle; Mesela, Anne Bayramı, İşçi Bayramı ve Asker Bayramı vb. Baska milli ve ulkeli bayramdır.

Doğru cümle; Mesela, Anneler Günü, İşçi Bayramı, Asker Bayramı gibi (diğer)

milli bayramlardır.

Cümlede *bayram* kelimesinde çoğul eki eksikliği sözkonusudur, çünkü bir değil bir kaç bayramdan bahsedilmektedir.

B.13.8.

Yanlış cümle; Bu nedenle çeşitli yerin insanlar çoğunlukla eve giderler ve aile ile güzel yemekler yer.

Doğru cümle; Bu nedenle farklı yerlerde yaşayan insanlar evlerine dönerler ve aileleri ile güzel yemekler yerler.

Çoğul eki eksikliğinden dolayı cümlede özne ve yüklem uyumsuzluğu sözkonusudur.

B.13.5.

Yanlış cümle; Bu gün; aslında öğretmen ve öğrenci tatil yaparlar.

Doğru cümle; Bu gün, aslında öğretmenler ve öğrenciler tatil yaparlar.

Cümlelerin yüklemi çoğul ise özne de çoğul olmalıdır. Cümlede çoğul ekinin eksikliğinden kaynaklanan özne ve yüklem uyumsuzluğu sözkonusudur.

B.7.7.

Yanlış cümle; Her öğretmenler gününde anaokulunda ortaokulda, lisede, üniversitede ve bunu gibi her okulda öğretti öğretmen tatil yapar.

Doğru cümle; Her öğretmenler gününde anaokullarda, ortaokullarda, liselerde, üniversite/lerde ve bunun gibi her okulda bütün öğretmenler tatil yapar.

Cümlede bir anaokulu, ortaokul vs....değil genel olarak okullardan bahsedilmektedir. Bu nedenle cümlede bahsi geçen olul isimlerinin sonuna çoğul eki getirilmelidir.

B.2.6

Yanlış cümle; Yeni bir yılın iyice geçilmeyi dua eder.

Doğru cümle; Yeni bir yılın iyi geçmesi için dua ederler.

Cümlede bir kişiden değil, genel olarak Taiwanlılar'dan bahsedilmektedir. Bu nedenle de yüklem çoğul olması gerekmektedir.

B.13.3.

Yanlış cümle; ..., bazı gelenekli bayram Kamer Bayramı ve Ejderha Kayık Bayram gibi.

Doğru cümle; ..., bazı geleneksel bayramlar, Kamer Bayramı ve Ejderha Kayık Bayramı gibi bayramlardır.

Türkçede belgisiz sıfatlardan sonra gelen isim çoğul eki alır.

B.13.5.

Yanlış cümle; Bu gün; aslında öğretmen ve öğrenci tatil yaparlar.

Doğru cümle; Bu gün, aslında öğretmenler ve öğrenciler tatil yaparlar.

Cümlenin yüklemine çoğul olması nedeniyle öznesinin de çoğul olması gerekmektedir. Bu nedenle de Cümlenin öznesi olan “öğretmen ve öğrenci” kelimelerine çoğul eki getirilmelidir.

B.13.6.

Yanlış cümle; Fakat, şimdi sadece ilköğretim ve ortaokul öğretmenleri tatil yapar.

Doğru cümle; ..., fakat şimdi sadece ilköğretim ve ortaokul öğretmenleri tatil yapabilir.

Cümlede genel bir anlatım olduğundan öznenin çoğul olması gerekmektedir.

B.5.4.

Yanlış cümle; Yemekten sonra çocuklar yaşlıdan kırmızı zarf almak çok hoşuna gidiyordu.

Doğru cümle; Yemekten sonra yaşlılardan kırmızı zarf almak çocukların çok hoşuna gidiyordu.

Cümlede genel bir anlatım söz konusu olduğundan, yaşlılar kelimesinde çoğul eki kullanılması gerekmektedir.

M.12.2.

Yanlış cümle; Bu mevsim kış, yaz, bahar ve ilkbahar vardır.

Doğru cümle; Bu mevsim/ler; kış, yaz, sonbahar ve ilkbahardır.

Açıklamada verilen kelimeler birden fazla olduğu için çoğul eki gerektirir. Mevsim kelimesinde kullanılması gereken çoğul ekinin kullanılmaması.

B.7.8.

Yanlış cümle; Bütün öğretmen günlük *bir* tatil yapar.

Doğru cümle; Bütün öğretmen/ler bir günlük tatil yapar.

Bütün sıfatının arkasından gelen isim çoğul eki gerektirir. Bütün öğretmenler sıfat tamlamasında tamlayanda kullanılması gereken çoğul ekinin kullanılmaması.

B.8.7.

Yanlış cümle; Sabah saat 6'de Taiwanlı ve başkan birlikte devletin sarkısı söyler ve Bayrağı çeker.

Doğru cümle; Sabah saat 6'da Taiwanlı/lar ve Başkan birlikte devletin şarkısını (Milli Marşını) söylerler ve göndere bayrak çekerler.

Cümlede bir Taiwanlı'dan değil genel olarak Taiwan halkından bahsedilmektedir. Bu nedenle de Taiwanlı'nın sonuna çoğul eki getirilmelidir.

B.13.2.

Yanlış cümle; Meselâ, Anne Bayramı, İşçi Bayramı ve Asker Bayramı v.b. Başka milli ve ülkeli *bayramdır*; bazı gelenekli bayram Kamer Bayramı ve Ejderha Kayık bayramı gibi.

Doğru cümle; Mesela, Anne Bayramı, İşçi Bayramı ve Asker Bayramı gibi milli ve ülke bayram/larıdır. Bazı geleneksel bayramlar ise Kamer Bayramı ve Ejderha Kayık Bayramı'dır.

Cümlede birkaç bayramdan bahsedilmekte bu nedenle de isim-filin de çoğul olması gerekmektedir.

B. 8.1.

Yanlış cümle; Milli ve Halk Bayram vardı.

Doğru cümle; Milli Bayram/lar ve Halk Bayram/ları var.

İsim tamlamalarında tamlayanda kullanılması gereken çoğul ekinin kullanılmaması.

M.11.1.

Yanlış cümle; Bir yılda dört mevsim~~ler~~ var.

Doğru cümle; Bir yılda dört mevsim~~r~~ var.

Türkçede sayı sıfatının arkasından gelen isim çoğul eki almaz.

T.8.3.

Yanlış cümle; ..., çünkü o çok zaman~~lar~~ kazanıyor.

Doğru cümle; ...,çünkü o çok zaman kazandırıyor.

Zaman kelimesinde çoğul ekinin gereksiz kullanımı.

M.5.6.

Yanlış cümle; Çok az bitkiler soğuğa dayanabilir.

Doğru cümle; Çok az bitki soğuğa dayanabilir.

Türkçede sayı sıfatının arkasından gelen isim çoğul eki almaz.

M.12.1.

Yanlış cümle; Bir yılda dört mevsim~~leri~~ vardır.

Doğru cümle; Bir yılda dört mevsim vardır.

Türkçede sayı sıfatının arkasından gelen isim çoğul eki almaz.

M.12.6.

Yanlış cümle; Kışın çok meyve~~ler~~ vardır.

Doğru cümle; Kışın çok meyve vardır.

Türkçede sayı sıfatının arkasından gelen isim çoğul eki almaz.

B.8.3.

Yanlış cümle; Halk Bayramından 3 en önemli Bayram~~lar~~ var.

Doğru cümle; Halk Bayramları arasında en önemli 3 bayram var.

Türkçede sayı sıfatının arkasından gelen isim çoğul eki almaz.

SONUÇ

Yaptığımız bu uygulamalı çalışmada hataların genel olarak Çince ve Türkçe dilbilgisindeki farklı yapılardan kaynaklandığını saptadık. Çince öğrenen Türk öğrencilerin yazdığı metinlerde sıklıkla rastlanan hataların cümlenin öğelerinden yüklem, yüklem tamamlayıcısı tümleç ve nesne üzerinde yoğunlaşmış olduğu görülmüştür. Çince metinlerde ise en çok rastladığımız hata tipi cümlenin yüklemi ile ilgili olan alanda olmuştur. Yüklem kullanılmaması ve eksik kullanımıyla ilgili yapılmış hatalar % 35.71'lik bir yer tutmaktadır. Bu konuda özellikle Türkçeden farklı bir yapıda bulunan, eylemin tam olarak kurulamamasından kaynaklanan hatalar yoğunluktadır.

Çince eylemler kendilerinden sonra tümleç görevi gören ve yine eylem yapıda olan kelimeler alırlar. Bu tümleçler eylemin sonucunu, derecesini ve yönünü belirtmeye yararlar. Bu yapı da Çinceyi öğrenen Türk öğrencilerin sıklıkla hata

yapmasına neden olmuştur. Çincede eylemin arkasına getirilerek eylemi tamamlayan tümleçler, Türkçede ad durum ekleriyle kurulan ve yüklemden önce gelen dolaylı tümleç ögesinin görevini görürler. Örneğin sayfa 82’de ki A.4.15. örneğinde olduğu gibi 他从工作建筑摔了 , 死了 cümlesinin hatalı kurulması anadili Türkçe olan bir öğrenci için doğaldır diyebiliriz. Çincede bileşik cümle kurmaya yarayan ulaç ekleri olmadığından öğrenci doğal olarak önce düşmek eyleminin gerçekleştiğini daha sonra da ölmek eyleminin gerçekleştiğini anlatmak zorunda kalmıştır. Çünkü Türkçede bu cümle “, inşaattan düşüp hayatını kaybetti.” şeklindedir. Çincede düşme eyleminin ölümle sonuçlandığı düşmek 摔 “shuai” eyleminden sonra getirilen ve cümlede tümleç eylem görevini üstlenen 死 “sı” eylemi ile verilir: 他从工作的建筑上摔死。

Çince metinlerde öznenin kullanılmamasından kaynaklanan hatalar %12.86’lık gibi bir orana sahiptir. Türkçede eyleme getirilen kişi kipleri ile eylemin kimin tarafından gerçekleştirildiğini anlamak mümkündür, yani özne adının kullanılması zorunlu değildir. Çincede ise böyle bir kurala rastlanmaz. Eylemi gerçekleştiren cümlede mutlaka belirtilmelidir. 81. sayfadaki A.b.2. 今年毕业可是不想离开安卡拉。 Bu yıl mezun olacağım ama Ankara’dan ayrılmak istemiyorum. örneğinde Türkçe cümlenin öznesi eyleme getirilmiş olan 1. tekil kişi kipinden anlaşılırken Çince cümlede bize özneyi işaret eden herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Öğrencinin anadilnin etkisiyle yapmış olduğu bir hatadır.

Çincenin biraz da karmaşık olarak değerlendirebileceğimiz 被 “bei”, 是...的 “shı...de” ve 把 “ba” cümleleri üzerinde yapılmış hatalar ise çalışmanın ancak

toplam %8.58'lik bir bölümünü kapsamaktadır. Bunun nedeni Çincenin bu karmaşık gibi görünen yapısının kullanılmaktan kaçınılmasıdır diyebiliriz. Çünkü Çince bu yapıları kullanarak verebileceği anlamı düz cümle ile yani bu yapıları kullanmadan da verebilme özelliğine sahip bir dildir. Ancak Türkçe için bu söz konusu değildir. Örneğin bir cümleye edilgen anlamı verebilmek için Çince 被 “bei” yapısının mutlaka kullanılması gerektiği gibi bir kural söz konusu değildir. Cümlenin edilgen olup olmadığı cümlenin anlamından çıkarılabilmektedir. Ancak Türkçede cümlenin edilgen çatı ile kurulabilmesi için eyleme edilgen yapan ekler getirmek gerekmektedir. Bu nedenle de Çince metinlerin aksine Türkçe metinlerde edilgen çatılı fiillerle kurulmuş cümlelerde hata tek başına % 9.60'lık bir bölümü kapsamaktadır. Bu hatalardaki oranın yüksek olma nedeni edilgenliğin Türkçede fiile getirilen edilgenlik ekleriyle sağlanmasıdır.

Çince metinlerde sıklıkla rastladığımız hatalar özne ve nesne üzerinde olmuştur. Türkçede eylemin sonuna getirilen kişi ekleriyle kendini gösteren özne Çince de ancak öznenin kendisinin cümlede kullanılmasıyla sağlanması anadili Türkçe olan öğrencilerin bu alışkanlıkla Çince yazarken de cümlenin öznesini eksik kullandıkları görülmüştür. Öznede sıklıkla yapılmış diğer bir hata da özneye ad durum eklerinin getirilmesidir. Türkçede özne iyelik ve çoğul eklerinden başka bir ek almaz.

Türkçede çok çeşitli ek vardır. Ad öbekleri yapan tamlamalarda, sıfat tamlamalarında, nesnede, tümleçlerde, etken edilgen yapılarda, eylemliklerde (ulaç-ortaç-mastar), özne yüklem uyumunda pekçok ek kullanılarak cümle anlamlı bir bütün haline getirilir. Türkçenin bu yapısı elbetteki anadili eklemeli bir dil olmayan Çinliler için anlaşılması çok da kolay olmayan bir yapıdır. Türkçenin son

ekli bir dil olduğunu bilen öğrenciler yazdıkları metinlerde pek çok kez gereksiz ek kullandıkları saptanmıştır. Bu da diller arası olumsuz aktarımın bir sonucudur diyebiliriz.

Sonuç olarak, Çince öğrenen Türk öğrencilerin Çince kelimelerin cümle içerisinde belirli kurallar çerçevesinde yer değiştirmesini sağlayan ve vurgu yapan 把“ba” ve 被 “bei” gibi bazı özel yapıda cümleleri ve birleşik cümle kurmaya yarayan 是...的 “shi de” cümleleri ile bağlaçlı cümleleri kullanmaktan kaçındıkları, daha çok Çince’nin temel sözdizim yapısı olan Ö + Y + N yapısını kullanmayı tercih ettikleri görülmüştür. Türkçe öğrenen Çinli öğrencilerin ise Türkçe’nin ad öbeklerini oluşturan tamlamaları kurarken, bileşik cümle yapmaya yaran ulaç, ortaç eklerini kullanırken sıklıkla hata yaptıkları saptanmıştır.

Çince ve Türkçe’nin sözdizim yapılarının uygulamalı olarak karşılaştırıldığı bu tez, sanıyoruz bu konuda yapılmış ilk tez konumundadır. Daha geniş örneklem gruplarıyla yapılacak daha ayrıntılı çalışmaların bu konunun daha iyi anlaşılıp sorunların aşılmasına katkıda bulunmasını umuyoruz.

İstatistiksel Değerlendirme:

Çince Metinler

<u>Kategori</u>	<u>HataTipi</u>	<u>Hata Dağılımı</u>	<u>Hata Yüzdesi</u>	<u>Toplam Yüzde Oranı</u>
Özne	Kullanılmaması	9	%12,86	
	Doğru Kurulmaması	3	% 4,29	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM		12	

Yüklem	Kullanılmaması	5	% 7,14	
	Doğru Kurulmaması	17	% 24,29	
	Doğru yerde kullanılmaması	3	% 4,29	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	25		%35,71
Nesne	Kullanılmaması	5	% 7,14	
	Doğru Kurulmaması	4	% 5,71	
	Doğru yerde kullanılmaması	1	% 1,43	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	10		%14,29
Tümleç	Kullanılmaması	7	%10,00	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	7		%10,00
BE/Belirteç	Kullanılmaması	2	% 2,86	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	2		%2,86
Bağlaç	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	3	% 4,29	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	3		% 4,29
İlgeç	Kullanılmaması	1	% 1,43	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	1	% 1,43	
	Gereksiz Kullanımı	2	% 2,86	
	TOPLAM	4		% 5,71
Edat	Kullanılmaması	1	% 1,43	

	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	1		%1,43
是"shı" cümleleri	Kullanılmaması	1	% 1,43	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	1		%1,43
有 "you" cümleleri	Kullanılmaması	3	% 4,29	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	3		%4,29
被"bei" cümleleri	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	1	% 1,43	
	TOPLAM	1		%1,43
是...的 "shı....de" cümleleri	Kullanılmaması	1	%1,43	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	1		%1,43
把 "ba" cümleleri	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	0		%0,00

Türkçe Metinler

<u>Kategori</u>	<u>HataTipi</u>	<u>Hata Dağılımı</u>	<u>Hata Yüzdesi</u>	<u>Toplam Yüzde Oranı</u>
Özne	Kullanılmaması	5	% 2,82	
	Doğru Kurulmaması	20	% 1,30	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	25		% 14,12
Yüklem	Kullanılmaması	8	% 4,52	
	Doğru Kurulmaması	13	% 7,34	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	21		%11,86
Nesne	Kullanılmaması	8	% 4,52	
	Doğru Kurulmaması	29	% 16,38	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	37		%20,90
Tümleç	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	2	% 1,13	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	2		%1,13
BE/Belirteç	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	0		%0,00
Bağlaç	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	1	% 0,56	
	Doğru yerde kullanılmaması	2	% 1,13	
	Gereksiz Kullanımı	1	% 0,56	
	TOPLAM	4		%2,26

İlgeç	Kullanılmaması	2	% 1,13	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	2		%1,13
Edat	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	0		%0,00
Ortaçlı yapıda hata	Kullanılmaması	5	% 2,82	
	Doğru Kurulmaması	1	% 0,56	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	6		%3,39
Ulaçlı yapıda hata	Kullanılmaması	5	% 2,82	
	Doğru Kurulmaması	11	% 6,21	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	16		%9,04
Ulaç ve ortaç eklerinin birbirine karıştırılması hatası	TOPLAM	3	% 1,69	%1,69
Mastar yapıda hata	Kullanılmaması	1	% 0,56	
	Doğru Kurulmaması	7	% 3,95	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	0	% 0,00	
	TOPLAM	8		%4,52

Etken cümlelerde

hata	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	3	% 1,69	
	TOPLAM	3		%1,69

Edilgen

cümlelerde hata	Kullanılmaması	0	% 0,00	
	Doğru Kurulmaması	2	% 1,13	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	15	% 8,47	
	TOPLAM	17		%9,60

Özne-yüklem**uyumu**

(tekillik-çoğulluk)	Kullanılmaması	27	% 15,25	
	Doğru Kurulmaması	0	% 0,00	
	Doğru yerde kullanılmaması	0	% 0,00	
	Gereksiz Kullanımı	6	% 3,39	
	TOPLAM	33		%18,64

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan. Her Yönüyle Dil, Ankara: TDK yayınları, 2000.
- AKSAN, Doğan. “Türkçe Araştırmalarında Yeni Yollar”, TDAY Belleten, 1969.
- AUDREY Lİ, Yen-Hui. Order and Constituency in Mandarin Chinese (Mandarin Çince Cümle Düzeni), U.S.A: Güney California Üniversitesi, 1954.
- AYDIN, Özgür. “Türkçenin Sözdizimine İlişkin Olumsuz Aktarım Yanlılıkları” Dil Dergisi, II. Cilt, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1993.

- BAYRAV, Süheyla. Yapısal Dilbilim, 70. Baskı, İstanbul: Multilingual Yayınevi, 1998.
- CHENG, Hui Xiang(ed.)程徽祥. 現代漢語(Çağdaş Çince), 4. Baskı, Taipei: Shulin Yayınevi, 2001.
- CHENG, Mei Zhen 程美珍. 汉语病句分析九百例(Çince 900 Örnek Cümlede Yanlış Analizi), Pekin: Sinolingua Yayınevi, 1997.
- CHENG, Ye Ning (ed.) 陳夜寧. 實用視聽華語 (Practical Audio-Visual Chinese, cilt I-II, Taipei: Shida Üniversitesi Dil Öğretim Merkezi, 1999.
- CHEN, Zhong (ed.) 陈忠. 现代汉英语词典(Çağdaş Çince İngilizce Sözlük), Pekin: Pekin Yabancı Diller Eğitimi ve Araştırmaları Basınevi, 2001.
- Dong, Wu Xing, 東吳興. 土耳其文動詞之研究 (Türkçe Eylemler Üzerine Bir Araştırma), Tayvan: Tayvan Ulusal Chengchi Üniversitesi, Doğu Dilleri Serisi 9. Baskı, 1978.
- DEMİRCAN, Ömer. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1990.
- EDİSKUN, Haydar. Türk Dilbilgisi, Remzi Kitabevi, 7. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1963.
- FANG, Xiao (ed.) 范晓. 汉语的句子类型(Çin Dilinin Cümle Yapısı), Taiyuan: Shuhai Yayınevi, 2000

- GÜLENSOY, Tuncer. Türkçe El Kitabı, 2. Baskı, Kayseri, 1995.
- HATİPOĞLU, Vehice. Türkçenin Sözdizimi, Ankara: TDK yayınları, 1972.
- HE, Shan Fen 何善芬. 英汉语言对比研究 (Çince İngilizce Dilbilgisi Karşılaştırmalı Çalışması), Shanghai: Shanghai Yabancı Dil Eğitimi Basımevi, 2002
- HENGİRMEN, Mehmet. Yabancılar İçin Türkçe Dilbilgisi, Ankara: Engin Yayınevi, 1999.
- HENGİRMEN, Mehmet. Türkçe Dilbilgisi, 3. Baskı, Ankara: Engin Yayınevi, 1988.
- KARAHAN, Leyla. Türkçede Sözdizimi, 6. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınevi, 1999.
- KIRAN, Zeynel. Dilbilim Akımları, 2. Baskı, Ankara, 1996.
- KIRAN, Zeynel. Saussure'den Günümüze Dilbilim Akımları, Ankara: TDK Yayınları, 1986.
- KIRAN, Zeynel. Türkçede Ad ve Ad Öbeği", Yazko Çeviri, 1983, s.4-9
- KORKMAZ, Zeynep. Türkiye Türkçesi Grameri, Ankara: TDK Yayınları, 2003
- KORKMAZ, Zeynep. Türk Dili Üzerine Araştırmalar, cilt I, Ankara: TDK Yayınları, 1995.
- Lİ, Charles N.(ed.). Mandarin Chinese, Mandarin Çince, USA: California Üniversitesi, 1981.
- Lİ, Da-Zhong 李大忠. 外国人学汉语语法偏误分析 (Yabancı

- Öğrencilerin Çince Öğrenirken Sıkça Yaptıkları Hatalar), Pekin: Pekin Dil ve Kültür Üniversitesi, 1996.
- Lİ, De Jin (ed.) 李德津. 外国人实用汉语语法(Yabancılar için Pratik Çin Dili Grameri), Pekin, 2003.
- LİU, Yue Hua (ed.) 刘月华. 实用现代汉语语法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Pekin: Shangwu Yayınevi , 2004.
- LİU, Yue Hua (ed.) 劉月華. 實用現代漢語語法 (Pratik Çağdaş Çin Dili Grameri), Taipei: Shi Da Shu Yuan Yayınları, 1996.
- LU, Fu Pi 卢福疲. 实用语法(İşlevsel Gramer), Pekin: Pekin Dil ve Kültür Üniversitesi, 1995.
- NORMAN, Jerry. Chinese (Çince), Cambridge Üniversitesi, 1988.
- ÖZSOY, Sumru. “Türkçenin Sözdizimi ve Kuramsal Dilbiliminde Evrensellik Kavramı” Dilbilim ve Türkçe, cilt II, sayfa 45-56, Ankara, 1991.
- PING, Lai Si. 使用汉语课本, Practical Chinese Reader, cilt IV, Pekin: Pekin Dil Üniversitesi, 1987.
- RUI, Xiu Zhi 芮秀芝. Chinese Grammar and English Grammar:A Comparative Study (Çince ve İngilizce Karşılaştırmalı Gramer), Tayvan: Nanwu Yayınevi,1982.

- SEZER, Ayhan. "Türkçe Sözdizimi" , Dilbilim ve Türkçe, cilt II, sayfa 56-69, Ankara, 1991.
- SEZER, Ayhan. "Türkçe Tümcelerde Sözdiziminin İşlevi" , Genel Dilbilim Dergisi, cilt I-2, sayı 5-6, sayfa 53-63, Ankara, 1979.
- HU, Yu Shu 胡樹裕. 現代漢語(Çağdaş Çince), Hong Kong, 1992.
- SUN, Chaofen. Word-Order Change and Grammaticalization in the History of Chinese(Çincenin Tarihinde Kelime Dizimi Değişimi ve Dilbilgisi Kuralları), California: Standford Üniversitesi, 1996.
- TEWKSBURY, M. Gardner. Speak Chinese, Çince Konuşma, 9. Basım, Taipei: 1968.
- WALTRAUD, Paul. 汉语动宾结构的语法研究限制与重(Çince Fiil-Nesne Cümlelerinde Sözdizim Yapısının Analizi), Paris, 1988.
- YİP, Po-Ching (ed.). Chinese an Essential Grammar (Çince ve Temel Dilbilgisi), London: Routledge Yayınevi, 1997.
- YU, Ruo She. 語言學名詞辭典(İngilizce-Çince Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü), Taipei, 1975.
- Wei, Dong Ya 危东亚. 汉英词典(Çince İngilizce Sözlük), Pekin: Yabancı Dil Eğitimi ve Araştırmaları Yayınevi, 1997.
- WU, Jin Rong (ed.) 吴景荣 汉英词典(Çince İngilizce Sözlük), Pekin

Yabancı Diller Üniversitesi İngilizce Bölümü,
Pekin: Shangwu Yayınevi 1980.

- Yang, Qin Hui 杨庆蕙. 对外汉语教学中的语法难点剖析 (Çince Gramerindeki Zor Noktaların Analizi), Pekin: Pekin Eğitim Üniversitesi Yayınevi, 1996.
- Ye, Cang Cen 叶苍岑. 现代汉语常用句式 (Çağdaş Çince Sıkça Kullanılan Söz Dizim Yapısı), Pekin: Pekin Eğitim Yayınları, 1987.
- Zheng, Yi De 郑懿德. 汉语语法难点汉语语法难点释疑 (Çince Gramerde Zor Noktaların Giderilmesi), Pekin: Huayu Eğitim Yayınevi, 1996.
- ZHAO, Yuen Ren(ed.) 趙元任. 中國語的文法 (Çince Dilbilgisi), 2. Baskı, Hong Kong: Çince Üniversitesi, 2002.
- ZHAO, Yuen Ren 趙元任. A Grammar of Spoken Chinese (Çince Konuşma Dili Dilbilgisi), London: California Üniversitesi, 1968.

ÖZET

Tezimizde Çince ve Türkçe'nin sözdizimsel yapılarının karşılaştırılarak benzerliklerin ve farklılıkların belirlenmesi ve her iki dili öğrenen öğrencilerin sıklıkla yaptıkları hataların analizinin yapılarak bu iki dil arasındaki benzerlik ve farklılıkların yaptığı olumlu ve olumsuz aktarımların saptanması amaçlanmıştır.

Tezimizde sadece Çince ve Türkçe dil araştırmalarında değil tüm diller için de büyük önem taşıyan ve dilbilim araştırmalarının belkemiği sayılan sözdizim konusuna değinilmiştir. Çince'nin sözdizim kuralları temel alınarak Türkçe'nin sözdizim yapısı ile karşılaştırılmıştır. Bu diller arasındaki farklılıkların her iki dili öğrenen öğrencilerin bu dilleri öğrenme süreçlerini nasıl etkilediğini anlamak için her iki dili öğrenen öğrencilerin yazdıkları metinler incelenmiş, bu metinlerde sözdizimi konusunda yapılmış hatalar saptanmış ve hataların olası nedenleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular uygulamalı hata analizi çalışmasıyla değerlendirilmiştir. Veriler incelendiğinde Çince öğrenen Türk öğrencilerin daha çok yüklem-tümleç yapısında ve özne kullanımında hata yaptıkları, Türkçe öğrenen Çinli öğrencilerin ise sıklıkla tamlamalarda, birleşik cümle kurmaya yarayan ulaç ve ortaç yapılarının kurulmasında, eklerin kullanımı konularında sıklıkla hata yaptıkları saptanmıştır.

Sonuç olarak her iki dilin de sözdizimsel farklılıklarının cümle kuruluşunda kolaylıkla hata yapılmasına neden olduğu ve ana dildeki dilbilgisel özelliklerin yabancı bir dili öğrenirken olumsuz aktarımlara neden olduğu görülmüştür.

CONCLUSION

The main goal of this academic research, is to compare syntax structures, to display syntactic similarities and differences between Turkish and Chinese, as well as to analyse the errors done by learners of both languages and to present the positive and negative effects of these errors in studying both of them.

Syntax analyses is the fundamental argumentation of the researchers', in other words, syntax structure of Turkish language is examined according to Chinese rules. And written essays composed by both Chinese and Turkish learners are used as basic means. The elements causing syntax errors are defined in each sentence. In the final phase, it is discovered that syntax errors performed by Turkish and Chinese students differentiate from each other. As to verbs, predicate-complements and subjects are the most confused parts for Chinese learners. Propositional sentences, complex and compound phrases and participles are the most problematic areas for Turkish learners. The sample errors are examined according to "practical error analyses method".

As a conclusion, as far as data provided by this work are concerned, it becomes obvious that syntactic differences are the core reason of syntax errors done by both Turkish and Chinese learners.